ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
AL-FARABI KAZAKH NATIONAL UNIVERSITY
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
имени АЛЬ-ФАРАБИ

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР ФАКУЛЬТЕТІ
FACULTY OF INTERNATIONAL RELATIONS
ФАКУЛЬТЕТ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ

ДИПЛОМАТИЯЛЫҚ АУДАРМА КАФЕДРАСЫ
CHAIR OF DIPLOMATIC TRANSLATION
КАФЕДРА ДИПЛОМАТИЧЕСКОГО ПЕРЕВОДА

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың 80-жылдығына арналған
«ЗЕРТТЕУ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ БІЛІМ БЕРУ КЕҢІСТІГІНДЕГІ МЕМЛЕКЕТТІК ЖӘНЕ ШЕТ ТІЛДЕРІ»
атты Республикалық ғылыми-әдістемелік конференцияның
мақалалар жинағы
20 қараша 2013ж.

Materials of the Scientific-Methodological Conference
«STATE AND FOREIGN LANGUAGES IN THE EDUCATIONAL SPACE OF RESEARCH UNIVERSITY»
dedicated to the 80th anniversary of Al-Farabi Kazakh National University
November 20, 2013

Материалы Республиканской научно-методической конференции
«ГОСУДАРСТВЕННЫЙ И ИНОСТРАННЫЕ ЯЗЫКИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОГО УНИВЕРСИТЕТА»,
посвященный 80-летию КазНУ им. аль-Фараби
20 ноября 2013г.

Алматы, 2013

УДК
ББК

Мақалалар жинағы дипломатиялық аударма кафедрасы ұйымдастырушылар комитетінің келесі мүшелері тарапынан әзірленді: профессор Байтоқаева А.Ш., доценттер Момынқұлов Ж.Б. және Макишева М.Қ.

Compilation prepared by the members of the organizing committee of diplomatic translation chair: professor Baitukayeva A.Sh. associate professors Momynkulov Zh.B. and Makisheva M.K.

Сборник подготовлен членами оргкомитета кафедры дипломатического перевода: профессором Байтукаевой А.Ш., доцентами Момынкуловым Ж.Б. и Макишевой М.К.

Аталмыш жинаққа 2013 жылдың 20 қарашасында халықаралық қатынастар факультетінде әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың 80-жылдығына арнап ұйымдастырылған республикалық ғылыми-әдістемелік конференция қатысушыларының баяндамалары енген. Жинақ оқытушылар мен студенттерге, сондай-ақ, көпшілік оқырманға арналған. Дипломатиялық аударма кафедрасы Алматы Жастар Конгресіне жасаған ақпараттық және техникалық қолдауы үшін өз алғысын білдіреді.

The compilation includes speeches delivered by participants of the Scientific-Methodological Conference, dedicated to the 80th anniversary of Al-Farabi Kazakh National University, held at the faculty of International Relations on the 20th of November 2013. The compilation is intended for teachers, students as well as for a wide range of readers. The diplomatic translation chair expresses its gratitude to the Youth Congress of Almaty for technical and informational support.

В данный сборник вошли выступления участников Республиканской научно-методической конференции, посвященный 80-летию КазНУ им. аль-Фараби, состоявшийся на факультете международных отношений 20 ноября 2013 года. Сборник адресован преподавателям, студентам, так же, как и широкому кругу читателей. Кафедра дипломатического перевода выражает благодарность Конгрессу Молодежи г. Алматы за информационную и техническую поддержку.

Еуразия ғылыми-зерттеу институтының (ERI) директоры, доцент, PhD, саясаттану докторы Мурат Чемректің **құттықтау сөзі**

Құрметті конференция қатысушылары! Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті халықаралық қатынастар факультеті дипломатиялық аударма кафедрасына «Зерттеу университетінің білім беру кеңістігіндегі мемлекеттік және шет тілдері» атты республикалық ғылыми-әдістемелік конференцияға шақырғаны үшін шынайы алғысымды білдіремін. Конференция тақырыбы ҚазҰУ-дың ғылыми-зерттеу университетіне өтуінің қарсаңында өте маңызды мәселені қарастырып отыр. XXI ғасырда халықаралық зерттеу жобалары мен академиялық ізденістердегі шет тілін білудің маңызы артып отыр. Педагогикалық және ғылыми қызметте жаһандық үрдістерді уақытында және тікелей түсінудің мәні зор. Ағылшын тілі университеттер мен институттар арасындағы ғылыми ынтымақтастық пен академиялық алмасудың күрделі құралына айналды. Бүгін біз шетелдік тәжірибемен, атап айтсақ Түркия мен Еуропа университеттерінің ғылыми мамандарды даярлау және ғылыми зерттеу саласындағы тәжірибесін қарастыра отырып Қазақстандық университеттердің ғылыми зерттеу университетіне өтуінің мәселелерін мемлекеттік және шетел тілдерін жетілдіру тұрғысынан қарастырамыз. Конференцияның жемісті өтуін тілей отырып ҚазҰУ мен факультеттің ұжымына алғысымды білдіремін.

Avrasya Araştırma Enstitüsü (ERI) Müdürü, Doçent, PhD, Siyaset Bilimleri Doktoru Murat Çemrek'in **açılış konuşması**

Değerli konferans katılımcıları! Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Fakültesi Diplomatik Çeviri Bölümüne «Araştırma üniversitesinin eğitim alanında devlet ve yabancı diller» konusunda cumhuriyet çapında düzenlediği ilmi metodik konferansa davet ettiği için en içten teşekkürlerimi ifade ederim. Konferans düzenleyicileri Al-Farabi KazGU üniversitesinin ilmi araştırma

üniversitesine geçmesi çerçevesinde çok önemli meseleyi ele almıştır. 21. asırda uluslararası araştırma ve akademik projelerinde yabancı dilleri bilmenin ehemmiyeti artmaktadır. Eğitim ve akademik çalışmalarda küreselleşen dünyayı zamanında doğru anlamanın önemi de artıyor. İngiliz dili üniversiteler ve enstitüler arasındaki akademik işbirliği ve etkileşimin sık kullanılan aracına dönüşmüştür. Bugün Türkiye ve Avrupa üniversitelerinin akademik uzmanlar yetiştirme ve işmi araştırma alanındaki deneyimlerini tartışarak Kazakistan üniversitelerinin ilmi araştırma üniversitelerine dönüşmesini devlet ve yabancı dillerin yetiştirilmesi açısından ele alacağız. Konferansın başarılı geçmesini temenni eder Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi ve Uluslararası İlişkiler Fakültesi öğretim üyelerine teşekkürlerimi sunuyorum.

Shakirov K.N.
Dean of the International Relations Department, Professor
Baitukayeva A.Sh.
Head of the Diplomatic Translation Chair, Professor

The strategy of the leading higher educational institution under globalization conditions

President of Kazakhstan N.A. Nazarbayev during his recent meeting with Rector of Al-Farabi Kazakh National University G.M. Mutanov has set the task before the University Administration to strengthen its competitiveness.

In 2013 Kazakhstan significantly moved ahead in global competitiveness rating and occupied the 21st position. One of the main factors of such an advancement is the scientific-educational sphere of the Republic. “Today the requirements to the students of higher educational institutions have become even higher. The University which celebrates the 80th anniversary this year is to become an example to follow in training the highly-qualified specialists, constantly strengthening its competitiveness. Only this way the status of the educational institution will grow”,- Nursultan Nazarbaev underlined.

Al-Farabi Kazakh National University is a leader among the higher educational institutions in Kazakhstan as to the scientific-technological and innovative potential. The orientation towards competitiveness is based on a strong idea, drive for growth, advancement towards a high rating. In the formation of the University’s competitiveness, an essential role is given to the strategy of its moving towards the standards of the Research University developed by its leaders, which is based on the innovative development. In 2011 a huge amount of work was done at the University for the structural modernization, the faculties were formed on the basis of a cluster approach and the departments were enlarged. The rating assessment of the faculty members’ achievements was introduced. The educational process is conducted in 3 languages and is based on a competence-based approach, inter-disciplinary, problem-oriented and project education; the

double-diploma educational programs are introduced together with the leading universities of the USA, Europe, and Asia.

In 2013 al-Farabi Kazakh National University was the first among other Kazakhstani higher educational institutions which entered top 300 world universities, coming the 299th among the most internationally recognized 800 higher educational institutions. Only during the last three years the amount of research and experimental developments financing of the University has grown 4 times, and today it amounts to 4,5 billion tenge. The University occupies the leading position in Kazakhstan as to the research personnel training and it is due, to a large extent, to the assistance of 14 faculties, university subdivisions such as Hi-Tech Park, Research Institute for combustion problems; experimental and theoretical physics; mathematics and mechanics, ecological issues, biology and biotechnology, new chemical technologies and materials, National open nano-technological laboratory and other scientific centers. Powerful intellectual potential realized in the University is witnessed, for example, by the last audit results on evaluation of scientific and innovation potential of al-Farabi Kazakh National University. The audit was conducted by the top international experts of the European Union upon the request from the Ministry of Industry and New Technologies of the Republic of Kazakhstan within the framework of the project IncoNet-EECA. Thus, it was noted that starting from 2007 up to 2011, the University participated in 335 international scientific and technical programs and projects of ISTC, INTAS, TEMPUS, IAEA, NATO.

According to the above mentioned experts' opinions, al-Farabi Kazakh National University is an undisputed leader among the educational institutions of Kazakhstan as to the scientific-technological innovation potential. Today, the scientists of the University are working on the implementation of 434 projects – it means every fourth scientific project is performed in Kazakhstan. The University leaves far behind other Kazakhstani educational institutions as for the number of publications in the international top-rated journals. The scientists of al-Farabi Kazakh National University have the high level of scientific achievements, a number of their publications has the Hirsch citation index, corresponding to the indexes of the researchers of the world top-universities.

The most important direction in the University's innovative activity is its international positioning. Already in May this year the world event took place in the sphere of sustainable development at al-Farabi Kazakh National University– III Rectors' Forum of Asian Universities, which has given a powerful impulse for integration processes in the region. In 2012 the University has become the only CIS university which opened the section at the Global Summit "RIO+20" of the World UNO Forum in Brazil, presenting the project "Green bridge through Generations" to support the initiative of the President of Kazakhstan - "Global Strategy of energy-ecological development" and "Green Bridge". The University was acknowledged as a Global Hub of the UNO Program "Academic impact" to support ten internationally recognized the UNO principles related to human rights, literacy, sustainable development and conflicts resolution. Also, being supported

by the UNO, government, al-Farabi Kazakh National University has become the part of the world student's program-game "UNO model – New Silk Road". Besides, the international "Global Classroom" program for sustainable development operates at the University. Under the auspices of the UN, al-Farabi Kazakh National University has conducted the international scientific-theoretical conference "Changing nature of the conflict in the XXI century". Thus, future specialists get exposure to the UNO principles and learn how to elaborate new ways of security problems solutions.

A significant contribution to strengthening the image of al-Farabi Kazakh National University, as a progressive innovative institution, is also made by the researchers of the international relations department, who pursue a single strategy aimed at introducing the innovation technologies and innovations support. They actively develop a fruitful cooperation with the UNO Department of Public Information in Kazakhstan, with key organizations and subdivisions UNDP, UNESCO, UNHCR, ICRC in Central Asia and RC National Society. With the participation of the department, a memorandum was signed on mutual understanding and cooperation between al-Farabi Kazakh National University and Regional UNCHR. The closest relations have been established with the representative office of EU Commission in the RK, OSCE Center in Astana and NATO, with which the department researchers cooperate in the joint projects development, round tables, seminars, conferences, summer schools, embracing scientific, educational, and informational spheres. Many students have practical training in the above mentioned organizations.

The accumulated experience of the research activity, established scientific schools, strong faculty staff of al-Farabi Kazakh National University, give good reasons for the motivation in strengthening its competitiveness among the world leading universities.

Ахметалиева Г.У.
дипломатиялық аударма кафедрасы
әл-Фараби атындағы ҚазҰУ

Ж. Аймауытов пен М. Дулатов шығармаларындағы синонимдердің сөз таптарына қатысы

Тілдегі сөздердің құрылысы мен жасалуы қандай күрделі болса, олардың білдіретін мағыналары да сондай күрделі болып келеді. Қазақ тіліндегі барлық сөздер семантикалық белгілеріне қарай үш топқа (атаушы, көмекші, одағай сөздер) бөлінсе, ол топтың әрбіреуі іштей лексика-грамматикалық жік –жікке бөлінеді. Атауыш сөздерді, ең алдымен, есімдер мен етістіктер деп екі салаға бөліп, оларды одан әрі жіктейді (М.Ысқақов).

Осылайша тілдегі сөздердің семантикалық бөліністері сөздерді сөз таптарына қарай ажыратып, бөлуге ғана негіз болып қоймай,тілдегі синоним сөздердің сан мөлшерін, жалпы көлемін анықтауға да септігін тигізеді.

Синонимдік қатардың құрамындағы сөздер бір-бірімен мағыналық жақтан жақын, өзара мәндес болумен бірге, барлығының бір сөз табына енетін сөздерден жасалуы шарт. Әртүрлі сөз табына қатысты сөздерден синонимдік қатар жасалмайтыны анық.

Сөздік құрамдағы сөздерді сөз таптарына қарай жіктегенде сөз саны жағынан қай тілде болмасын ең көбі зат есім, сын есім, етістік екендігі тіл мамандарына белгілі.

Әр сөз таптарындағы сөздердің байлығы түрлі-түрлі болатындығы тек синонимдерге байланысты қарастырылып жүр. Л.А. Булаховский жалпы тілдердегі синонимдердің сөз табына қатысы жайында былай деген болатын: «Языки неодинаково богаты синонимами в отношении разных частей речи. Всего обильнее они синонимами прилагательными... значительно беднее, чем у прилагательных и глаголов, синонимика имен существительных» (Булаховский Л.А. Введение в языкознание.Ч. II.М.,1953,44б) десе, Р.А. Будагов «... в любом языке синонимов больше всего в такой части речи , как имя прилагательное ... синонимика имен существительных уже менее богата» (Будагов Р.А.).

Бір кезде синонимдерді зерттеуші ғалым Ә.Болғанбаев та, ғалым К. Аханов: «Тіл тілде, әсіресе, зат есімдер мен сын есімдер және етістік сөздерден болған синонимдер жиі кездеседі»- деген пікір айтқан болатын.

Қолда бар материалдарға сүйене отырып, синонимдерді зерттеудің нәтижесінде синонимдерге бай сөз табы, ең алдымен, етістіктер одан соң зат есімдер мен сын есімдер екендігі дәлелденді (Ә.Болғанбаев).

Сөз таптарының синонимдері әр тілде әрқалай бола беруі де мүмкін. Мысалы, Ш.Е. Ханбикова татар тілінде синонимдерге ең бай сөз табы сын есім екендігін айтады. (Ханбикова Ш.Е.).

Әрбір сөз таптарының синонимдерге байлығы олардың жалпы санымен ғана өлшеніп қоймайды, бір қатарға топтастырылған жеке сөздердің санымен де байқалып белгіленеді.

Табиғат пен қоғамда болсын, күнделікті тұрмыста да ең көп кездесетіндері зат, қимыл, әртүрлі сындық белгілер екендігі даусыз. Бұл үшеуінің бірінсіз- бірінің күні жоқ, сондықтан да тілдегі синонимдер барлық сөз таптарының бәріне бірдей жалпылама құбылыс емес,бұл көбіне атауыш сөздердің тобынан көбірек, әрі айқынырақ байқалатын мағыналық ұқсастықтар.

Атауыш сөздерге енетін сөз таптарының синонимдік байлығы да әртүрлі дәрежеде .

Енді Ж.Аймауытов пен М.Дулатов шығармаларындағы зат есімді синонимдердің қолданылу ерекшеліктеріне назар аударып көрелік.

Зат есім тобына енетін сөздердің барлығы бірдей заттық ұғымды білдіргенмен, бұларды іштей ажыратып талдағанда мағыналық ұғымдық жағынан сала- салаға бөлініп кететіндігі байқалады. Алдымен, дүниедегі әр заттарды көзбен көріп, қолмен ұстауға болатын- болмайтындығына қарай деректі және дерексіз деп бөлеміз. Кез келген тілде деректі зат есімдерге

қарағанда дерексіз ұғымдағы зат есімдердің синонимдері анағұрлым көп болады. Ж.Аймауытов пен М.Дулатов шығармаларындағы да нақтылық мағынада жұмсалатын синонимдер аз мөлшерде кездеседі.

Адамның анатомиялық дене мүшелерінің атаулары:

1. **Мұрын, танау, тұмсық.** Мысалы:

а) Тани кетті Ақбілек: етегін кірмен зерлеген, төбесін үкі сәндеген, басында найза ақ тақия, қолында шаңгіші асасы, асасының өнбойы шығыршық, кепшік, сылдырмақ, ұшы қозы жауырын, мойнында хұсыр тасбысы, **танауы** таңқиған, омырауы аңқиған, кеңірдегі сорайып, жілінщігі сидиған, үркек малша оқшиған,бес тал сақалы шоқшиған, шынжау етті, шың бетті, жағына пышақ жанитын, бір көргеннен танитын Іскендір екен кәдімгі.

ә) Оң қолын Ақбілектің үстіне артып, қақ қасында бетінен түгі шыққан, шашы дудыраған, істік **мұрын** жирен орыс жатыр.

б) –Е, со ма?- дегендей, жаратпаған адамша **тұмсығын** көтерді.

Адам мен жануарлардың анатомиялық дене мүшелерін салыстыра қолданғанда, жазушылар бір сөйлем ішінде екі синонимді қатар қолданады. Құлтуманың шарасыз қалын былайша суреттейді:

Құлтуманың аузы-**мұрны** маймылдың **тұмсығындай** қомпайып, сорайып, аңырайып ақымақ болды да қалды.

2. Аяқ-борбай. Мысалы:

а) Дуана желпілдеткенмен Ақбілекке бәрі де алыс сияқты, өйткені **аяғы** жүруге жарамай мүлде салдырап қалып еді.

ә) Құлтума сыбағасын алып, жайланып, жантайып, бір **борбайын** көтеріп, тыр-тыр қасынып жатып, «қой қайдан табылар екен», – деп ойға батты.

Деректі ұғымды білдіретін синонимдер түгелге жуық бір- бірінен стильдік қолданылуы жағынан сараланып бөлінеді де, стильдік синонимдердің тобына енеді. Деректі зат есімдерден мағыналық синонимдер сирек ұшырасады. Логикалық ұғымы жағынан ең айқын сөз табы – зат есімдер бұлардың түрлерінің жігі мен шегі ап- анық болып бөлініп тұрады.

Конкретті ұғымдардың нақтылық дәрежесі әрқилы, жан- жануарлар, мал, жылқы, ат десек олардың нақтылығы әртүрлі болып келеді.

Мысалы: **Жан-жануар** күндізден шаршаған секілді тыныығып, **жылқы** жусап, **қара мал** күйсеп, анда- санда **қой** үріккенде, ұйқысы сақ төбеттің маңқылдап үргені естілуші еді. Ажал түрткен **мал** болмаса, мал алдырған жан болмаса, тереңге кім барған. Бұлардың әрбір соңғы тұрғандары (ат, жылқы, жан-жануар) алдыңғыларынан нақтырақ.

Синонимдердің персондық- бейперсондық ұғымдары.

Қазақ тіліндегі синонимдердің басым көпшілігі не деген сұраққа жауап береді. Адам атаулыға қатысты болып, кім деген сұраққа жауап беріп, іштей мағыналық топтарға жіктелетін персондық синонимдерге тоқтала кетсек:

1. Жалпы адамға тән атаулардың синонимдері.

1. **Ел-жұрт.** Мысалы: Патшалық соғыс ашқанда **ел-жұрт** Отанымызды қорғауға соғысқа бардық.

2. **Адам- кісі.** Сенің қаганағынды жуатын мұнда **кісі** жоқ деді. Сол Алтайдың бөктерінде жем жолменен жандамайлап, ала ат мінген жалғыз **адам** келе жатыр.

3. **Жігіт- азамат.** Еті тірі жақсы **жігіттерге** еліктеп, мылтық, насыбай атуды үйрендім. Оқыған ел жатырқамас еді, қазақтың оқыған **азаматы** орыс қызын сүймей, орыстан қатын алмай жүр ме?

4. **Күйеу- бай- ер. Күйеуі** де бауырсақты жүдемелете аттандырып, аузына тас салғандай аяғын босатып отыр. Қатын- қалаш ышқынып, шуласып, балалар енесіне табысқан қозыдай жамырасып, әкелерін, **ерлерін**, ағаларын іздеуге кірісті. Әуелгі кезде «апыр-ау, осы **байы** өлген, баласы өлген қатындар өлісімен қалай сұңқылдап жоқтай алады екен» деп ойлаушы едім.

Кәсіп- мамандық іс-әрекет атауларының синонимдері.

1. Мұғалім-ұстаз.

а) **Мұғалім** үндемей газет оқып отырды.

ә) Әдеп әрін үйреткен **ұстазы да** -Ұрқия еді.

Әр алуан қызмет түрлі әрекет атауларының синонимдері

1. Жолдас- серік.

а) Әмірдің бір **жолдасы**:-Ағайынның ағайындығы осындайда көрінеді деген.

ә) Тарбағатайлық болсаң, елге баруға **серік** бола ма?- деп едім.

2 . Сал- сері.

а) Бозінген еркектермен дойбы,карта, асық ойнайтын, насыбай ататын, бозбала көрсе екі езуі жиылмайтын **сері** кісі ғой.

ә) Бозінгеннің өзіне тартқан бір керім **сал** қызы бар еді.

3. Болыс- ұлық.

а) Жамалды Байжан үйіне келтіргеннен кейін **болыс** арқылы қағаз жазып, **ұлыққа** білдірді.

Адамға қатысты абстракт ұғымдағы синонимдер.

1. Ар-ұят.

а) Сыбай салтаң, **ар-ұяты** бар, шаруаға ұқыпты әйел қайдан табылар екен?

2. Уайым, қайғы, қасірет.

а) Көңіліне күннен- күнге **қайғы** түсе берді.

ә) Жамалдың бұл **қасіреттерін** көбейткен Жұманның жамандығынан құрбы арасында күлкі болған істері еді.

3. Пікір-ой.

а) Күләннің маған деген **ойын** білу керек.

ә) Сенің бұл **пікіріңді** білсе, партиядан қуыласың.

4. **Сыр- құпия.**

а) **Сырын** айтқаны Ақбілекке де тәуір болды.

ә) Бар **құпиясын** ішіне сақтап жүруші еді.

Кез келген тілді алсақ, синонимдер-сол тілдің сөздік құрамы мен сөз байлығының дәрежесін байқатар көрсеткіші. Синоним байлығы- тіл байлығы. Ж.Аймауытов пен М.Дулатов шығармаларындағы синонимдерді пайдалану мүмкіндіктері молдығын, оралымдылығын, яғни тіліміздің бар байлығын мейілінше сарқа пайдалануға тырысқандығына көз жеткіздік.

Әбідін З.А.
дипломатиялық аударма кафедрасы
әл-Фараби атындағы ҚазҰУ

Араб тіліндегі дипломатиялық терминология мәселелері

Дипломатия тілі – өзіне тән терминдер жүйесі бар функционалдық стиль. XI-XYIIIғ. арасындағы өзінің ұзақ даму жолынан соң дипломатиялық терминология XIXғ. жүйе ретінде түпкілікті қалыптасты. Араб тілінің дипломатиялық терминологиясында әр дәуірде пайда болып отырған жаңа сөздер мен оралымдарға қоса «жоғары мәртебелі» түрінде көнеден келе жатқан қаратпа сөз де сақталып қалды. Қазақ тілінде «ұлы мәртебелі», «жоғары мәртебелі» түрінде айтылатын қаратпа сөз араб тілінде түрлі лауазым иелеріне қатысты бірнеше нұсқада айтылады. Мысалы:

جَلالَة - ұлылық; **ذُو الجلالةِ** - ұлылық иесі (Алланың сыйпаты, эитет)

جلالة، جَلالَتُهُ، صاحبُ الجلالَة - патша мәртебесі (титул); ұлы мәртебелі;

سُمُوٌّ – ***биіктік, ұлылық, мәртебе*** деген мағыналарды білдіреді. Бұл сөз патша отбасы мүшелерінің, ханзадалардың аты аталғанда қолданылады, ***серік, жолдас, дос*** мағынасын білдіретін **صاحبٌ** сөзімен тіркесіп,

صاحِبُ السُموِّ ، صاحب السُموِّ المَلِكي - түрінде де айтылады, қазақ тіліне *ұлы мәртебелі, аса жоғары мәртебелі* деген тіркестермен аударылады.

فَخامَة - *мәртебе, жоғары мәртебелі (титул)*. Бұл сөз президент, ел басшыларының атымен бірге айтылады. **صاحِبُ فَخامَةِ** - түрінде де қолданылады. *Мысалы:*

فخامةُ رئيس جمهورية قازاقستان نورسلطان نازارباييف ...

Қазақстан Республикасының Президенті, жоғары мәртебелі Нұрсұлтан Назарбаев...

سَعَادَةٌ – *1) бақыт, сәттілік; 2) мәртебе,лауазым; мәртебелі; Мысалы:*

سَعَادَتُكُمْ ، سعادةُ الوَزير - *мәртебелі министр;* жоғары мансапты, лауазымды тұлғалардың, министрлер мен елшілердің атымен бірге айтылады. *Мысалы:*

وحَضَرَ الإجتِماعَ سعادة رئيس الوزراء ...

Кездесуге мәртебелі премьер-министр қатысты...

سِيادَةٌ – мәртебе, құрмет; дипломатиялық қатынаста үкіметтік дәрежелердің барлығына да қатысты қолданылады. Құрметті министр, Сіз! Мәртебелі елші мырза! іздің мәртебеңіз т.б. Күнделікті өмірде сыпайылық, құрмет белгісін білдіреді. *Мысалы: كَلِمَةُ سيادَتِكَ – құрметті... Сіздің сөзіңіз....* Бұл сөз мәнмәтінде ***سَيِّدٌ (سادَةٌ = سادات)*** - *мырза (мырзалар);* сөзімен синоним болуып та қолдануы мүмкін. *Мысалы: سيادةُ السفير غائِبٌ – елші мырза жоқ.*

سَيِّدٌ (سادَةٌ = سادات) - *мырза (мырзалар);* ***سَيِّدَةٌ (سَيِّداتٌ)*** *– ханым (ханымдар)*

Бұл сөздер құрметті, лауазымды тұлғалардың, сыйлы меймандардың атымен қатар қолданылады. Сондай-ақ, күнделікті қарым-қатынаста қалыптасқан этикет нормасы түрінде сыпайылықты білдіреді.

حَضْرَةٌ - сөзі де *мырза* мағынасын білдіреді. Жоғары мансап иесі болып табылатын тұлға атының алдынан айтылады. *Мысалы:*

حَضْرَةُ صاحبِ الفَخامَةِ رئيسُ الجمهوريَّةِ ...

Жоғары мәртебелі Президент мырза... Бұл сөз қазақ тілінде «***хазіреті»*** болып, көбінесе діни лауазым иелерінің аты аталғанда айтылады.

Күнделікті тұрмыста ауызекі араб тілінде حَضْرَتُكُمْ түрінде, «*Сіз» мағынасында* сыпайылық үшін де қолданыла береді.

فَضِيلَةٌ - ар-намыс – шейхтар мен діни лауазым иелеріне байланысты айтылады. *صاحبُ الفضيلة* болып та кездеседі. *Мысалы:*

فضيلة الإمام ... - *қазақша* ***«хазіреті имам».***

قداسَةٌ - ***кие, қасиет; әулиелік*** - жоғары лауазымды дінбасыларға (көбінесе христиан дінінің дінбасыларының атымен) байланысты қолданылады. *Мысалы: صاحِبُ القداسةِ البَطْرِيكُ - әулие патриарх;*

قداسَةُ المُطْران - *әулие митрополит;*

М.Ш. Ахмед XIXғ. араб тіліндегі дипломатиялық құжаттарда пайдаланылған терминдер XYIIIғ. сөздіктерде қамтылғанын айтады.

Употребление терминологии в подстиле дипломатического дискурса способствует реализации таких важных стилевых черт для данного подстиля, как логичность, формальность выражения и дипломатическая вежливость. (1, 4-б.)

Рим империясының тұсында батыс елдерінің көбі дипломатия тілі ретінде латын тілін, кейінірек француз тілін қолданды, сондықтан да дипломатия саласының терминологиясында осы тілдердің әсері көбірек байқалады, сонымен қатар грек тілінен енген сөздер де бар.

Араб қоғамында араб тілінің дәрежесі тарихи кезеңдерге сәйкес азды-көпті өзгеріске ұшырап, кей дәуірлерде түрік, француз, ағылшын тілдерінің көлеңкесінде қалғанымен, қай кезеңде де өз міндетінен, дәрежесінен айрылған емес.

XIX-XXғ.ғ. мемлекеттердің көпшілігі басқа елдермен қарым-қатынасында өз тілдерін қолдануға ұмтыла бастады. Осы кезеңде араб тілі де өз даму тарихында жаңа сатыға көтерілді. XXғ. бұл сала терминологиясының дамуында халықаралық тіл ретінде ағылшын тілінің ықпалы байқалады. Араб дипломатиялық терминологиясының басым бөлігін араб тілінің төл сөздері мен калька әдісімен жасалған сөздер құрайды, сонымен қатар ассимиляцияға ұшырамай, төл тіліндегі формасы көп өзгермей қолданылатын терминдер және халықаралық терминдер де кездеседі.

Тіл білімі ғылымында «тілдегі интернационал « сөздерге қатысты пікірлер айырмашылығы кездеседі. Мысалы, М.М.Маковский «тілдегі интернационализм» деген ұғымға қарсы, ол «аймақтық кірме сөздер» деген пікірді қолдайды. Ол аумақтық тұрғыдан белгілі бір ареалда қолданылатын сөздер болғанымен, барлық халықтардың тілінде кездесетін «интернационал» сөздер жоқ, себебі барлық халықтарға ортақ лексикалық ондай макрожүйе жоқ» дейді.

Мысалы, араб тілінде ассимиляцияға ұшырамаған, жоғарыда аталған тілдерден енген халықаралық терминдер де бар. Мысалы: дипломат – دبلوماسي (диблумасийй –ун), дипломатия, дипломатиялық – دبلوماسيّة (диблумасиййатун), консул – قنصول(қунсул), консулдық – قنصوليَّةٌ (қунсулиййатун), вето – فيتو (фиту), протокол – بروتكول (брутукул), этикет – إيتكيت (итикит), т.б.

Солай болғанымен, көптеген тілші ғалымдар «интернационал сөздер» ұғымын кейбір сөздердің ұлттықтан жоғары болып, көптеген халықтар тілдерінде қолданылатынын алға тарта отырып, түсінуді ұсынады.

Мына кестеде (1,3-б.) осы сөздердің әлем тілдерінің бірталайында қолданылатынын көреміз.1-кесте

Тілдер	Сөздер						
Араб	فيتو	دبلوماسية	دبلوماسي	قنصل	قنصليّة	بروتوكول	إتيكيت
Ағылшын	Veto	Diplomacy	Diplomat	Consul		Protocol	Etiquette
Француз	Veto	Diplomatie	Diplomate	Consul		Protocole	Etiquette
Итальян	Veto	Diplomazia	Diplomate	Console		Protocollo	Etichetta
Орыс	Вето	Дипломатия	дипломат	Консул	Консульство	протокол	этикет
Қазақ	Вето	Дипломатия	Дипломатиялық, дипломат	Консул	Консулдық	Хаттама, протокол	Этикет, әдеб
Неміс	Veto	Diplomatie	Diplomat	Konsul		Protokoll	Etikette
Швед	Veto	Diplomati	Diplomat	Konsul		Protocoll	Etikett
Фин	Veto	Diplomatia	Diplomatti	Konsuli		Protokolla	Etiketti

Бұл кестеде араб және қазақ тілдеріндегі дипломатиялық терминологияда қолданылатын интернационал терминдердің сәйкестігі көрінсе, төмендегі кестеден (2-кесте) айырмашылығының да көп екенін көруге болады.

2-кесте

Тілдер	Сөздер					
Қазақ	атташе	виза	Нота	меморандум	статус-кво	Миссия, міндет
Араб	ملحق	**تأشيرة**	مذكّرة	مذكّرة	**الحالة الراهنة**	**رسالة' مهمّة**

Ал әлем халықтарының тілдерінде халықаралық терминдер ретінде жиі кездесетін мына сөздер: مذكّرة - **нота ,** رسالة' مهمّة **- миссия,** ملحق - **атташе, -** مذكّرة **меморандум,** تأشيرة **- виза,** الحالة الراهنة **- статус-кво,** شخص غير مرغوب فيه شخص مرغوب فيه/ **-персона грата/нон грата,** إبرامٌ **(ибрамун) ратификация** калька әдісімен жасалған араб тілінің төл сөздерімен қолданылады.

Дипломатия саласындағы кірме сөздерді қарастырғанда, олардың бірқатары калькалық тәсілмен жаңа сөздер мен оралымдар жасауға негіз болады, олар ассимиляцияға ұшырай отырып, сол тілде жаңа ұғым жасауға ықпал етеді. Мұндайда кірме сөздің морфологиялық құрылымы мен семантикалық мотивациясы сақталады. Мысалы: persona non grata – شخص غير مرغوب فيه, мәдени атташе – ملحق ثقافي дипломатиялық корпус - السلك الدبلوماسي, бірінші хатшы - السكرتير الأوّل, casus belli - حالة حرب, (соғыс жағдайы) chargé d'affaires – قائم بالأعمال (міндетін атқарушы),

العلاقات البرلمانية - парламентаралық қатынастар, محادثات وراء كواليس– жабық (астыртын) келіссөздер, т.б.

М.Ш. Ахмед дипломатиялық терминологияны лексика-семантикалық үлкен 3 топта қарастырады. 1) дипломатиялық агенттердің атаулары; 2) халықаралық қатынастар саласында қолданылатын лексика; 3) дипломатиялық құжаттардың атаулары. Осылардың ішінде сөздік қоры ең бай болып табылатын – халықаралық қатынастар мен халықаралық құқық лексикасы. Дипломтиялық терминология жүйесінде консулдық терминологияны айрықша бір сала ретінде қарастыруға болады, өйткені консулдық қызмет халықаралық нормаларға сәйкес айрықша институт болып табылады. Дипломатиялық байланыстардың 1961ж. Вена конвенциясы және консулдық қатынастардың 1963ж. Вена конвенциясы БҰҰ тарапынан айрықша көрсетіледі.

Дипломатия – барынша айқындық пен дәлдікті қажет етеді, ал дипломатия тілінде терминдер өте көп. Терминнің анықтамасы: бір сөз = бір ұғым. Алайда дипломатиялық араб тіліне көпмағыналылық пен синонимдердің көптігі тән.

Мысалы: مذكّرة сөзі «нота», «меморандум» немесе «қысқаша жазба хат» болуы мүмкін. Сол сияқты بيان, сөзінің мағыналары «коммюнике», «мәлімдеме», «хабарландыру», «манифест» немесе «декларация». Ал مؤتمر сөзін «конференция», «съезд», «конгресс», «форум» деп аударуға болады. Араб тіліндегі رئيس- сөзі «президент», «басшы», «төраға», «шеф», - басқаша айтар болсақ, кез келген мекемедегі 1-ші басшы, осы қатарда - قرار - шешім, қарар резолюция сөзін сол сияқты и «жарғы», «хартия», «пакт» мағынасындағы - ميثاقсөздерін де айтуға болады.

Ал Л.Г. Фарафонова «для определенной части дипломатической терминологии характерна полисемантичность.» деген пікірде. Целый ряд авторов отмечает, что даже термины, значение которых зафиксировано в рамках определенной терминологической системы, имеют склонность к многозначности»[1].

Араб тілі - кірме сөздерді қабылдау мүмкіндігі жоғары тіл. Оның лингвистикалық жүйесі басқа тілдерден енген сөздердің оңай бейімделуіне, сол арқылы ол сөздердің арабтануына қабілетті. «Ал тіл тазалығын жақтаушы пуристік көзқарасты ұстанушылар бір кездегі ұлан-ғайыр аумақ халықтарының ғана емес әдебиет пен сан салалы ғылым тілі болған араб тілінің дамуына кедергі келтіріп отыр. Бұдан «тіл зардап шегеді» дейді оларды сынаушылар.

Қазіргі араб тілінде بيروقراطية (бюрократия), استراتيجية(стратегия) ديمقراطية (демократия), برلمان (парламент), т.б. сөздер бар.

«Несмотря на положительные стороны пуризма, на которые указывают его сторонники, он очень негативно отражается на развитии языка и его жизнеспособности. Первое, что может доказать этот факт, что большинство арабских стран предпочитают и используют английский или французский языки в дипломатии, в деловых отношениях, в науке и других сферах, а не арабский язык. Основная причина данного предпочтения – избегать недоразумений и неправильного перевода». (1, 8-б.)

Қорыта келе айтарымыз, БҰҰ-ның ресми тілдерінің бірі және адамзат тарихындағы ең көне тілдердің бірі болып отырған араб тілінің ізі мен ықпалы қазіргі әлем тілдерінің көбінде сақталғаны белгілі. Жаһандану үдерістері барынша қарқын алып отырған қазіргі таңда ағылшын тілінің ролі айрықша артып отырғанын көреміз, осы әлемдік тіл болып отырған ағылшын тілінің сөздік қорының қомақты бөлігін араб-семит түбірлі сөздер құрайтынын ғалымдар айтып жүр. Кез-келген тіл сияқты араб тілі де өзінің ұзақ даму тарихында өзге тілдерге ықпал ете отырып, өзі де сол тілдердің ықпалына ұшыраған. Бұл үдерістің қазіргі жаһандану дәуірінде барынша қарқын алатын құбылыс екенін кез-келген ғылым саласына тән терминдер жүйесі сияқты араб тілінің дипломатиялық сөздік қорынан да көруге болады.

Пайдаланылған дереккөздер:

1. Трабелси Хайфа. «Вопросы терминологии в арабском дипломатическом языке». Государственный Институт русского языка им. А.С.Пушкина. www.academia.edu/2437503/

2. Ахмед М. Ш. Язык русской дипломатии в арабском восприятии, диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук. М. 2007г. www.dissercatcom/content/

3. Новейший словарь иностранных слов и выражений, Минск, 2007г.

4. Русско-арабский словарь. Москва, изд. «русский язык» 1982г.

5.Д.Есенжанова. Қоғамдық-саяси лексика. (арабша-қазақша сөздік)Алматы, Абылай хан атындағы ӘТжХҚУ баспасы, 2008ж.

6. Д.Көптілеуова. Дипломатиялық сөздік. Алматы, «Қазақ университеті» баспасы, 2002ж.

Байтукаева А.Ш.
кафедра дипломатического перевода

КазНУ им. аль-Фараби

Совершенствование профессиональной компетентности студентов международников средствами иностранного языка

Владение иностранным языком составляет важнейшую особенность профессиональной подготовки современного специалиста. Поэтому очень важное значение при определении требований к качеству квалификации выпускника наряду с фундаментализацией специальных дисциплин придается общим проблемам взаимодействия всех дисциплин, включая иностранный язык. Считаем, что взаимодействие иностранных языков со специальными дисциплинами в процессе обучения должны иметь разумную основу. Такой основой нужно считать педагогически рациональное решение проблем, способствующих более эффективному достижению целей обучения, глубокому осмыслению студентами содержания специальных текстов, связанных с их будущей профессией, формированию у выпускников вуза умений применять знания в нестандартных условнях, способность продолжать обучение самостоятельно и вести профессиональную деятельность в иноязычной среде.

Знание иностранного языка позволяет реализовать такие аспекты профессиональной деятельности, как приобщение к источникам информации, изучение новых достижений и развитии науки, овладение умением общаться с зарубежными учеными, установление контактов с зарубежными фирмами и предприятиями, возможность участия в исследованиях за рубежом.

Изучение иностранного языка будущими специалистами-международниками позволяет целенаправленно повышать и углублять их профессиональную компетентность за счет осмысления ими профессионально значимых проблем, закономерностей, фактов при чтении и переводе специальной литературы. Осмысление такого рода способствует решению коммуникативно-познавательных задач, таких, например, как формирование мысли, умение правильно вести дискуссию, аргументировать свое мнение, убедительно объяснять свою позицию и другие.

Эвристические и образовательно-воспитательные возможности языка позволяют максимально приблизить преподавание ииостранных языков к будущей специальности обучающихся, если у них сформирован профессиональный интерес.

Процесс формирования профессиональных интересов можно представить как определенную последовательность этапов, каждый из которых осуществляется подбором внешних педагогических воздействий на индивида в зависимости от уровня его профессионального интереса. Одним из средств такого воздействия нами избран текст по специальности обучающихся.

Осмысление такого текстового материала требует овладения разными видами чтения и формирования таких умений, как I) извлечение основного смысла текста; 2) пересказ полученной информации; 3) сжатие текста; 4) развитие основной информации; 5) самостоятельная разработка плана передачи содержания текста; 6) передача содержания в виде аннотаций, рефератов, тезисов, докладов, сообщений т.д.

Выполнение этих требований во многом зависит от построения всего курса обучения. Одним из перспективных планов в условиях кредитной технологии обучения, на наш взгляд, может быть следующий: работа в первом семестре ведется параллельно над двумя видами чтения - ознакомительным и изучающим, что позволяет научить студентов беглому просмотру текстового материала и его точному пониманию.

Второй и третий семестр предусматривают дальнейшую работу над этими видами чтения и введение поискового и просмотрового чтения, закрепление приобретенных навыков.

Основной задачей четвертого семестра является развитие у студентов умений пользоваться различными комбинациями видов чтения. Необходимо отметить, что основной эффект при этом достигается за счет разработанных кафедрами специальных хрестоматий, включающих тексты по специальности с упражнениями.

Формирование профессиональной компетентности в процессе обучения иностранному языку как общеобразовательной дисциплине одновременно предполагает его дифференциацию к данной дисциплине как таковой и его интеграцию с интересом к профессии. При этом тесная связь между изучением иностранного языка и учебно-профессиональной деятельностью будущих специалистов с самого начала их обучения - основа формирования профессиональных интересов.

Профессиональный интерес у студентов первого курса ситуативный. С целью повышения предметной и профессиональной направленности обучения, воспитания у студентов активного профессионального интереса, изучение иностранного языка с использованием специального текста мы проводим поэтапно.

В бакалавриате студенты изучают общеупотребительную лексику на базе учебников и пособий, методических разработок. В то же время уже с первого курса ведется работа по развитию профессиональной направленности обучения иностранным языкам. Профессиональная направленность выдвигает на первый план одну из главных проблсм современной лингводидактики научно-обоснованный количественный и качественный отбор языкового материала и последовательное введение его в речевую деятельность обучающихся.

Необходимость отбора лексического материала определяется также условиями педагогического процесса (невозможность изучить весь словарный состав языка за время, отведенное учебной программой и

особенностями самой лексической системы, которая никогда не используется во всем объеме).

В этой связи одной из самых сложных проблем было определение лексического минимума по каждой специальности: международное право, международные отношения, регионоведение, мировая экономика. Среди устоявшихся принципов составления лексических минимумов - частотный, тематический, семантической ценности, словообразовательной возможности, лексической сочетаемости, стилистической нейтральности - нами выбраны тематический и частотный.

Тематический принцип обусловлен целью - наполнить содержание обучения языкам лексикой, отражающей конкретную специальность студентов. Умение читать и понимать иноязычный текст по специальности предполагает обязательное умение самостоятельного раскрытия значения незнакомых слов, в том числе терминов, на основе знания словообразования, представляющего собой сложную и разветвленную систему, как в структурном, так и в семантическом плане. Эта система характеризуется довольно четкими закономерностями, которые вполне могут быть усвоены студентами, даже на началыюм этапе обучения языку. Поэтому введение знаний основных законов, моделей и средств словообразования языка, системы упражнений информационно-тренировочного характера по выработке навыков и умений практического ирименения этих знаний является обязательным в обучении языку.

Интеграция со специальными кафедрами, а также изучение учебников по введению в специальность, позволили выделить лексический минимум для первого курса.

Лингводидактическим материалом служили тщательно отобранные краткие лексиконы специальности, которые представляют собой справочно-понятийные тексты и упражнения к ним. Поскольку справочно-понятийные тексты - это тексты, которые включают краткие дефиниции терминов названия объектов той или иной специальности, то и упражнения к ним - главным образом, упражнения по словообразованию, лексические упражнения в рамках простого предложения.

Основные формы свертывания информации из справочно-понятийных текстов – это запись выходных данных текстов и дополнительных ключевых слов. Такие мини-тексты вполне доступны всем студентам.

На младших курсах обучение ведется на реферативных текстах, содержащих информацию о специальности (научные доклады). Переводы текстов, содержащих аннотацию о характере и существе научного достижения, тщательно обсуждаются со студентами. На занятиях они учатся выделять сущность научного доклада. Основные виды работы с такими текстами: словообразовательный, лексический, грамматический анализ с целью изучения содержания текста. Основные формы извлечения информации - перевод, справочная аннотация на иностранном и русском языках, дополнительные ключевые слова.

Формирование активного профессионального интереса реализуется на старших курсах, когда обучение ведется на основе описательных и исследовательских специальных текстах. Описательные спецтексты - тексты описаний результатов исследований в научных журналах. Такие тексты содержат полный набор словообразовательных, лексических и грамматических трудностей, трудностей перевода. Упражнения к таким текстам направлены на их преодоление в понимании содержания.Формами свертывания и извлечения информации из описательных спецтекстов являются реферат, реферативная и оценочная аннотации, дополнительные ключевые слова, перевод.

Многие студенты испытывают трудности при составлении конспекта, аннотации, написании реферата. Поэтому проработка заданий, включающих деление текста на смысловые части, выделение основной и дополнительной информации, сжатие текста, в результате которого создается свернутая, обобщенная модель первичного текста подводит студентов к самостоятельному выполнению вышеуказанных работ.

Реферирование в процессе обучения мы осуществляем в двух направлениях: формируем умение реферировать и обучаем реферированию как продукту этой деятельности в связи с особенностями текста.

Студенты должны осознать, что реферирование, как и перевод, осуществляется на достаточно высокой стадии понимания исходного текста. Цель работы со студентами, в основном, состоит в обучении реферированию как процессу, особенно реферативному просмотровому чтению. В то же время при работе с магистрами мы делаем акцент на изучении специфики таких вторичных документов, как резюме, аннотация, реферат.В процессе обучения мы знакомим студентов с языковыми средствами, с помощью которых могут быть выражены мысли автора и логика изложения материала, объясняем функциональные назначения языковых структур, которые употребляются для передачи содержательной части, отражают отношение автора к материалу статьи, а также структур, содержащих вывод.

Реферирование на основе сжатия текста направлено на определение доминанты в предложениях. Реферирование по ключевым фрагментам (выделенные элементы) включает символы, формулы, рисунки, курсив, которым обычно набираются основные положения работы, выводы и т.д.

Студентам предлагается пронумеровать абзацы, прочитать и определить ключевые фрагменты в каждом абзаце, сжать нх до минимума, а затем, используя их, составить реферат. Такие упражнения вырабатывают умение правильно синтезировать информацию.

По сравнению с рефератом аннотация представляет собой большую степень компрессии текста. Поэтому первой стадией, предшествующей аннотированию, является, как известно, составление реферата. Мы обучаем студентов правильному использованию ключевых фрагментов в рефератах, т.е. формулировкам и обобщениям, заимствованным из текста оригинала, в

аннотациях - введению оценочных клише, дополнительных слов, а также написанию ее своими словами.

Высшей категории трудности тексты - функционально-исследовательские доступны пониманию магистрантов и докторантов, которые уже знают предмет перевода. Основные формы свертывания и извлечения информации из функционально- исследовательских текстов: научные обзоры, отчеты по НИР, дополнительные - перевод, справочная, реферативная, оценочная аннотации, реферат, выходные данные, ключевые слова.Система грамматических упражнений, в самом общем виде, отражает функциональный подход к изучению текста, что способствует выработке устойчивых языковых конструкций изучаемого языка.

Краткий лексикон специальностей, представляющий собой справочно-понятийные тексты с разработанными к ним упражнениями, реферативные тексты, содержащие информацию о научных достижениях ученых, являются для студентов источником новой информации по их специальности, важным средством получения и углубления профессиональных знаний.

Организованная, таким образом, работа по спецтекстам позволяет осуществить:

1) через познавательный компонент интереса повышение предметного, а через него и профессионального интереса - от ситуативного к активному;

2)динамичность формирования профессиональных интересов от слабой заинтересованности до устойчивой черты личности;

3) сквозное обучение языку специальности;

4) обратную связь (студенты через информацию о своей специальности глубже познают иностранный язык), осознают его практическую значимость;

5) подготовку будущих специалистов к самостоятельному изучению спецлитературы на иностранном языке.

Необходимо приложить всевозможные усилия, чтобы повысить предметную и профессиональную направленности обучения и реализовать одновременно образовательную и воспитательную ценности иностранного языка как учебного предмета, способствующего всестороннему развитию личности.

Работа в этом направлении будет содействовать самоформированию профессиональной готовности будущего специалиста, побуждать его к чтению, поиску, изучению информации, прививать потребность к самообразованию.

Байтукаева Д.У.
кафедра международного права
КазНУ им. аль-Фараби

Роль активных методов обучения в совершенствовании предметных компетенций у будущих специалистов

Перемены, происходящие во всех областях жизни нашей республики, не могли не затронуть и сферу образования. Расширяется сеть высших учебных заведений нового типа, идет активный поиск наиболее эффективных форм и методов обучения студентов.

В современных условиях возрастает роль активных методов обучения, направленных на выработку умения и навыков работы с конкретным материалом, применение теоретических знаний на практике. Один из основных подгрупп активных методов обучения студентов, используемых преподавателями гуманитарного цикла на семинарских занятиях - метод ситуационного анализа (разбор конкретных ситуаций). На пример, на семинарах по уголовному праву РК, мы решаем задачи практического применения Уголовного кодекса и других нормативно-правовых документов в различных ситуациях.

На семинарах метод ситуационного анализа позволяет оптимально решать одновременно три педагогические задачи: учебный процесс методически управляется преподавателем, обеспечивается когнитивная вовлеченность (в процессе работы участвуют студенты с разным уровнем подготовки), устанавливается постоянный контроль за процессом усвоения знаний и качеством обучения, а также проведение семинаров в таком формате способствует формированию у студентов следующих качеств: умение вести свою линию, осуществляя аргументацию и контраргументацию, используя разные техники, стратегии и модели общения, умение находить причины и источники критических ситуаций, способность формулировать идеи, предложения и проекты, готовность принимать нестандартные решения, способность предвидеть последствия предпринимаемых шагов, решений. При этом важным условием эффективности повышения качества знаний студентов является продуктивный научно-исследовательский и экспериментальный поиск.

В общепринятом понимании ситуация представляет собой совокупность факторов и фактов, характеризующих то или иное событие, случай, явление. Важным преимуществом ситуационного метода является то, что он позволяет вносить в учебный процесс элементы проблемного обучения. К примеру, на семинаре «международное экономическое право» (МЭП) рассматриваются проблемные вопросы, касающиеся урегулирования споров в МЭП, международно-правовой ответственности в МЭП, соотношения международно-правовых и внутригосударственных правовых режимов в сфере международно-экономических отношений, состояние международного экономического правопорядка, а на семинаре «международное право и ислам» решаются актуальные политико-правовые проблемы современного мира, проблемы войны и мира в исламской концепции миропорядка, правовые аспекты религиозного экстремизма.

Основной задачей применения ситуационного метода на семинаре - научить студентов мыслить конструктивно, а не ограничиваться лишь

критикой. Наша задача, задача преподавателей - направлять ход обсуждения, чтобы студенты самостоятельно делали правильные заключения.

В процессе обсуждения мы обращаем внимание студентов на использование для анализа ситуации, понятия и принципы дисциплины, которую они изучают.

Применению данного метода на семинарах предшествует кропотливая работа преподавателя, который должен не только разработать вопросы, рассматриваемые на семинаре, подготовить план занятия, но также подготовить методический материал, апробированный самим преподавателем.

Использование ситуационного метода на семинарах по дисциплинам международного права направлено на развитие у студентов умений отделять существенное от несущественного и разобраться в причинах, возникших проблем и возможных последствий. Конечно же, дискуссий не миновать. Следует не только удовлетворять, но и поощрять эту свойственную студентам полезную для их профессионального становления требовательность к убедительной аргументированности и доказательности усваиваемых знаний, потребность иметь собственную точку зрения. Необходимо дать студентам возможность выразить свое мнение, так как в процессе обсуждения ситуации, студенты могут выработать новую программу действия, понимая ситуацию, убедительно отстоять свою точку зрения. Понимание является средством систематизации и развития знаний. Таким образом, формирование знания о предмете всегда происходит в фокусе определенного понимания. Осмысление знания, его понимание является результатом обсуждения, диалога, взаимодействия столкновения различных мнений. Каждая учебная дисциплина рассматривается как звено в цепи формирования у студентов умений и навыков, но не теряет при этом своей самостоятельности. Использование ситуационных методов на семинарских занятиях дает ощутимые результаты: развивается творческая инициатива студентов, возрастает желание совершенствовать свою деятельность, усиливается такой важный мотив, как познавательный интерес. Студенты овладевают образцами деятельности, включаются в творческий процесс приобретения знаний, у них появляются зачатки профессионального мышления, формируется умение решать творческие задачи.

К активным методам обучения, которые чаще всего используются в процессе проведения семинарских занятий, можно также отнести дискуссионный, групповой методы, которые способствуют закреплению и углублению знаний.

Целью вышеназванных методов, используемых на семинарах, является развитие способности к закреплению теоретических знаний, полученных студентами по изучаемым дисциплинам, овладение навыками работы с научной информацией, принятие обоснованных решений. Большой ценностью является также то, что эти методы развивают у студентов

потребность учиться, изменяют их мотивацию, помогают приобрести уверенность.

Baitukayeva D.U.
Chair of International Law
al-Farabi Kazakh National University

Competence-based approach application in educational process

One of the main tasks in entering into a unified European educational space is international recognition on leading majors.

If to define a competence place in professional skill system levels, it gets an intermediate value between diligence and perfection. Competence implies continuous updating of knowledge, mastering by new information for successful application in specific conditions, i.e. mastering by operational and mobile knowledge. Competence is not simply knowledge possession, but rather potential readiness to solve problems skillfully, therefore it includes both substantial (knowledge), and procedural (abilities) components. Depending on circumstances the competent expert can apply one or the other method most suitable to these conditions. Method flexibility is an important quality of competence. The competent person is distinguished by ability among decisions set to choose the most optimum, reasonably reject false, call in question critical thinking. The "competence" concept content includes knowledge mobility of method flexibility and critical thinking.

Competence is possession of knowledge, abilities, skills, creative activity experience accumulation, the emotional and strong-willed relations integrated with professional activity initial experience, and also origin of personality wisdom, abilities to use the acquired knowledge, ability, skills in standard and non-standard situations with good efficiency.

Subject usage and its studying include person actions and during the implementation of which he develops a number of competences. Competences are understood as the sum of knowledge, abilities and personal qualities which allow a person to make various actions. They provide tasks solution in various conditions taking into account various restrictions, and realized in activity types and processes (actions), corresponding strategy application.

The general competences include: ability to study (ability to learn); existential competence, declarative knowledge , skills and abilities (skills and know-how). The general competences aren't linguistic, they provide any activity, including the communicative.

Communicative language competences include: linguistic component (linguistic component - lexical, phonological, syntactical knowledge and skills); socio-linguistic component (socio-linguistic component); pragmatic component (pragmatic component - knowledge, existential competence and skills and know-

how relating to the linguistic system and its sociolinguistic variation) and also allow to carry out activity with linguistic means usage.

At present pedagogical psychology development sets big tasks. The pedagogical psychology studies psychological mechanisms of training management (N.F.Talyzina, L.N.Landa, etc.) educational process as a whole (B.C. Lazarev, etc.); educational motivation (A.K.Markova, Yu.M.Orklov, etc.); individual and psychological factors, influencing on the process success (G.A.Zuckerman, etc.).

According to I.A.Zimnya's opinion the progressive pedagogical psychology position highlights the importance of developing, bringing-up training by means of all subjects. Personality development occurs in the training and education process, this situation is the basis (1).

Competence is a set of properties and personality characteristics. Competence characterizes a student's ability to realize the human potential for educational activity. Competence is understood as the personality integrated quality which is visible in the general ability and readiness for activity, based on knowledge and experience gained during the training and socialization, i.e. education, and focused on independent and successful participation in activity. Competence-based approach means gradual profession reorientation by primary knowledge transferring onto conditions creation for mastering by a student competence complex. And, all of them are aimed at trainee independent educational activity intensification and focused on creative thinking of the main characteristics development (fluency, flexibility, originality of thinking, idea development ability, and also informative interests expansion, motivational sphere and independent work skills development). Importantly, to pay attention to the concrete tasks analysis, personality creative realization stimulation, the problems independent statement and solution (2). Group work forms usage, group works new types introduction, such, as carrying out a round table on a problem, debate, and mini-conferences are of great importance. The training of modern pedagogical technologies requires a search of the unknown, new knowledge. And these technologies demand smaller time expenditure. It is necessary to add for everything mentioned above one very important circumstance influencing on trainees development as a creative person. It is an emotional spirit. Well, it is known that only trainee good emotional mood can provide its openness for creativity and initiation. Thus, possession of the listed abilities, ability to come into contact with other people and support can be defined as trainee communicative competence. Communicative approach usage advantage in the educational processes of higher education institutions is that communicative abilities formation promotes trainee's motivation enhancement and intersubject communications establishment. It promotes development of informative activity, imagination, self-discipline, joint activity skills and many others . Respectively the competences assessment unlike to the examination tests focused on acquired knowledge volume and quality identification, imply priority of activity diagnostics objective methods

usage (supervision, professional activity products examination, protection of educational portfolios, etc.).

The international level expert competence-based model is accompanied by rather difficult multilevel education. Practical preparation criteria of the international level expert are the concrete materialized certificates, and personal and professional aspects of psychological tests, interviews, etc. There is an important circumstance which directly influences the pithiness of all procedures and subjectivity of registration at all educational, administrative, and social and other activity levels.

The competence-based approach category characterizes converting processes success in education because prompt transformations in the world demand phenomena change explanation, the forecast development and new realities principles design from the scientific point of view about development laws by mankind. Recognized as new scientific approach, today competence-based approach is an effective methodological thinking ability development remedy, valuable orientations correction on the educational systems synthesis basis, the transforming activity based on the principles of innovative methods in educational process (3). Competence-based approach promotes communicative competence formation – readiness for innovative activity, work in non-standard situations, openness to new, adaptability and mobility.

References

1.Zimniaya I.A. Key competence as effectively-targeted basis of competence approach in education process. Research Center of quality problems of training. -- M. 2004 ,155 p.

2.Raven J. Competence in modern society. Identification, development and implementation. - M.,2002 - 253, 281-296 pp.

3.White. R. "Motivation reconsidered: The concept of competence," Psychol. Rev., 1959, Vol. 66, pp.297-333.

Бимагамбетова Ж.Т.
кафедра дипломатического перевода
КазНУ им. аль-Фараби

Межкультурная коммуникация в профессиональной деятельности

Межкультурная коммуникация привлекает все большее количество исследователей. Работы обсуждают важность кросс-культурного подхода в исследованиях, в дидактике, в социальной работе, в менеджменте. Интерес к данной проблематике вызвал и появление принципиально новых учебных пособий, обобщающих тот путь кросс-культурных исследований, какой они проделали на Западе. Выросшая из наблюдений лингвистов, этнопсихологов, историков, теория межкультурной коммуникации поднялась до осознания своей цельности и своей объяснительной и прикладной роли. В ее истоках –

философские теории национального духа, исследование национально-специфической картины мира, теории Гердера, Гумбольдта, Потебни, Сепира и Уорфа, Мид, Малиновского.

Целью настоящей статьи является обсуждение роли межкультурного компонента языковой личности в понимании его реальности.

Задачи настоящей статьи - обсудить концепции межкультурной коммуникации, мультикультурализма и идентичности в связи со взглядами о конструктивистском построении реальности и на конкретном материале продемонстрировать формирование межкультурной компетентности профессиональной деятельности.

Первоначально интерес к межкультурной коммуникации возникает именно в связи с ее субстратом – сопоставительным изучением языков - в дидактике преподавания языков, в прагматике, в функциональном подходе в языковедении и к изучению языков. Потребности реальной практики общения поначалу в международном, а затем и в мультикультурном контексте способствуют дальнейшему развитию теории межкультурной коммуникации. Создается представление о компонентах культуры, несущих национально-специфическую окраску. Этому способствуют и достижения социолингвистики, создание теории лингвострановедения, изучение страноведения и мира изучаемого языка. Исследованиям «язык и межкультурная коммуникация» способствовали изучение этнонимов, ксенонимов, концептов в художественной публицистике и художественной литературе, успехи сопоставительного изучения языков, создание переводоведческих теорий, опирающихся на понимание подлинника, успехи этнолингвистики и этнопсихолингвистики. Плюс понимание того, что язык влияет на человека, и человек и общество отражаются в языке, развитие социоконструктивистских и социоконстурукционистских подходов. Культурная картина мира, языковая картина мира воплощаются в языке. Плюс практическая необходимость формирования картины мира, создаваемой неродным языком, пристальный ее анализ с лингвокогнитивных позиций при работе по созданию вторичной языковой личности. Речь идет об изучении языковой эквивалентности слов, понятий, реалий, изучении собирательных образов, концептов, коллокациях, клише, идиомах и других единицах менталитета, об изучении фоновых знаний, т.е. знания реалий культуры, которыми взаимно обладают говорящий и слушающий – например, развитие концепции индивидуального лексикона.

От изучения прецедентности на лексическом уровне мы поднимаемся к осмыслению ассоциатов, черт национального характера, прецедентных именах как позывных той или иной культуры. Источниками, подтверждающими существование национального характера, С. Г. Тер-Минасовой видятся международные анекдоты, национальная классическая литература, фольклор, и собственно, сами языки. Концепты – смыслы (уровня Родина-мать, Душа, Воля, Мир, Соборность, Privacy, Keep smiling, Feel rich), черт национального характера, ценностей (взаимопомощь,

индивидуализм, прагматизм и отражение их в лингвокультуре, прежде всего в паремическом фонде). Исследованию подвергаются и устоявшиеся формы информативно-регуляторной лексики (объявления, реклама). Они тоже могут проявить специфику цивилизации.

Предмет межкультурной коммуникации представляется как коммуникация между индивидуумами из разных культур, либо как коммуникативные процессы, происходящие в культурно-вариативном окружении. При этом межкультурная коммуникация – частный случай межличностной коммуникации. Исследованию, в этой связи, подвергаются собственные система кодировки, нормы, установки формы поведения, принятые в родной и чужой культуре, субъективно-эмоциональные ощущения чужеродности ценностей. В философском плане приходит осознание того, что современные культуры представляют собой динамичные открытые системы. Межкультурное взаимодействие рассматривается сегодня не только как взаимодействие между представителями разных государств, но и этнических группировок, профессий или фирм. Межкультурное обучение направлено на воспитание межкультурной компетентности. Под этим понимается комплекс социальных навыков и способностей, при помощи которых индивидуум успешно осуществляет общение с партнерами из других культур как в бытовом , так и в профессиональном контексте.

Внимание привлекает и концепция транскультуры и критической универсальности [7]. Дискурс М. Н. Эпштейна построен вокруг его недавних книг и интернет-проектов. Критическая универсальность – одно из занимающих философа явлений. М. Мамардашвили в сходной ситуации существования в другой культуре назвал это состояние бегством от себя. Человек имеет право на свою культуру. Философ обсуждает, что такое космополитизм и транскультура (последняя и представляет позицию вненаходимости в какой-либо национальной культуре). Важная тема – глобализм и многокультурие. Существует ли свобода от собственной культуры как политическое право?

В Европе сегодня все активнее говорят о транснациональной компетентности – transnational competence – уровне языковой и общей культуры, превосходящей национальные рамки. Значение в малом, локальном обществе и глобализированном обществе придается существованию в них понимания, а не только коммуникации. Роль изучения иностранного языка справедливо рассматривается в этом ключе как средства не столько для работы, интеракции с людьми, для жизни в сообществе, в обществе, умении участвовать в транскультурной коммуникации и деятельности ТНК, но для понимания своей социальной идентичности, развития собственного интеллекта (как меры понимания окружающей действительности).

Интеллектуальные (в противоположность прагматическим, инструментальным) эффекты межкультурной коммуникации (формируемой

не в последнюю очередь языковым обучением) профессор Байрам видит следующими:

Аналитическая компетенция – понимание верований, ценностей, практик, парадоксов другой культуры и общества – включая этническое, политическое понимание, способность установления связей, осознания условий инакости.

Эмоциональная компетенция – способность раскрытия (эмпатии) к разнообразным культурным опытам и влияниям, интерес и уважение к чужим культурам, ценностям, традициям, опытам – транснациональная межкультурная эмпатия.

Креативная компетенция – осуществление синтеза культур, транснациональный синтез, видение альтернатив, приемлемых вариантов , способность использовать различные культурные источники для вдохновения.

Поведенческая компетенция – не только владение (proficiency) языком, но и выступление в качестве переводчика, свободное использование межкультурных невербальных кодов (естественность), способность к избеганию коммуникативного непонимания при различных коммуникативных стилях, способность поддерживания межперсональных отношений, ответы на транснациональные вызовы, давление глобализации (унификация, миграция).

Сюда же относится преодоление разделения «нас» и «их», способность к рефлексии, способность к самоанализу, деконструкция динамичного социального дискурса. Происходит понимание того, что общение с другими сложнее, чем лингвистическая коммуникация. Прагматические, инструментальные цели изучения языка явно недостаточны. Целью языкового обучения выступает межкультурная коммуникация. Акцент смещается с языка на язык и культуру. Подчеркивается, что это полезно для обучаемого , когда он/ она подчас и не планируют использовать иностранный язык в повседневности. Иноязычные пути выражения менталитета способствует выработке критической рефлексии, пониманию границ «свой – чужой».

Обучение языку в ЕС преследует такие цели, как мультилингвальная и межкультурная компетенция для мобильности, взаимопонимания, формирования европейской идентичности. Формулируется проблематика международного гражданского общества, включающая понимание социальных, культурных, политических перспектив, требование социального действия и вовлечености (involvement). Все это согласуется с «беспокоящей задачей обучения» (disturbing and liberating education).

Работ по влиянию знания иностранных языков на развитие интеллекта, межкультурной эмпатии, преодоления культурной замкнутости сегодня достаточно много - как экспериментального, так и теоретического плана. Несомненным достижением социологии последних лет явилась разработка проблемы влияния языка на формирование системы ценностей

(аналитическая компетенция). Проблема не нова, хрестоматийны положения Гумбольдта и Сепира и Уорфа об уникальности взгляда каждого народа на мир, об ограниченности мировидения языком.

В этой связи сегодня привлекают внимание теории конструировании социальных феноменов в языке. Уже первые представители семиотики подвели нас к мысли, что социальная реальность есть текст, а существующая традиция “радикального конструктивизма» строится, отталкиваясь от этой данности. Н. Л. Виноградова [3, 94] выстраивает традицию «радикального конструктивизма» так: П. Бергер, Н. Луман, П. Ватцлавик, Э. фон Глазерсфельд, Х. Фон Ферстер. Философское течение “анализ дискурса” (М. Пеше, Кл. Арош, П. Анри, П. Серио) ставит задачу выявления соотнесенности знаковых систем и социального контекста. Вообще, для исследователей социальной реальности все более и более актуальным представляется анализ конструирования модусов социальной реальности в коммуникативном аспекте.

Так, например, исследователи отмечают влияние межкультурной коммуникации на демократизацию общества [2, 71]. Моден разговор о том, что поиск демократических ценностей при определенных экономических и социокультурных условиях-де сомнителен, о роли традиционного менталитета. Учитывается фактор полиэтничности, фактор современности в русле цивилизационного подхода Тойнби, культуре, как уникальном способе мироощущения. Говорится об успешности тех социальных систем, которые демонстрируют открытость. Разрешение возникающих при межкультурной коммуникации противоречий представляет источник социального развития в современных условиях. Важным становится не только понимание права на существование иных социокультурных ценностей, но и их критическое осмысление в применимости для себя. Педагогика стоит перед задачей сформировать навыки культурного осознания многообразия и динамичности мира.

Постулирование коммуникации в качестве способа существования мышления, называет С. В. Воробьева [4, 101-103], имеет в качестве следствия, актуального для социально-гуманитарных наук, осознание активной роли познающего и реанимирования риторической личности и утверждение аргументации, как эмпирически данной логической практики (логической формы поведения) субъекта в коммуникации, что является прямым следствием ситуационного функционирования языка (в русле следующего ряда , по мнению С.В. Воробьевой, Дж. Агасси, М. Полани, С. Тулмин, Х. Перльман, Дж. Остин, Дж. Серл, М. Мамардашвили, Т. Кун, И. Лакатос, П. Фейерабенд, П. де Ман, М. Блэк, Д. Дэвидсон, Д. Лакофф, М. Джонсон, Ф.Ван Еемерен, Р. Гроотендорст, М. Мейер и др.)

В этой же связи рассматривается модель коммуникативной рациональности Ю. Хабермаса. Н. В. Даниелян [5, 126] отмечает: “Главная черта дискурса коммуникативной рациональности, можно сказать, ее предназначение состоят в том, чтобы осуществить процесс выработки

целостных культурных смыслов, могущих послужить духовными ориентирами в развитии общества и самого человека”, это и познавательный выбор культурных и ценностных смыслов.

Огромная роль информационных взаимодействий для развития как отдельно взятой личности, так и общества в целом. Необходимым представляется сформировать мнение о непреходящем значении общечеловеческих ценностей, уважение к культуре другого народа, понимания взаимосвязи и взаимозависимости жизни в мире. Социокультурная подготовка современности носит не только утилитарно-прикладную нагрузку, но и личностно–ориентационную. Этому способствует и распространение современных мощных искусственных генераторов социальности.

В наших исследованиях в связи с социологией масс-медиа и культуры, мы рассматриваем в межкультурном аспекте различные дискурсы. Посмотрим в этом аспекте на дискурс кино.

Необходимым представляется отметить разнообразные моменты кино-язык движения, аудиальный и визуальный языки, присутствие вербализованной и невербальной метафорики, своеобразную эстетику кино, эстетическое воздействие на реципиента, феномен художественности как критерий эстетической оценки, представленность различных типов дискурса как средство создания вторичной языковой личности, овладения субъязыками как критерий развитости языковой личности, представленность ценностного компонента в тексте, религиозно-этнических ценностей, трансляция ценностей и национального мифотворчества кино.

Отдельные публикации связывают отдельные группы лексических единиц с кино, с прессой. Так, в современной речевой культуре к числу наиболее мобильных пластов крылатых единиц относятся единицы, порожденные телевидением и кинематографом. В современном английском языке широко используются крылатые единицы, восходящие к названиям кинолент (Some Like It Hot, James Bond, Godfather, Superman, Terminator, Star Wars, The X-Files) и репликам киногероев (I will be back. The truth is out there. Good thinking Batman. Trust no one).

Продемонстрируем фильмы, связанные в той или иной мере с межкультурной тематикой. Фильм Фернардо Мейреллеса «Город бога» – портрет криминального мира Рио-де-Жанейро. Черный парень не становится гангстером, а приобретает вкус к ремеслу фотографа и чувствует в себе силы рассказать о гетто Рио, гангстерах Рио и окружающей его жизни. С, собственно, языковой точки зрения, обращают на себя внимание особенности коллоквиального, сниженного разговорного языка и особенности социолекта криминальной среды. Лексические единицы социолекта маркированы, для многих из них характерна экспрессивность, эмоциональность, оценочность, сигнальная функция, криптолалическая функция, краткость, метафоричность, полуграмотность, оценочная функция.

Другой пример. Фильм «Авиатор» Скорсезе – представляющий жизнь американского мультимиллионера индустрии кино и самолетостроения Хьюза, человека одержимого, странного - прекрасное средство, кроме тематизма (концепты «признание», «успех», «деньги»). Характерно эмоциональное реагирование, присущее аутентичному дискурсу (типа You did it! What the hell he is doing here! Don't be unkind! I am afraid you have to do it. Take it easy. I am glad for you. Go away. Would you do that.)

Третий пример современного тематизма. Мир спорта предстает в фильме "Against the Ropes" – "За канатами». Женщина–спортивный менеджер (что немыслимо для женщины), родившаяся в семье боксера (роль Мэг Райан)- убеждает чернокожего боксера Лютера Шоу, что тот обладает достаточным талантом для того ,чтобы добиться славы .При просмотре фильма обращает на себя внимание профессиональная лексика мира бокса: jab, hook, get off the ropes, nonstop punches, to enter the ring. Далее рассматриваем тематическое на уровне целых фраз: He packs a helluva punch like you said. He is strong , got a great feint and he 's a southpaw like hagler. Well if he can learn to be a switch hitter. Counetpunch him. It's a raw deal. I ain't ready. I am not nutty, I know it like a back of my hand. Характерен ролевой дискурс – тренера: You've got to take the shot. Now snap out that jab. All right, dig it in, that's right. Now jab him out. Push him off. Knock him out. Hit him hard. Break clean.

Еще интереснее недавний фильм К. Иствуда "A million Dollar Baby" – девушка становится боксером – сплошное преодоление себя, отношения к себе и традиционного менталитета. Кроме интересных наблюдений над спецификой дискурса и вокабуляром, связанным с разнообразным социальным статусом и ролями, можно наблюдать элементы сексизма и борьбы с ним, психологические элементы преодоления негативизма, поведение афроамериканцев. и т.д.

Фильм Тэйлора Хэкфорда «Рэй» - история всемирно известного исполнителя блюзов, - негра, лишенного зрения – Рэя Чарльза. Тема фильма рассматривается как тема преодоления – Рэй Чарльз борется с наркотиками, с собой, с расизмом. Когда-то лишенный права выступлений в Джорджии за поддержку движения против сегрегации, Рэй Чарльз получает извинения и его песня «Georgia on my mind" признается гимном штата. Культурный смысл знаковых фигур – одно из проявлений специфичного тематизма дискурса.

Подводя итог исследованию, позволим себе следующие выводы. Приведенные примеры красноречиво свидетельствуют о межкультурной роли кино. Разговор о мультикультурализме, межкультурной педагогике должен быть продолжен, должен стать частью учебных планов и повседневно практики учебных заведений. Приведенные примеры педагогически поучительны и весьма актуальны для профессиональной ориентации. Работа по межкультурной коммуникации, эмпатии, преодолению ксенофобии должна стать частью современного образования. С

этим нельзя не согласиться, оценивая уровень агрессии, вражды, призывов и преступлений, сеющих ненависть, рознь, вражду в нашем обществе. Таким образом, в дисциплине Межкультурная коммуникация в научно-профессиональной сфере обеспечение коммуникативной готовности кадров к эффективному межкультурному письменному и устному общению в интересах научно-производственной деятельности, развития научных исследований и коммерциализации наукоемкой продукции. где используются результаты научных исследований по проблемам межкультурного общения.

При реализации учебных дисциплин будет использовано современное учебное оборудование (компьютеры, проекционные доски и пр.).

По рекомендациям работодателей введена дисциплина «Вводно-коррективный курс английского языка» и «Международная научно-техническая конференция: подго-товка и участие».

Все дисциплины МК требуют выравнивания базовых знаний слушателей, которое осуществляется с помощью «Вводно-коррективного курса английского языка».

Дисциплины МК являются «лабильными» в том смысле, что предусматривают лабильность содержательных аспектов модулей, их постоянное пополнение актуальным профессионально значимым текстовым материалом; реструктуризацию модулей и тем в соответствии с потребностями развития направлений «Международные отношения» и «Международное право»; адаптацию программы к требованиям подготовки кадров конкретных корпоративных заказчиков.

МП нацелена на подготовку кадров, занятых в сфере профессиональной деятельности по направлениям «Международные отношения» и «Международное право». В процессе реализации МК воспроизводятся реальные условия и проблемы научно-профессиональной деятельности и межкультурного общения. Развивается способность слушателей самостоятельно продолжить работу с английским языком после окончания обучения по МК. Наряду с информационно-коммуникационными в учебном процессе используются такие технологи обучения, как деловые игры, проектная деятельность, сочетание индивидуальной и коллективной работы в малых группах. Развивается межкультурная компетенция, то есть понимание трудностей и сбоев в процессе общения представителей разных культур, умение их предотвращать и преодолевать. При реализации программы используются новейшие текстовые материалы по актуальным профессионально значимым темам.

Литература

1. Г. И. Богин. Филологическая герменевтика как деятельность // Язык, культура и социум в гуманитарной парадигме. Москва- Тверь, 1999.

2. Бугазов А. Х. Влияние межкультурной коммуникации на демократизацию общества// Информация – коммуникация - общество (ИКО-2003). Тезисы докладов и выступления международной научной конференции. СПб, 2003.

3. Виноградова Н. Л. Коммуникативный аспект социальной реальности // Информация – коммуникация - общество (ИКО-2003). Тезисы докладов и выступления международной научной конференции. СПб, 2003.
4. Воробьева С. В. Коммуникация как способ существования мышления: концептуализация проблемы. Информация – коммуникация - общество (ИКО-2003). Тезисы докладов и выступления международной научной конференции. СПб, 2003.
5. Даниелян Н. В. Роль «коммуникативной рациональности» в решении современных социокультурных проблем// Информация – коммуникация - общество (ИКО-2003). Тезисы докладов и выступления международной научной конференции. СПб, 2003.
6. М. М. Лебедева. Мировая политика. М., 2003.
7. Эпштейн М. Н. Транскультура. Интернет–источник (2009): http://www.emory.edu/INTELNET/mt_transculture
8. Б. Б. Ярмахов .Межкультурная коммуникация: аспект социальной идентичности// Коммуникация: теория и практика в различных социальных контекстах. Пятигорск, 2002.
9. M. Byram. Instrumental and educational dimensions of intercultural communication// Стилистика и теория языковой коммуникации. Тезисы докладов конференции, посвященной 100-летию со дня рождения профессора МГЛУ И. Р. Гальперина. Москва, 2005.

Борибаева С.Б.
дипломатиялық аударма кафедрасы
әл-Фараби атындағы ҚазҰУ

Іскерлік қарым-қатынас этикеті

Этикет (регламенттеу, дипломатиялық хаттама) белгілі бір қызметтің тәртібін белгілейтін, қабылданған ережелердің жиынтығын құрайды. Сөйлеу этикеті деп тілдік тәртіптің әзірленген ережелері, тілдесудің сөйлеу формулаларының жүйесі түсініледі.

Сөйлеу этикетін меңгеру дәрежесі адамның кәсіби жарамдылық дәрежесін белгілейді. Бұл ең алдымен, мемлекеттік қызметкерлерге, дипломаттарға, саясаткерлерге, педагогтарға, заңгерлерге, дәрігерлерге, кәсіпкерлерге, журналистерге, қызмет көрсету саласының қызметкерлеріне, яғни өзінің қызмет бабы бойынша үнемі адамдармен араласатындарға қатысты. Сөйлеу этикетін меңгеру беделге ие болуға, сенім мен сыйлау құрметін тудыруға ықпал етеді. Сөйлеу этикеті ережелерін білу, оны ұстану адамға өзін сенімді сезінуге жол береді. Белгілі бір мекеменің, кәсіпорынның және т.б. ұжым мүшелерінің сөйлеу этикеті ережелерін мүлтіксіз ұстануы игі әсер қалдырады, барлық ұйымдарда оң репутацияда болуына мүмкіндік береді.

Қазақ сөйлеу этикетінің спецификасы

Сөйлеу этикеті ұлттық спецификаға ие. Әрбір халық өзінің сөйлеу тәртібі ережелерінің жүйесін жасаған. Қазақстан қоғамында ерекше құндылықты мынадай қасиеттер: әдептілік, абайлағыштық, төзімділік, мейірімділік, ұстамдылық құрайды.

Әдептілік – бұл сөйлеушіден әңгімелесушіні түсінуді, орынсыз сұрақтардан аулақ болуды, оған ыңғайсыз болатын тақырыптарды қозғамауды талап ететін этикалық норма. .

Абайлағыштық – әңгімелесушінің ықтимал сұрақтары мен тілектерін алдын ала білу, тақырыптың барлық әңгімесі үшін оны егжей-тегжейлі хабардар етуге дайындығынан тұрады.

Төзімділік (толеранттылық) – ықтимал пікірлер алшақтығына салмақты болу, әңгімелесуші көзқарастарының күрт сынауынан аулақ болу. Өзге адамдардың пікірін сыйлауды ұстану, неліктен олардың белгілі бір көзқарасы қалыптасқанын ұғынуға тырысу. Төзімділік сияқты мінезбен ұстамдылық тығыз байланысты – әңгімелесушінің күтпеген немесе әдепсіз сұрақтарына байсалды жауап қайтара білу.

Мейірімділік – әңгімелесушіге қатысты да, әңгіменің барлық құрылымына да: оның мазмұны мен түріне, сөздің интонациясы мен таңдауына да қажет.

Этикет – белгілі бір мінез-құлықтың белгіленген тәртібі. Іскерлік этикет – іскерлік қарым-қатынас жүйесіндегі мінез-құлық тәртібі. Іскерлік этикет ережелерінің негізі мыналар:

-іскер әріптеске әдепті және сыпайы қатынас;

-әртүрлі қызметтік жағдайдағы қызметкерлер арасындағы белгілі бір ара-қашықтықты сақтау;

-шешім қабылдауды білу және оларды орындау қабілеті;

-іскерлік қарым-қатынастағы адалдық;

-әріптесті ренжітпей және оның арына тиіспей, *«иә»* және *«жоқ»* деп айта білу;

-сіздің пікіріңізге сәйкес келмейтін өзгенің пікіріне төзімділік;

-өз қателіктеріңді мойындай білу, өзіңе-өзің сынмен қарау;

-дауласу кезінде беделіңді емес, аргументіңді пайдалана білу.

Жазбаша іскерлік қарым-қатынаста іскерлік этикетті сақтау қажет: қарым-қатынас формуласында, өтініштерде, бас тартуларда, шағымдарда (претензия), аргументтеу тәсілдерінде, тапсырмаларды құрастыруда және т.б.

Үндеу – адресат тұлғасына апелляциясы. Үндеудің міндеті – адресатпен байланысты орнату, оның назарын аудару, қызықтыру. Үндеудің едәуір жалпы формулалары іскерлік қарым-қатынастың кез келген жағдайында пайдаланылуы мүмкін.

Құрметті (тегі)… мырза! (Уважаемый господин...!) Құрметті (тегі)… ханым! (Уважаемая госпожа..!) Немесе Құрметті мырзалар! (Уважаемые господа!)

Лауазымды тұлғаларға лауазымын көрсете отырып және тегін атамай (фамилиясыз) үндесуге болады:

Құрметті Президент мырза! (Уважаемый господин Президент!)Құрметті Төраға мырза! (Уважаемый господин председатель!) Құрметті әкім мырза! (Уважаемый господин мэр!) Құрметті министр мырза! (Уважаемый господин министр!)

Мысалы, жоғары деңгейде жазылатын «Құттықтау нотасы»:

Құттықтау нотасы

Астана қаласы
200——————

Жоғары Мәртебелі, ...

Пәкістан Ислам Республикасының Ұлттық мерекесі – Республика күніне орай Қазақстан халқы мен өз атымнан шын жүректен құттықтауым мен шынайы лебізімді жолдағым келеді.

Осы орайда, екі ел арасындағы түрлі саладағы әріптестікті қамтамасыз етуге және екі ел экономикалары байланысын тереңдетуге бағытталған ынтымақтастықтың дамуын жоғары бағалаймыз.

Жоғары Мәртебелі, өзіңізге зор денсаулық және бақыт, достас Пәкістан халқына гүлдену тілегім келеді.

Жоғары Мәртебелі————————————————мырзаға
Пәкістан Ислам Республикасының
Президенті
Исламабад

Жоғары деңгейде жазылатын «Вербальді нота»:

Қазақстан Республикасында
тіркелген шет мемлекеттерінің
дипломатиялық өкілдіктері
мен консулдық мекемелері
Астана, Алматы, Мәскеу ққ.

Қазақстан Республикасы
Сыртқы Істер Министрлігі

Қазақстан Республикасы Сыртқы істер министрлігі Қазақстандағы барлық шетелдік Елшіліктер мен дипломатиялық өкілдіктерге өзінің ілтипатын білдіреді және ү.ж қыркүйек айының 28 мен 30 жұлдызы аралығында Астана қаласының «Конгресс-холл» төрінде ұйымдастырылып отырған екінші кезекті қазақстандық «Астана демалыс – 2005» (“Astana Leisure – 2005”) халықаралық туристік көрменің өтуі жоспарланып отырғанын хабарлауды өзіне мәртебе санайды.

Аталмыш көрмеге туризм саласындағы шетелдік ұйымдар мен компаниялардың да қатысуға мүмкіншіліктері бар екендігін атап өтеміз.
«Астана демалыс – 2005» халықаралық көрмесіне қатысу туралы қосымша ақпаратты «Iteca» көрмелік компанияның Қазақстандағы өкілі Ирен Вайнерден ... телефоны бойынша (факс: .. немесе Қазақстан Республикасы Индустрия және сауда министрлігінің Сауда және туристік қызметті реттеу жөніндегі комитетінен ....телефоны бойынша (факс:...) сондай-ақ интернет желісіндегі мына сайттардан (...) алуға болады.

Министрлік осы мүмкіндікті пайдалана отырып, Елшілікті өзінің зор құрметіне тағы да сендіреді.

Астана, 2005 жылғы «3» тамыз

М.О.

Шетелдік елшіліктер
мен дипломатиялық
өкілдіктерге
Астана, Алматы

Шақыру хаттарында, құттықтауларда аты және әкесінің аты бойынша үндеуге жол беріледі:

Құрметті Асхат Қайратұлы! Құрметті Лаура Болатқызы!

Бір кәсіптік ортаға үндеу кезінде мынадай үндеулерге жол беріледі:

Құрметті әріптестер!(Уважаемые коллеги)

Этикет ережесіне сәйкес, егер құжат адресатқа жеке үндеу формуласымен басталатын болса, онда құжаттың соңында қолдың алдында *«Құрметпен...»* (*С Уважением...*) деген сыпайылық қорытындылау формуласы болуы қажет. Іскерлік қарым-қатынас сипаты бойынша ресми болғандықтан, оның қатысушылары – ұйымның атынан әрекет ететін лауазымды тұлғалар мен қызметкерлер өтініштер, сұраухаттар, ұсыныстар, пікірлер т.с.с. құрастыру кезінде көпше түрдің 1- жағында үндеу нысаны қабылданған:

Сіздердің назарларыңызға «Қазақстан-Қытай мәдени-ынтымақтастық саласындағы» келісім жобасын ұсынамыз…

Сіздердің қарауларыңызға және бекітулеріңізге Бас сызба жобасын ұсынамыз…

10.10. 2010ж. №9-8/23 келісімшарттың орындалу мерзімінің аяқталып келе жатқанын Сіздердің естеріңізге саламыз…

Симпозиумге қатысу мүмкіндігіңіз туралы хабарлауыңызды өтінеміз…

Жекеше түрдің 1-жағы бойынша үндеу формуласы *(«өтінемін», «ұсынамын», «шақырамын»)* лауазымдық тұлғалардың бланкілерінде рәсімделген құжаттарда пайдаланылады.

Қорытынды. Хат алмасу кезінде іскерлік этикет нормаларын сақтаудың үлкен маңызы бар. Хат алмасудың бірінші және негізгі ережесі – жауап созбау, өз тілшісін күттірмеу. Белгіленген мерзімде жауап беру мүмкіндік болмаса, бұл туралы адресатқа қалай және қашан түпкілікті жауап

берілетінін хабарлау қажет; осыған орай, кешіктіргенге кешірім сұралуы тиіс, оның объективтік себебін түсіндіру қажет. Іскер әріптеспен шынайы болуы және оған сену қажет. Керек емес хаттарды жазудың қажеті жоқ. Әрбір хат қандай мәселені қамтымасын, көп сөзді емес, барынша ақпаратты болу тиіс. Жауапты дайындау кезінде «адресат» реквизитін рәсімдеуге ұқыпты болған жөн: егер келген хатқа басшысы қол қойса, онда жауапты соның атына жіберу қажет, егер басшының орынбасары қол қойса – онда оған жауап беру қажет. Хат алмасу бойынша әріптестен жауап күтілген және ол маңызды болса, онда келесі хатта әріптестің жауабына алғыс айтқан жөн. Егер әріптес орындалуы мүмкін емес өтініш білдірсе, онда мүмкіндігінше оның орнына басқа бір ұсынысты немесе кейінірек хабарласуды өтіну немесе өзге мекемеге хабарласуды ұсыну, жауаптан бас тарту себебін түсіндіру қажет, өтірік сыпайылықтар алынып тасталуы тиіс. *«Жылы қабақ танытуыңызды өтінемін» (Будьте так любезны)* және *«Хабарлауға қарсы болмауыңызды өтінемін» (Не откажите в любезности сообщить)* сияқты іскерлік хаттардағы орынсыз үндеулер болмауы тиіс.

Қызметтік хаттардың мәтіндерінде *«мен»* және *«ол»* есімдіктері алып тасталсын, олардың орнына *«біз»* және *«Сіз»* есімдіктерімен алмастырылуы тиіс. *«Біз орындаймыз» (Мы выполним)* сөздері ырықсыз етістермен *«бізбен орындалады» (Нами будет выполнено)* ауыстырылуы жөн; *«Сіз ұсынасыз» (Вы предлагаете)* емес *«Сізбен ұсынылды» (Вами предложено).*

Егер әріптеске оның алған міндеттемесін орындау қажеттілігі туралы еске түсіру қажет болса, онда еске түсіру немесе претензия (уәж) ешқандай дөрекіліксіз бірқалыпты және анық құрастырылуы тиіс.

Пайдаланылған әдебиеттер:
1. Е.Н. Легочкина «Культура и деловое общение». Учебное пособие. Белгород, 2012.
2. Лаборатория учебных коммуникаций Uchcom (uchcom.botik.ru) ИПС РАН Concept&Content&Webmaster Г.В. Гузилова. 1995-2002.
3. М.М. Балақаев, С. Серғалиев «Қазақ тілінің мәдениеті». «ZиятPRESS». Алматы, 2006.
4. Б. Жәмкенов Қазақша-орысша дипломатиялық сөздік-анықтамалық. Астана: «Фолиант», 2006.
5. С.Б. Борибаева «Қазақ тілінде дипломатиялық және мемлекеттік құжаттарды рәсімдеу. Алматы: «Қазақ Университеті», 2011 ж.

Голикова В.И.
Казахско-Американский Университет

К вопросу о преподавании предметов на английском языке в системе высшего образования РК

Руководство Республики Казахстан, исходя из целей модернизации страны, поставило задачу улучшения языковой компетенции специалистов. Высшее образование становится все более глобализированным, а английский язык – наиболее востребованным из иностранных языков, так как международный рейтинг университетов англоязычных стран в течение многих десятилетий является самым высоким и «знание английского дает возможность сделать интернациональным и студенческое сообщество, и штат преподавателей» [1]. Задачу повышения статуса английского языка призвана решить вся система образования РК, в том числе, высшего. Международный опыт дает примеры различных подходов к решению данной проблемы. Так, например, Московский Государственный Институт Международных Отношений (МГИМО) значительное внимание уделяет применению новейших технологий при изучении иностранных языков, не практикуя преподавание предметов на английском или ином иностранном языке. Другой путь - языковая компетенция студентов вуза может повышаться при преподавании предметов на английском языке, при этом имеется в виду, что совершенствование знания английского языка для будущих специалистов должно быть профессионально ориентированным, обучение – интегрированным при одновременном изучении и предметов, и иностранного языка.

Образовательные траектории обучающихся в вузах Республики Казахстан все чаще стали включать преподавание предметов на английском языке, но академическое сообщество РК даже не приступило к рассмотрению вопроса об *особенностях* педагогики, методологии и методике подобной формы преподавания. Можно признать, что педагогические принципы при преподавании отдельных дисциплин такие же, как и при преподавании в вузе в целом, но методика и технология обучения языковых и неязыковых предметов существенно отличаются. К примеру, структура занятия по английскому языку и лекции по истории различны. В свою очередь, академическая неязыковая дисциплина может при обучении дифференцироваться и включать в себя лекции, практические занятия или семинары, самостоятельную работу студентов, что несколько отличается от преподавания иностранного языка. Каждый вид занятия имеет свою специфику и свои методологические и методические приемы. Методические пособия и раздаточный материал для студентов тоже могут отличаться если не по форме, то по содержанию для неязыковых и языковых дисциплин. Теоретическая часть также может включать отличные по своей источниковедческой базе и содержательной части специфические материалы, присущие только для данной дисциплины (научные категории, научный аппарат, принципы научного исследования и т.п.). Методические приемы с течением времени меняются, совершенствуются, включают новые технологии [2].

Проблема преподавания учебных предметов на английском языке не является новой, в мировой образовательной среде дискуссия о

необходимости особого подхода к интегрированному обучению интенсивно ведется со второй половины XX века. С 1990-х годов развивается и активно внедряется методика CLIL (Content and Language Integrated Learning). Но и данная методика, в основном, ориентирована на школьное обучение и лишь частично рассматривается вопрос о методике преподавания в вузе. При данной методике учебный предмет полностью или частично изучается через иностранный язык, когда второй или третий язык обучающегося является инструментом для изучения предмета, а иностранный язык изучается через предмет. Дальнейшее развитие в данной области привело к появлению методики Content Based Teaching, где упор делается на академическую дисциплину.

Еще одним направлением в обучении является «English for Specific Purposes» (ESP) – «английский для специальных целей», который иногда называют «CLIL для взрослых», подразумевая при этом обучение деловому английскому, специфическому для разных специальностей. Но данная методика акцентирует внимание на английском языке, и занятия ведут преподаватели-языковеды. Такое же замечание относится еще к одному предмету «English for Academic Purposes» (EAP).

Таким образом, в рамках дискуссионной темы из вышеназванных приемов обучения может обсуждаться только применение методики CLIL. Данная методика не предусматривает создание какой-либо универсальной модели обучения, моделей множество, и каждый преподаватель может создавать свою собственную модель, руководствуясь основными принципами CLIL: преподаватель должен нести двойную ответственность «за развитие языка при преподавании другого предмета» [3, с. 7]. Несмотря на гибкость данной модели, трудностей на этом пути немало. Прежде всего, трудности связаны с *методикой преподавания отдельных дисциплин* на английском языке. Будучи специалистом в области исторических наук, автор предлагает рассмотреть проблему через призму преподавания истории на английском языке в вузе.

История как учебная дисциплина является благодатным материалом для одновременного изучения предмета и английского языка, на котором уже напечатана и сейчас издается львиная доля источников, английский - это язык подавляющего числа средств массовой информации и язык Интернета. Проблемы возникают уже на стадии введения подобного курса в учебный план: какое количество кредитов должно быть отведено на дисциплину двойного предназначения: изучение и предмета, и иностранного языка? В Казахско - Американском Университете, например, количество кредитов для дисциплины, преподаваемой на английском языке, соответствует ГОСО и рабочему учебному плану, при этом на практические занятия учебная группа делится на категории в зависимости от уровня языковой подготовки студентов. Группа состоит примерно из 10-15 студентов, при такой численности процесс обучения ориентируется на студента, преподаватель

может выбирать виды деятельности и технологии обучения, исходя из языкового уровня обучающегося.

Другой проблемой является *нехватка квалифицированных педагогичексих кадров*. В 1970-х годах некоторые факультеты КазГУ готовили специалистов для преподавания предметов на иностранных языках, в основном, английском и немецком. Абитуриенты, поступающие на «специальные отделения» или в «специальные группы» при факультетах проходили жесткий отбор: они должны были отлично знать профилирующий предмет и иностранный язык. Конкурс был огромный, студентами становились самые достойные. Помимо большей, по сравнению с другими отделениями, учебной нагрузки, студенты спецотделения учились на один год дольше других. В результате факультеты выпускали высококвалифицированных специалистов, которые могли работать в науке, в системе образования, в таких сферах деятельности, где требовалось знание иностранного языка применительно к основной профессии. Позже спецотделения были упразднены, долгое время подготовка таких специалистов в вузах не велась.

В настоящее время плановая подготовка таких специалистов в РК, судя по сообщениям средств массовой информации, ведется в 32 вузах страны [4]. В то же время, предыдущий глава Минобразования сообщил, что «в последующем, может быть, отдельные предметы будут преподаваться на английском языке», то- есть, существует некоторая неопределенность в политике МОН РК в данном вопросе. Учитывая требования рынка образовательных услуг, отдельные вузы ввели переподготовку для преподавателей, желающих преподавать дисциплины на английском языке. В печати отмечен опыт КарГУ, где за 3 года 225 преподавателей повысили квалификацию по направлению «Методика преподавания специальных дисциплин на английском» [5], но это скорее, ускоренные курсы, чем хорошо поставленная подготовка. Тем не менее, МОН РК следовало бы поддержать данную инициативу и поставить ее на плановую основу.

Университет Кэмбриджа ввел новый модуль теста под названием «Cambridge Exam TKT- Content and Language Integrated Learning (CLIL)», который может помочь администрации вузов при подборе квалифицированных кадров.

Даже при решении вышеуказанных проблем остается главная проблема – отсутствие или недостаточная разработанность *методики преподавания*. Личный многолетний опыт автора, получившего специальность преподавателя истории на английском языке в КазГУ, позволяет высказать некоторые соображения по поводу требований к студентам, преподавателям и методики преподавания истории на английском языке в вузе для студентов гуманитарных специальностей:

-абитуриент должен обладать определенной компетенцией и подготовленностью к обучению в системе, где английский язык является средством изучения учебных дисциплин;

- преподаватель истории на английском языке должен обязательно иметь двойную подготовку, что должно быть отражено в дипломе или подтверждено соответствующими сертификатами;
- история как учебная дисциплина имеет собственные цели, методологию, технологии преподавания, определенное содержание; преподавание английского языка имеет свои особенности – данные факторы должны быть отражены в учебно-методическом комплексе дисциплины;
- английский язык как язык преподавания должен соответствовать компетенции студентов;
- содержание курса истории должно быть адаптировано в соответствии с уровнем знания студентами английского языка;
- подбор исторического контекста для студентов *первого-второго курсов* может быть упрощен, лексический материал тщательно отобран, чтобы не допустить учебную перегрузку студентов, грамматика - проверяться преподавателем и, при необходимости корректироваться;
- студенты *старших курсов* должны использовать исторический материал преимущественно на английском языке, так как данный подход к обучению предполагает, что в результате комбинированного изучения английского языка и учебного предмета на английском языке, студенты выпускных курсов свободно владеют необходимым лексическим и грамматическим материалом;
- на всех этапах необходимо сотрудничество преподавателя английского языка и преподавателя-предметника с целью выяснения профессиональной специализации студентов и тематики, которую необходимо включить в учебный курс (для преподавателей- языковедов); уровня знания английского языка у студентов и консультации по нормам и правилам употребления тех или иных лексических или грамматических форм (для преподавателей – предметников).

Портфолио исторических дисциплин, преподаваемых на английском языке,
должны включать раздаточный материал для студентов (handouts) на английском с обязательным включением глоссария, соответствующего тематике занятия и учитывающий уровень языковой подготовки студентов; методические указания для студентов по различным направлениям их деятельности; заметки (или журнал) преподавателя, отражающий успешные наработки педагога и выявленные проблемные моменты в преподавании.

Главный вопрос - что дает внедрение преподавания предметов на иностранном языке для студентов? Опросы студентов, проводившиеся автором в течение многих лет, показали, что изучение дисциплины на иностранном языке усложняет процесс обучения, но дуальная подготовка – по предмету и по иностранному языку – способствуют формированию более прочного знания и по предмету, и по иностранному языку и, следовательно, приобретению более высокой квалификации.

Список использованной литературы
1. D. Graddoll English Text - http:// www.britishcouncil.org/learing-research-englishtext
2. Е.Е. Вяземский Теория и методика преподавания истории.- М: Владос, 2003.
3. Do Coyle, Philip Hood, David Marsh. Content and Language Integrated Learning. Cambridge University Press, 2010.
4.Bnews:kz - www.bnews.kz 24 декабря 2012.
5. Е. Кубеев, ректор КарГУ им. академика Е.А. Букетова. Полиязычное образование: опыт и перспективы- http://rus.classtime.kz»),

Dossova S.N., Kambarov B.K., Iskakova Z.
al-Farabi Kazakh National University

Innovative strategies in teaching the Hindi language for foreigners

Abstract - Language teachers have always been concerned about the inadequacy of conventional methods of language teaching in education system. As a result, the language teaching pendulum is swinging from methods to post-method pedagogy, also it still remains in motion. The dual focus on both socio-cultural theories to second language acquisition (SLA) and improvements in technologies wins the attention of practitioners, curriculum designers, and students as the major stakeholders in applied linguistics. This has resulted in greater emphasis on the important role of techniques and technologies in language teaching.

Introduction

The main purpose of this article is to evaluate the traditional as well as multimedia language teaching methods and to suggest other innovative language teaching methods that can be attempted in teaching the Hindi language to the students of KazNU. Ultimately, a teacher does his/her best to impart knowledge as the way he/she understood it. So, any communication method that serves this purpose without destroying the objective could be considered as innovative methods of teaching. The use of innovative methods in educational institutions has the potential not only to improve education, but also to empower people, strengthen governance and galvanize the effort to achieve the human development goal for the country.

In this article, we have considered the main foreign language teaching methods that are new in language teaching, particularly in Hindi teaching for foreign students. Language teaching innovation is a complex educational approach because of the various factors embedded in the teaching process. A key factor on which the success of curriculum innovations depends is in the serving of teachers in the use of the new approaches.

The following methods are general in language teaching:

- the Grammar-Translation method;
- the structural methods;

- communicative approach.

After paying some attention to innovations in education, the task-based and process models are offered as the alternative. Finally, a relationship is established between curriculum innovation and change and teacher development.

The main objective of this article is to provide a critical assessment of the role played by methods in the educational process, though there is also an account of the main different methods of foreign language teaching that are in use today.

Knowledge of different methods gives foreign language teachers a good background reference to their own stand on pedagogical matters and classroom practice, and in addition helps them understand the process that FLT has undergone, particularly through this century.

Finally, as a conclusion, a connection is established between FLT methods, innovation and classroom research, as a way of teacher development and of learning improvement.

The traditional or innovative methods of language teaching are critically examined, evaluated and some modifications in the delivery of knowledge is suggested. As such, the strengths and weaknesses of each teaching methodology are identified and probable innovations that can be included in traditional methods are suggested.

Analysis of Hindi teaching in KazNU

Innovative technologies and media are frequently cited as a way to increase access to information and entertainment in a foreign language, provide interaction with speakers of other languages, and improve foreign language teaching in the classroom. So, Hindi teaching for foreign students is also applies these innovative strategies in Kazakh National University named after al-Farabi (KazNU). There are main innovative strategies that are used in Hindi teaching at KazNu by our teachers:

- Access to Information and Entertainment. Hindi teachers and students highlight the importance of the Internet and specialized databases for information retrieval. In teaching Hindi we can use widely television programs, Bollywood films, computer games, and music videos, teachers developed successful strategies for integrating their students' informal Hindi exposure into classroom teaching.
- Integration of language and content learning. Learning content-area subjects through the medium of a foreign language has become increasingly popular in many countries. In some cases, a foreign language is used as the medium of instruction in non-language subjects, when students have acquired sufficient proficiency in the foreign language. In our classes, for example, both Hindi and English are used as a medium of instruction throughout students' to support simultaneous learning of both languages.
- Communicative teaching methods. A focus on communicative and intercultural learning has not only stimulated a productive discussion of teaching objectives, methods, and underlying rationales that are now reflected in curricula and textbooks, but has also resulted in increased oral and written proficiency for our students.

- Focus on language learning strategies. Teachers reported that a recent focus on how to learn Hindi language has been important to the success of language education in our university. At KazNU, for example, teachers focus on raising students' awareness of various communication strategies, including strategies to bridge vocabulary gaps, reading and listening strategies, and general language learning strategies.
- Building on the first or subsequent languages. Particularly in bilingual or multilingual countries or in those with a large number of language minorities, people state that successfully approaches consider students' first languages as a foundation upon which to build second language proficiency. In KazNu, several projects demonstrate that acknowledging the sociocultural context and the already developed competencies of students in their first language (Kazakh or Russian) will boost learning of subsequent languages.
- Where there was once consensus on the "right" way to teach foreign languages, many teachers now share the belief that a single right way does not exist. It is certainly true that no comparative study has consistently demonstrated the superiority of one method over another for all teachers, all students and all settings.

As the recommendation for improvement of teaching strategies I list the following:

- Interaction and collaboration with speakers of other languages. Access to information on the World Wide Web and the use of new information technologies, especially networked computers, has contributed to increased communication among foreign language teachers and students. Through e-mail, mailing lists, discussion groups, and chart rooms, the Internet has increased access to and communication in Hindi with both native and nonnative speakers.

  Collaboration with native Hindi speaking teachers and students, that can be done not only by hiring or exchanging teachers and students from Indian language institutions that may face some financial problems, but it can be done by using online lessons and a variety of online tools to allow the students and teachers to work together. A shared workspace allows all the students and teachers to see what the other is doing: writing, editing or moving objects. It can be accomplished by using ordinary programs, such as Google Docs, Skype and an online whiteboard.
- Voice and text chat. Instant messengers such as Skype, FB, Yahoo, Agent etc. are widely used in e-education. These tools offer excellent call quality and the flexibility of text and file sharing which is hard to beat for a basic communication between students and teacher. Calls can be easily recorded, so students can make an audio copy of their lessons.
- Twitter can be used in language learning to help students focus on writing in a concise and accurate way. Learners can read what others are writing and also participate in twitter conversations.
- Etc.

Conclusion

We have considered the main innovative strategies in teaching the Hindi language and methods as models or paradigms of theory, research and practice. Some of them may be considered obsolete from a scientific point of view, some others seem to be more current, but in fact all of them have introduced innovations at a given moment, superimposing on the former ones in an eclectic way. However, all methods have at least two things in common: 1) their belief to be the best one, and 2) a set of prescriptions that teachers have to follow necessarily.

I propose, therefore, an active role for teachers, who design her or his content and tasks in teaching Hindi, to use innovative strategies in classroom's interaction, materials, methodology, evaluation, etc., instead of a passive role which means dependence on other people's designs and methods.

The product of this paper's effort of identifying, defining and describing the factors of innovations for Hindi teaching represents a challenge and a positive experience of covering the path of professional development closely related with changes in the contemporary society and educational institutions.

References

1. N. Prabhu. Second language pedagogy.- Oxford:Oxford University Press, 1987.
2. Y.M. Catelly. The foreign language teachers' roles in response to the knowledge society requirements. - Procedia : Social and Behavioral Sciences, 2011, vol. 11
3. K. Kumar. Skul Ki Hindi. Patna: Rajkamal. – 2001.
4. R. Sachdeva. Language Education in Nagaland: Socio-linguistic Dimensions. - New Delhi: Regency, 2001.
5. http://www.languageinindia.com/

Дүйсеева Л.А.
дипломатиялық аударма кафедрасы
әл-Фараби атындағы ҚазҰУ

Тіл үйрететін орталықтардың отандық білімге қосар үлесі

Жаһандану үрдісінің қоғамға енуіне байланысты шет тілдерін үйренудің маңыздылығы күннен күнге арта түсуде. Шет тілдерін, әсіресе, ағылшын тілін үйрену жаңа технологиялар, сауда, бизнес сияқты халықаралық мәселелерді шешудің кілті болып табылады. Ол - халықаралық тіл ретінде өзінің қарқынды да жедел дамуымен әлем назарын аударып отырған тілдердің бірі. Соңғы статистикалық мәліметтерге сүйенсек, әлемнің алты миллиардтан астам тұрғынының бір миллиардқа жуығы ағылшын тілінде сөйлейді екен. Олай болса, технологиялар мен экономика тілінде сөйлейтін әлемнің алпауыт елдерін толық біліп-тану үшін ағылшын тілін игеру қажеттігі айтпаса да түсінікті.

Бұған қоса, еліміз тәуелсіздік алғалы бері отандық экономиканы дамытуды жеделдету осы саладағы мамандардың біліктілігіне қойылатын

талаптардың мейлінше жоғары болуын қажет етуде. Осы орайда мемлекеттік тілді білумен қатар шет тілдерін меңгеру де оларға қойылатын талаптардың бастысы болып отыр. Сонымен қатар, шетелдік нарыққа шығу және әлемдік қауымдастықтағы интеграция қазақстандықтарды халықаралық ынтымақтастық тілі болып табылатын ағылшын тілін үйренуге көп көңіл бөлуге міндеттеп отыр.

Осыған байланысты қазіргі таңда елдің білім беру саласын жетілдіруде халықаралық деңгейдегі көптеген келісім-шарттар жасалып, білім көкжиегіндегі мемлекетаралық ықпалдастықты жан-жақты кеңейту оң жолға қойылуда. Жастардың елдің дамуына белсенді атсалысуына, әлемнің даму көшіне ілесіп, елге адал қызмет етулеріне ең керекті нәрсе білім екені айтпаса да белгілі. Ал, шетелдік білім кәсіби салада өсуге, өзін жаңа қырынан көрсетуге мүмкіндік беретінін және үлкен мәртебеге ие екені айтпаса да түсінікті. Олардың шет тілдерін жетік меңгеріп, білімдерін жетілдіруде елімізде ашылған халықаралық деңгейде өз беделі бар тіл оқыту орталықтарының алар орны өзгеше. Осы тұста тіл оқытатын ЖОО-на бәсекелес болатын мұндай орталықтар қаншалықты қажет деген сұрақ туындайды.

Оқытудың кредиттік технологиясына көшкелі бері, бізде тілдік пәндерге бөлінетін сағат саны да азайып кеткені бәрімізге аян. Аз уақыт ішінде көп нәрсені қамту, әсіресе ол тіл үйретуде айтарлықтай қиындықтар туғызады. Тілдік білім деңгейін жақсарту үшін студенттердің өз бетінше көбірек жұмыс істеуіне тура келеді. Осы сәтте студенттердің бір сенері осы тіл үйрететін орталықтар болып табылады. Шындығын айтар болсақ, соңғы жылдары елімізде тіл үйрететін орталықтар көптеп ашылуда. Олар шет тілдерін, негізінен ағылшын тілін үйренушілерді құшақ жая қарсы алады. Ондағы түрлі мақсатпен тіл үйреніп жүргендердің қатарын ЖОО студенттері толықтырады. Солардың біразы осы факультет студенттері десем қателеспес едім. Соңғы уақытта дәріс беретін топтарда біршама студенттердің ағылшын тілі пәніне бөлінген (аптасына150 минут) кредит санына қарамастан, тілдік деңгейлерінің айтарлықтай жақсарғанын байқадым. Сұрай келе олардың тіл үйрететін курстардан қосымша сабақ алып жүргендерін біліп, осы орталықтардағы тіл үйрету жұмысы туралы ақпарат алуға деген қызығушылық пайда болды. Осы мақсатта тілдік курстарға барған, барып жүрген, барғысы келетін студенттерден сауалнама жүргізуді шештім. Сауалнамада олардың тіл үйрететін орталықтарға қанша уақыт бойы, не мақсатпен, кімнің кеңесімен барғандығы, және қандай жетістікке қол жеткізгендігі, орталық несімен ұнайды, олардың отандық білімге қосатын үлесінің мөлшері, т.с.с сұрақтар қамтылды. Сауалнама қорытындысы бойынша жауап берушілердің шамамен 90-95 пайызы тілдік орталықтардың тіл үйренуде үлкен роль атқаратынын айтты. Бұған қоса, тіл үйрететін орталықтардың көбісі тіл оқытудың соңғы методикасына сүйене отырып, оқу процесін қызықты да тиімді үйретуге тырысады. Бағдарламалары мен оқыту методикасы да халықаралық стандарттарға сай, аудиториялар сапалы

білім алуға қажетті деңгейде жабдықталған. Оқу топтарында студент саны аз, ал бұл сапалы білімнің бір кепілі болмақ.

Ал, орталықтарда жұмыс жасайтын педагогтардың біліктілігіне келер болсақ, онда негізінен Cambridge CELTA, DELTA, IHC, MA in TESOL сияқты әлемнің кез келген нүктесінде ағылшын тілін шет тілі ретінде үйретуге мүмкіндік беретін кең тараған халықаралық деңгейдегі сертификатқа ие Ұлыбританиядан, АҚШ-тан және басқа елдерден келген оқытушылармен қатар шетелде білім алған немесе тағылымдамадан өткен отандық ұстаздар да бар.

Осыдан аз ғана уақыт бұрын қазақстандық жастар үшін Европа мен Американың оқу ордаларында білім алу арман болатын. Ал, қазіргі таңда бұл елдерде тілдік курстардан, тағылымдамадан өту, орта немесе жоғары оқу орындарында, магистратурада немесе доктарантурада оқуға мүмкіншілік зор. Осы бағытта да тілдік орталықтардың тигізер пайдасы көп. Олар тек тіл үйретумен шектелмей шетелде білім алғысы келетін қазақстандық студенттерге кеңес берумен айналысады, шетелде білім алуға жолдама алуға мүмкіндік беретін IELTS, TOEFL сияқты халықаралық емтихандар тапсыруға дайындайды және оларды жүйелі түрде өткізіп отырады. Осылайша олар алдыңғы қатарлы батыстық ЖОО өкілдері ретінде АҚШ, Ұлыбритания, Жаңа Зеландия, Ирландия, Нидерланды, Италия, Малайзия, Канада, БАӘ, Австралия, Қытай, Чехия, Кипр, Турция, Швейцария сияқты тағы да басқа елдердің университеттетерінде білім алуға жол ашады.

Мұндай орталықтардың айналысатын тағы бір саласы – отандық нарықта ағылшын тілінде түрлі салаға арналған академиялық оқулықтар мен әдебиеттер шығаруы. Ағылшын тілін оқыту барысында бұл тілдік орталықтар көптеген кітап көрмелерін, түрлі тілдік семинарлар жиі ұйымдастырып келеді. Апта сайын ағылшын тілінің клубы түрлі тақырыптарда қызықты дискуссиялар өткізіп отырады. Қысқасы, мұнда тіл үйренуге деген барлық мүмкіндіктер қарастырылған.

Құнды біліммен қатар, өмірлік және іскерлік дағдыларды игеруі адамның болашақ мансабының кепілі. Қай уақытта болмасын жақсы білім алу мансапқа жетудің алғышарты. Дәл қазіргі бәсекелестіктің қызып, әлемдегі сын көтермейтін экономикалық жағдайда алатын сапалы білім еңбек нарығындағы бәсекелестіктегі басты артықшылық. Осындай сапалы білім алуға мүмкіндік жасайтын орталықтардың отандық білім саласына қосар үлесі зор болары анық.

Қорыта айтқанда, тіл үйренуге қажеттілік болғанда мұндай курстар пайда бола береді, бірақ олардың қызметтерінің сапасы жүйелі түрде құзырлы органдармен тексеріліп отырылуы қажет. Сондай-ақ, мұндай орталықтардың болғаны жақсы, ал олардың санының көп болғаны одан да жақсы. Себебі, ол бәсекелестікке алып келеді, ал бәсекелестік білім сапасын арттырады деген сенім мол.

Жанұзақова Г.А.
дипломатиялық аударма кафедрасы
әл-Фараби атындағы ҚазҰУ

Шетел тілі сабағында білім алушының пәнге деген қызығушылығын арттыру

Заман талабына сай білім беру әр оқу орнының алдына қойған мақсаты. Қазіргі кездегі білім беру жүйесінің міндеті -жастардың білімді үйреніп қана қоймай, алған білімін үздіксіз дамытып,оны бойына сіңіріп, тәрбиелі, әдепті, интеллектуалды болуын қамтамасыз ету. «Әрбір ұстаз — білікті маман, ал әрбір студент — ойшыл тұлға» деген қағидаларды ұстана отырып, білім беру үрдісінде кез келген ұстаз білім сапасын жақсарту мақсатында оқытудың озық технологияларын пайдаланады. Болашақ ұрпаққа қоғам талабына сай тәрбие мен білім беруде оқытушылардың инновациялық іс-әрекетінің ғылыми-педагогикалық негізін меңгеруі-маңызды мәселелердің бірі. Елбасы жолдауында кез-келген орта санатты мектептің балаларының ең жоғарғы деңгейдегі шет тілін оқып үйренуіне жағдай жасайтындай дәрежеге қол жеткізуіміз керек делінген. Жалпы орта білім беретін мектептерде қазіргі таңда шет тілін меңгертуге аса мән беріліп отыр. Қазақстан Республикасындағы ең бірінші кезекте тұрған тіл саясаты туралы басты мақсат – білім алушылардың сапасын халықаралық стандартқа сай көтеру. Бұл үшін жетілдірілген әдіс шетел ғалымдарының іс-тәжірибелерімен танысу қажет екендігі ешбір дау туғызбайтыны белгілі. Білім беру мазмұнының негізгі мақсаты қарқынды дамып келе жатқан өзгермелі қоғамда өмір сүруге икемді, білімді, қабілетті жеке тұлғаны қалыптастыру, оның болашақ кәсіби бағдарын айқындауына игі ықпал ету болып табылады.

Елбасымыз өз жолдауында үш тілді меңгеру қазақстандықтардың өздері үшін міндетті шарт екендігін және 2020-шы жылға қарай ағылшын тілін меңгерген халықтың үлесі кем дегенде 20 пайызды құрауы қажет екендігін атап өтті.

Қазіргі кезде мектептерде ағылшын тілін меңгеруге аса көп мән бөлінген. Барлық мектептерде дерлік ағылшын тілі бастауыш сыныптардан бастап оқытыла бастады. Мектеп оқушылары ағылшын тілін еркін сөйлеуді мақсат етеді, себебі олар өзінің болашақ оқуы мен қызметіне шетел тілінің қажет екендігін жақсы түсінеді. Қазіргі таңда ағылшын тілі мұғалімдерінің басты мәселесі оқушылардың шет тілін оқуға деген қызығушылығын дамыту. XXI ғасыр жаңа технологиялар ғысыры. Сондықтан қазіргі күні шетел тілін түрлі жаңа технологияларды қолдана отырып, оқушы қызығушылығын арттыруға және шет тілін жылдам әрі тиімді үйреніп алуға болады. Сондықтан мұғалім оқушыны ынталандыру, пәнге деген

қызығушылығын арттыру мақсатында сабақты төмендегідей жолдармен өткізуіне болады:

- сабақта тақырыпқа байланысты схемаларды, кестелерді, суреттерді кең көлемде қолдану;
- интерактивті тақтаны қолдану арқылы тақырыпқа қатысты слайд-шоу, бейнетаспаларды көрсету;
- сабақты ойын түрінде өткізу;
- сабақта техникалық құралдарды тиімді қолдану.

Интерактивті оқыту – көпқырлы құбылыс. Білім алушы белгілі бір педагогикалық мәселені шешуде өзінің білетінін есіне түсіреді, білімін басқалардың идеяларымен толықтырады, жаңа тәсілдерді меңгереді, өзінің стратегиялық бағытын анықтайды. Субьектілер арасындағы бірдей белсенділік жағдайында өтетін мұндай білім алу процесі бір мерзімде бірнеше міндетті шеше алады: танымдық, коммуникативтік, дамытушылық, интеллектуалдық, сонымен бірге әлеуметтендіру, демократиялау, гумандандыру. Бұл қазір құзырлылық деп аталатып жүрген жаңа басымдылықтар.

Тәжірибеде интерактивті тақтамен жұмыс жүргізуді жиі қолдану қажет. Егер интерактивті тақта интернет жүйесіне қосылса, жаңа сабақты бекітуде және сабақ үстінде тақырып бойынша көптеген жаңа ақпараттар алуға да болады.Пәнге деген қызығушылықты арттыруда ең көп қолданылатын тиімді тәсіл – сабақты ойын түрінде өткізу болып табылады. Сабақты ойын түрінде өткізу оқушылардың грамматиканы, лексиканы тез меңгеруге, сөйлеу және есту қабілеттерін дамытуға көмектеседі. Сонымен қатар ойынды сүйіспеншілікпен мұғалімдер де, оқушылар да ойнайды. Себебі ойын балалар үшін еліктіргіш сабақ болып табылады. Ойын кезінде жақсы оқитын ойыншылар да, нашар оқушылар да тең. Сол себепті ойын кезіндегі теңдік сезімі, оқушының тапсырманың қолынан келетінін сезінуі, еркін атмосфера әрбір оқушыға өз бойындағы ұялшақтық сезімін жеңуге, өз ойын еркін білдіруге, топта бірлесе жұмыс істеуге көмектеседі. Ойындар келесідей маңызды әдістемелік тапсырмалардың орындалуына мүмкіндік туғызады:

1. Балалардың сөйлеу арқылы араласуына психологиялық дайындығын жасауға;
2. Балалардың тіл материалын көп қайталауына табиғи қажеттілікті қамтамасыз етуге;
3. Сөйлудің жалпы алғанда күтпеген жағдайға дайындығы болып табылатын оқушылардың қажетті сөйлеу үлгісін таңдап алуға жаттықтырады.

Белгілі ғалым М.Ф. Стронин өзінің «Ағылшын тілі сабағында қолданылатын жаттықтырушы ойындар» кітабында ойындарды келесідей категорияларға бөлді: лексикалық ойындар, грамматикалық ойындар, фонетикалы ойындар, орфографиялық ойындар және шығармашылық ойындар. [2, 10]

Сонымен қатар сабақта электронды кітаптарды пайдаланудың да маңызы өте зор. Себебі ол оқушының танымдық көзқарасын қалыптастыруға, ізденісін ұлғайтуға, шығармашылық қабілетін арттыруға, өзіндік жұмыстарды тез орындауға көмектеседі. Оқу процесінде жаңа технологияларды қолдану аса маңызды. Өзімізге белгілі жаңа технологияларды қолдануға көп үлес қосып жүрген зерттеуші ғалымдар қатарына У.С. Полат, Е.Н. Дмитреева, С.В. Новиков, Т.А. Помелова жатады. Жаңа технологияларды оқыту барлық сфераларда қолданылуда. Интернет-технологиялар ақпаратты іздеуге, халықаралық ғылыми жобаларды әзірлеуге, ғылыми зерттеулер жүргізуге үлкен мүмкіндіктер туғызады. Сондықтан ағылшын тілі сабағында оқушының оқу-танымдық көзқарастарын дамыту үшін, ең алдымен ағылшын тіліне деген қызығушылығын артырудың жолдарын іздестіруіміз керек. Сондықтан, тіл үйренушілердің тілге қызығушылығын арттыру ең біріншіден ұстаздарға байланысты. Қорыта айтқанда, шетел тілін меңгеру өте маңызды. Ол оқушылардың ой-өрістерін кеңейтеді, халықаралық достыққа, мәдениетке тәрбиелейді. Оқушының жеке тұлға ретінде дамуына жағдай жасауға бағыт алып отырған бүгінгі білім беру жүйесінде әлемдік стандарттар талабының негізгі компоненттерінің бірі деп танылған көптілдік оқытуға көңіл бөлу бүгінгі заман тапсырысы болып табылады. Шетел тілінің мұғалімі оқытудың жаңа технологиясын жан-жақты меңгеріп, соңғы жарық көрген ғылыми әдістемелік әдебиеттердегі тәжірибелі ұстаздардың оқыту әдістерін оқып үйреніп, оларды өз жұмысында орынды қолдана білуі керек. Елбасымыз Н.А.Назарбаев айтқандай “Еліміздің ертеңі бүгінгі жас ұрпақтың қолында, ал жас ұрпақтың тағдыры ұстаздардың қолында”. Сондықтан біз - ұстаздар XXI ғасырдың біздің алдымызға қойып отырған барлық талаптарына сай болып, үздіксіз біліміміздi көтеріп отыруымыз қажет. **[1, 5]**

Қызығуды туғызу үшін ойын түрлерін пайдаланудың орны бөлек. Тиімді пайдаланылған ойын түрлері мұғалімнің түсіндіріп отырған материалын оқушылардың зор ынтамен тыңдап, берік игеруіне көмектеседі. Өйткені бастапқы деңгейде білім алушылардың аңсары сабақтан гөрі ойынға ауыңқырап отырады. Қызықты ойын түрінен кейін олар тез серігіп тапсырманы ықыластана әрі сапалы орындайтын болады. Ойындар барлық топтарда қолданылады. Сонымен бірге сынып ішінде ойнайтын ойындар мен іс-әрекеттер арқылы да оқытуға болады. Біз сынып ішінде ойындарынды қашан қолдануымыз керек? Мысалы, сабақ үстінде жаңа сөздерді қайталау үшін, өтілген жаңа сабақты еске түсіру үшін қолданған жөн. Ойындар білім алушының танымын, ақыл–ой белсенділігін қалыптастырудың маңызды құралы бола отырып, олардың бағдарлама материалының негізгі тақырыптары бойынша алған білімдерін тереңдете түсуді, әрі пысықтауды көздейді. Бұл ойындар балалардың сабақ үстіндегі жұмысын түрлендіре түседі, олардың пәнге қызығушылығын оятып, ынта–ықылас қоюына баулиды және оқушылардың зейінін, ойлау қабілеттерін дамытады Ойындар арнайы мақсатты көздейді және нақты міндеттерді

шешеді. Ойынның мақсаты бағдарламада анықталған білім, білік, дағдылар жайында түсінік беру, оларды қалыптастыру, және тиянақтау және пысықтау немесе тексеру сипатында болып келеді. Ойынның міндеті – баланың қызығушылығын оятып, белсенділігін арттыру мақсатында іріктеліп алынған нақты мазмұнымен анықталады. Ойын ұғымына түсінік берсек, бұл баланың мінез – құлқына өзі басқарумен қатар топпен жұмыс жүргізе білу әрекеті, ол баланың бір-біріне көмектесу, тез ойлау қабілетін, алға ұмтылу ісін дамытады. Сондықтан бағдарлама бойынша бекітілген оқыту үрдісінде ойын түрлерін сабақ үрдісінде үнемі пайдаланып отыру керек. Қазақстанның білім беру жүйесінің әлемдік білім кеңістігіне біртіндеп өтуі жағдайында шетел тілдерін оқытудың рөлі артады. Әрине, 12 жылдық білім беру жағдайында ағылшын тілін оқыту әдістемесінің бірі ойын элементтерімен, іс-әрекеттер арқылы оқыту. Ойын элементтері – оқытудың бір түрі болып табылады. Бұл әдістің тиімділігі оқушылардың белсенділігін пәнге деген қызығушылығын, ынтасын арттыруында болып табылады. Оқудың алғашқы кезінде оқушының тілдік материалдарды жеңіл меңгеріп кетуіне көмектеседі. Ойын түрлерін дұрыс өткізілген сабақта оқушылардың тілді үйренуіне ынтасы артып, сол тілді білуге қызығады. Білім алушының шаршауын сейілтіп, қызығушылығын арттыратын тек ойын элементтері болып саналады. Ойын білім алушының бірігіп жұмыс істеуіне бағыт береді, іздендіруге, дағдысына қалыптастыруына мүмкіндік туғызады. Шетел тілін оқытуда ойын түрлерін мынадай мақсатта қолдану тиімді:

1. Алфавитті дұрыс меңгерту;
2. Орфографияны дұрыс оқыту;
3. Дұрыс оқу дағдысын қалыптастыру;
4. Лексиканы меңгерту;
5. Білім алушының ойын дамыту, дұрыс жазу, дұрыс айту, дұрыс білу дағдысын қалыптастыру**.** [4, 15]

Білім алушының шетел тілінде сөйлеуге қарым-қатынас жасауға шет тілін әрбір мұғалім өз сабақтарында жаттығудың бір түрі ретінде ойындарды қолданып, сабақты қызықты өтуге, оқушылардың тілге деген қызығушылығын арттыруға білім деңгейін тексеру құралы ретінде пайдалануға болады. Таңдап алынған ойындар оқушылардың сөз байлығына, тіл қорына сай болу керек. Мұғалім кез-келген ойынды өткізу үшін алдын-ала жоспар құрып алуы керек. Сонымен бірге мұғалім ойынға қойылатын төмендегі әдістемелік талаптарын біліп орындауы тиіс. Ол әдістемелік тұрғыдан алғанда мынадай бөліктерден тұрады:

1.Ойынның өтілетін сабақтарының мазмұны мен тақырыбына сай болуы;
2. Ойынға берілген уақытты нақты белгілеу;
3. Ойынның ойналу түрі, топ болып ойнау;
4. Ойынға қажетті материалдардың түгел дайындалып қойылуы;
5. Қолданылған сөздер, сөз тіркестерін, өлең таңдау;

6. Ойындардың өту барысының жоспарын жасау. [5, 22]

Оқытушы алдымен білім алушының оқуға қызығушылығын ояту қажет. Оқушының қызығу жәрдемімен оқып үйрену барысында қабілеті ашылып, дарыны ұшталады, өз күшіне мүмкіндігіне сенімі артады, кісілігі қалыптасып, дара тұлғалық сипаттарға ие бола бастайды. Шетел тілі пәнінде көбіне рольдік ойындар, грамматикалық ойындар, танымдық ойындар қолданылады. Ойын – оқу, еңбек іс-әрекеттерімен бірге адамның өмір сүруінің маңызды бір түрі. Іс-әрекетті кесте түрінде қарастырсақ, оқушының белсенділігімен білім сапасын көрсетеді. Ойынның өзіне тән мотивтері болады. Мысалы: мазмұндық, рольдік ойындар баланың зейінін есін, ойлауын, қиялын қалыптастыруда зор маңыз атқарады. Ойын әсері арқылы бала өз қасиетін қалай қанағаттандыра алатындығын, қандай қабілеті бар екенін байқап көреді. Ал, ақыл-ой ойындарында белгілі бір ережелерді сақтап ойнайды. Ол ойындар баланың тапқырылығын, байқағыштығын, зейінділігін арттырумен қатар, ерік сезім түрлерін дамытады. Ойын түрлері өте көп. Соның ішінде сабақта пайдаланылатын танымдық ойындар, сөздік ойындар жан-жақты дамытып білімді толық игеруіне көмектеседі. Ойын түрлерінің материалдары сабақтың тақырыбы мен мазмұнына неғұрлым сәйкес келсе, оның танымдық, тәрбиелік маңызы арта түседі Оны тиімді пайдалану сабақтың әсерлілігін, тартымдылығын күшейтеді, оқушылардың сабаққа ынтасы мен қызығушылығы артады. [6, 18]

Нәтиже:

1. Әр оқушының шығармашылығы артады;
2. Жылдам жұмыс істеуге дағдыланады;
3. Оқушының жеке қабілеті анықталады;
4. Оқушы топ жаруға ұмтылады;
5. Оқушының ойлау қабілеті дамиды;
6. Әр оқушы өз деңгейінмен бағаланады.

Әрбір оқушының білім деңгейін талапқа сай көтеру үшін озық әдістемелік технологиялар қажет. Сол жаңа озық әдістемелік технологиялармен қаруланған, заман талабына сай оқытудың жаңа әдістерін, яғни ақпараттық-коммуникациялық технологияларды толық меңгерген педагог қана білім алушының сапалы білім алуына мүмкіндік жасайды. XXI ғасыр — бұл ақпараттық қоғам дәуірі, технологиялық мәдениет дәуіріне, айналадағы дүниеге, адамның денсаулығына, кәсіби мәдениетіне, мұқият қарайтын дәуір. Бүгінгі білім мазмұны оқытушы мен оқушының арасындағы негізгі бастамалардың барлығы оқытушы арқылы жүзеге асырылады. Оқушыға белгілі бір дәрежеде білім беру мен қатар оқуға, үйренуге деген ынтасын арттыру әр ұстаздың міндеті. Сабақ барысында шәкірттің білімге құштарлығын арттыру, еңбек етуге баулу, жалпы оқушы бойында жауапкершілік сезімін қалыптастыру оқытушыға қойылатын басты талап. Осы талапты шешуде электронды оқытудың пайдасы зор.

Қорыта келе, жаңа технологияны меңгеру оқытушының оқу -тәрбие үрдісін жүйелі ұйымдастыруына көмектеседі.Оқытудың озық технологиясын меңгеру оқытушының кәсіптік шеберлігіне байланысты.Бұл әрбір ұстазды ойландырып, жаңаша жұмыс істеуге,жаңа ізденістерге жетелейді.Осы орайда Жүсіпбек Аймауытов «Сабақ беру үйреншікті жәй ғана емес, ол жаңадан жаңаны табатын өнер»,-деп тұжырым жасайды.Сондықтан оқытушы өз пәніне психологиялық тұрғыдан қарап,әдістемелік шеберлікпен келу керек.Сабақ барысында интерактивті технологияларды қолдану оқытушы жұмысын өнімді, нәтижелі, ал оқушылардың білім алу әрекетін мәнді, қызықты, пайдалы етеді.

Қолданылған әдебиеттер:
1. Ағылшын тілі мектепте №1.2010ж., 18б.
2.Ағылшын тілі сабағында қолданылатын жаттықтырушы ойындар М.Ф. Стронин. 10 б.
3. http://kk.wikipedia.org
4. Қазақстан метебі 2001. №7, 15б.
5. Мектептегі шет тілі №1. 2009ж., 22б.
6. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. Под ред. Е.С. Полат. М., 1999г., стр. 5

Жанұзақова Г.А., Маткеримова Р.А.
дипломатиялық аударма кафедрасы
әл-Фараби атындағы ҚазҰУ

Шет тілін оқытудағы әдістемелердің өмірдегі қолданысы

XXI ғасыр білімді де, білікті, бәсекеге қабілетті, көптілді, көпмәдениетті тұлғалар ғасыры болмақ. Білім беру саласында түбегейлі өзгерістер еңгізілуде. Қазіргі таңда ұрпақ таңдауына шексіз мүмкіндіктер берілген. Бүгінгі білім алушы болашағына дұрыс таңдау жасай алатын, ұтымды шешім қабылдай алатын, сондай-ақ өзінің өміріндегі өзгерістер ағымына икемделе білетін қабылетіне байланысты өмір сүру тәртібі күтіп тұр. Сондықтан да, жаңа мазмұнды білім беру жүйесі алдында оқушыны ойлануға үйрету, қай жаста болмасын алдынан шығатын түрлі проблеманы шешуге қажетті әрекет тәсілдерін үйрету міндеті тұр. Қазақстан Республикасының 2015 жылға дейінгі білім беруді дамыту тұжырымдамасында Жоғары білімді дамытудың негізгі үрдісі мамандар даярлау сапасын арттыру, қарқынды ғылыми-зерттеу қызметімен ықпалдастырылған инновациялық білімді дамыту, жоғары оқу орындары зерттеулерінің әлеуметтік сала мен экономиканың қажеттіліктерімен тығыз байланысты, білім беру және ақпараттық технологияларды жетілдіру болып табылады деп атап көрсетілгені осыған орай, қазіргі білім беру саласындағы басты мәселе әлеуметтік-педагогикалық ұйымдастыру тұрғысынан білім

мазмұнына жаңалық енгізудің тиімді жаңа әдістерін іздестіру мен оларды жүзеге асыра алатын болашақ мамандарды даярлау болып отыр. Зерттеу жұмысының көкейтестілігі.

ҚР Білім туралы Заңында, білім беру жүйесінің басты міндеті – ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау, оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық, коммуникациялық желілерге шығу деп, білім беру жүйесін одан әрі дамыту міндеттері көзделген еді. Бұл міндеттерді шешу үшін мектеп ұжымдарының, әр мұғлімнің күнделікті ізденісі арқылы барлық жаңалықтар мен қайта құру, өзгерістерге батыл жол ашарлық жаңа тәжірибеге, жаңа қарым-қатынасқа өту қажеттігі туындайды. Бүгінгі мақсат – әрбір оқушыларға түбегейлі білім мен мәдениеттің негіздерін беру және олардың жан-жақты дамуына қолайлы жағдай жасау болып отыр. Қазіргі педагогикалық зерттеулер жаңартылған әдістемелік жүйенің оқыту үрдісінде іске асуы үшін оны технологияландыру, яғни белсендіру қажет екенін дәлелдеп отыр. Шетел тілін оқыту технологиясы мынадай төрт негізгі шартты қанағаттандыруы тиіс: оқушының танымдық, қызметінің құрылымы мен мазмұнын анықтайтын оқу-тәрбие процесінің жобасына негізделу қажет; оқу мақсатын диагностикалық түрде анықтап,оның меңгерілу сапасын дәл тексеріп бағалау қажет; -іс жүзінде оқу үрдісінің толықтығын қамтамасыз етуі тиіс. Болашақ ұрпақтың жеке тұлға болып қалыптасуында білім беру жүйесін ізгілендіру оны оқыту үрдісінде оны ұтымды пайдалану уақыт талабы болып отыр. Өйткені, жеке адамның рухани дамуынсыз өркениеттің дамуы да мүмкін емес. Шетел тілін белсенді оқытудың бір ерекшелігі – баланың тұлғалық дамуына бағытталған жаңа оқыту технологияларын шығаруға ұмтылуы. Шетел тілін белсенді оқытуда педогогикалық технология – бұл оқу процесін ұйымдастыру және өткізу барысындағы білім алушылар мен мұғалімдер жайлы жағдай туғызудың біріктірілген педогогикалық қарым-қатынастың барлық жағдайларды ойлап қарастырған моделі.

Жаңа педогогикалық технологиялар – бұл білімнің басымды мақсаттарымен біріктірілген пәндер мен әдістемелердің оқу-тәрбие процесін ұйымдастырудың өзара ортақ тұжырымдамамен байланысқан міндеттерінің, мазмұнының формалары мен әдістерінің күрделі және ашық жүйелері мұнда әр позиция басқаларына әсер етіп, ақырында оқушының дамуына жағымды жағдайлар жиынтығын құрайды. Жаңа белсенді білім беру технологиясының принциптері – оқытуды ізгілендіру, өздігінен дамитын, дұрыс шешім қабылдай алатын, өзін-өзі жетілдіріп, өсіруші, тәрбиелеуші тұлға қалыптастыру болып табылады. Сонымен қатар, білім алушылардың өз бетімен жұмыс жасауларын арттыру мен шығармашылық қабілеттерін дамутуда жаңа педогогикалық технологияларды пайдалану және оның тиімді әдістемесін жасау өзекті мәселеге айналып отыр.

Бүгінгі таңда тынымал болып отырған оқыту технологияларын белсенді түрде қолдана білсек, жаңа мазмұнды білім беру процесі нәтижелі және оның сапалық көрсеткіштерін арттыру қиынға соқпас еді. Олай болса оқытуды ізгілендіру жағдайында, өздігімен даму бағдарын анықтап, дамитын және өздігінен дұрыс шешім қабылдай алатын, өзін-өзі жетілдіріп өсіруші, өзін өзі тәрбиелеуші тұлға қалыптастыруға болады. Адам баласы сәби кезінен бастап айналадағы дүниенің түрлілігі мен қайталанбас болмысын танып үйрене бастайды. Сәби оны көзімен көру, сезу және ойлау қабілеттері арқылы танып, зейініне тоқиды. Сондықтан да әлем, өмірге енді ғана араласа бастаған кішкентай сәби көзімен қарағанда, ол бір үлкен, әдемі де бай әлем секілді. Ал кішкентай бала оқып-үйрене бастағаннан кейін айналадағы қоршаған ортаға жаңаша көзқараспен қарай бастайды. Кітаптар сол жарқын да кең болашаққа апарар жол секілді. Осы білімнің қайнар көзі болып саналатын кітаптар адамды қоршаған ортамен таныстырып, қайырымдылыққа, адамгершілікке тәрбиелеп қана қоймай, адамның ішкі рухани жан дүниесін де байытады, ойлау қабілетін, сана сезімін қалыптастырады.

Дипломдық жұмыстың мақсаты – шетел тілдерін белсенді оқыту жүйесіндегі тіл дамытудың бірден-бір маңызды түрі болып табылатын оқудың мағынасын, мазмұнын және ролін анықтау.

Зерттеу міндеттері:

1) Белсенді оқыту ерекшеліктерін жан-жақты ашып көрсету, оның тіл дамытудың басқа түрлерімен байланысын және оқуға үйрету мазмұнын анықтау;

2) Белсенді оқыту тіл үйрету технологиясының негізгі деңгейін анықтау;

3) Шет тілі сабағында белсенді оқытудың негізгі міндеті – оқу техникасын меңгеруде оқудың коммуникативтік және техникалық ара-қатынасын анықтау;

4) Белсенді оқытуды дамыту мақсатында оқу процесінде жаттығулар жүйесін құрастыру және қолдану. Зерттеудің болжамы. Қазіргі адамның өмірінде белсенді оқыту елеулі орын алатыны айқын. Егер кітаптар – ақпарат көздері болған жағдайда, онда белсенді оқыту – осы ақпаратты меңгеру процесі болып табылады. Осылайша, адамның күнделікті және мәдени өмірінде белсенді оқыту мен оқу басты құрал болады. Қазіргі кезеңде әртүрлі елдердің арасында нарық қатынасы нығайып, адам өміріндегі ақпараттар алмасу өскен сайын шетел тілін оқып үйренудің де маңызы өсе бастады. Қазіргі кезеңде адам негізінен шетел тілдеріндегі көркем әдебиеттер, публицистикалық, арнайы әдебиеттер және газеттер мен журналдарды оқуды үйреніп, араласа бастады. Ал мұның өзі сәйкесті біліктілік пен дағдыны талап етеді және бұл қасиеттер өздігінен қалыптаспайтыны белгілі. Сондықтан да орта мектептерде шетел тілін үйретудің негізгі міндеттерінің бірі – белсенді оқуға үйрету болып табылады. Орта мектепті бітірген оқушылар шетел тілінде оқи білуі керек. Ең алдымен шетел тілінде оқып білмей тұрып, оны әрі қарай дамытып, қолдану мүмкін емес. Белсенді оқыту мен оқу адамға жаңа бір

нәрсе үйреніп, мағлұмат алуына шектеусіз мүмкіндік беріп қана қоймай, сонымен бірге мәдениетке, өнерге баулиды, басқа халықтардың өмірімен таныстырады. Кітаптар адамға өзінше идеялық мазмұнымен әсер етіп, жеке тұлға ретінде қалыптастырады.

Соңғы кездері ұлтарқылық қатынастардың кеңеюі, радио, кино, теледидар сияқты бұқарқылық ақпарат құралдарының кең тарауына мүмкіндік туғызып отырған, шетел тілін үйренудің бірден-бір негізгі объектісі болып табылатын ауызекі тілге ерекше назар аударылып жүргеніне қарамастан, қазіргі адам өмірінде ана тілінде және шетел тілінде белсенді оқудың алатын орны ерекше деуге болады. Сөйлеу – оқытудың мақсаты. Сөйлеу - өте көп аспектілі және күрделі құбылыс. Біріншіден, ол адам өмірінде қарым-қатынас құралының қызметін атқарады. Мұғалімге ең алдымен оқытуда табысқа жету үшін оның қалайша жүзеге асатынын түсінуі қажет. Екіншіден, сөйлеу – бұл қызмет, адам қызметінің бір түрі. Үшіншіден, сөйлеу қызметінің нәтижесінде оның өнімі – пікір айту пайда болады. Сөйлеу – қарым-қатынас құралы. Қарым-қатынас ауызша, жазбаша түрде де жүзеге асырыла береді. Бірінші жағдайда сөздік қызметтің түрлері ретінде адам қарым- қатынастың екі құралын, сөйлеу мен тыңдап-түсінуді, екінші жағдайда жазу мен оқи білуді меңгеруі қажет. Сондықтан, сөйлеу – сөздік қызметтің түрі ретінде қарым-қатынастың құралдарының бірі болып табылады. Әдістемеде сөйлеу түрлерін «монологиялық» және «диалогиялық» сөйлеу деп те атайды.Оқытушының студенттермен педагогикалық қатынасты ұйымдастыра алу қабілеті бүгінгі таңдағы шетел тілін оқыту процесінің тиімділігін арттырады, ол студенттің жеке тұлға ретінде ерекшеліктерін ашуға және оның шетел тілін мәдениет аралық қарым-қатынас құралы ретінде меңгеруіне бағытталады. Бұл мәселені шешу үшін педагогтар оқыту процесінде оқытудың интерактивті әдістерін қолдану қажет. Шетел тілін оқыту әдістемесі пәнін Шет тілінде жүргізу бірнеше қиындықтар туғызады. Әсіресе оқытушы мен студенттің сөйлесу қарым –қатынасы бір жақты болса. Студенттер көбінесе үнсіз қалады. Яғни:

- студент өз ойын білдіру үшін көмекші сөздерді, тілдік құралдарды таба алмайды;
- оқытушы мен топ алдында сөйлеуге қысылады;
- өз білімінің дәрежесі төмен екендігін көрсеткісі келмейді.

Бұл жағдайда студентті сөйлету үшін түрлі әдістер арқылы ыңғайлы, қолайлы мүмкіндік туғызылуы керек, өз іскерлігі мен дағдысын қалыптастыру үшін оған сай ниетін оятып әрі оқу атмосферасын орнату қажет. Студенттерге шетел тілін оқыту әдістемесі пәнінің теориялық негіздерін тірек – сызбалар арқылы түсіндіру тиімді және білім беру стандартының талаптарына сай теориялық сабақтарда тек оқытушы ғана емес студенттерде жұмыс жасау талабы орындалады.

Қорыта келе студентердің коммуникативті және кәсіби құзыреттіліктерін арттыру мақсатында шетел тілін оқыту әдістемесі пәні сабақтарында түрлі әдістер арқылы білім беру тиімділігін айтқан жөн. Әр

сабақты түрлендіріп өткізу студенттердің білім деңгейін көтереді, қажетті білім алуға, біліктерді қалыптастыруға жағдай жасалынады.

Ибраемова Э.Б.
дипломатиялық аударма кафедрасы
әл-Фараби атындағы ҚазҰУ

Педагогтың инновациялық мәдениеті

Қазіргі заманда ұстазға көзқарас «оқытушы-қамқоршыдан» «оқытушы-менеджерге», яғни «педагог-қамқоршыдан» «педагог-менеджерге» өту тұжырымдамасымен байланысты. Ол мәнінде өктемшілдіктен демократияландыруға, билігі бар тұлғадан заң күшіне өтуге әкелді. Тұжырымдаманы жетік түсіну үшін Н.Ю.Скороходованың кітабынан «педагог-қамқоршы» «педогог-менеджер» ерекшеліктер таблицасын келтіреміз (1таблица).

«Педагог-қамқоршы» мен «педагог-менеджер» позицияларының салыстырмалы мінездемесі

1-таблица

	Педагог-қамқоршы - жеке ықпал жасауға бағытталған	Педагог-менеджер - заң күшін қолдануға бағытталған
Балаларға қарым-қатынас жасау позициясы	«Бастысы - баланы жақсы көру және өзім өалай оны көргім келеді, солай қалыптастыру»	«Бастысы - баланы құрметтеу және оның даму қажеттіліктеріне бағытталу
Ықпал етудің стратегиялық тәсілі	«Мен айтқандай орында»	«Сен ережелер мен нәтижелері жайлы білесің» өз қалауыңды жаса
Балаларға ықпал етудің шараларын таңдау	Жеке сана-сезіміңмен орында	Арнайы ережелер мен процедуралар негізінде жасалған жарғымен орында
Оқу материалын жеткізу тәсілдерін таңдау	Оқу бағдарламасы мен оқулықтарға бағытталған	Білім алушылардың қызығушылықтарына бағытталған және материалды жеткізудің тәсілін соған үйлестіру
Бағалау критерийсі (тәсілі)	Білім алушыларды бір-бірімен салыстырады немесе бекітілген стандартқа сәйкес	Білім алушылардың жетістіктерін олардың алдыңғы жетістіктерімен салыстырады

Қорытынды бағалаудың тәсілі	Жеке әсерде негізделген баға. Тәлімді бақылауда бағаны қолдану	Нақты оқу жоспарымен келісілген тест, педагогтың ойы нәтижеге әсерін тигізбейді.

Сонымен, оқытудың инновациялық әдістерін қолдану арқылы қоғамдағы жаңа қарым-қатынастың жаңа үлгісін меңгеруге септігін тигізеді, оны ұжымда құру көзделеді. Сол уақытта, педагог студенттермен өзара әрекет етудің басқарушысы болып, жоспарлау мен ұйымдастыру, ынталандыру мен оқыту үдерісін бақылау функцияларын орындайды. Осы теорияға сәйкес мақаламда педагогты біз педагог-менеджер деп атаймыз.

Заманауи педагогтың міндеті - күнделікті өмірдегі тек педагогикалық құбылысты айқындау емес, сонымен қатар негізгі критерийлер бойынша белгілі нормаларға сәйкес болуын анықтау, оған басқарушылық-педагогтік тәсілдердің әсері және адекватты әдістерді іздеу және қолдану болып табылады.

Педагог-менеджер бір уақытта субъектіге әр түрлі әсер ету амал-тәсілдерін игерген білікті-басқарушы рөлінде және оның байыпты белгілерін айқындауға қабілетті аналитик-сараптар рөлінде, кәсіби қызметке инновациялық енгізулерді жүзеге асыруға қабілетті «жобалаушы» рөлінде болуы қажет. Адамдардың психикалық саулығын өолдану керек. Осының бәрі оның қызметіндегі зерттеушілік, басқарушылық және жобалаушылық рәсімдердің үйлесімділігін аңғартады. Осы рәсімдер әр түрлі кәсіби позицияларды анықтайды.

Психологиялық-педагогикалық зерттеулердің нәтижесінде студенттер өзгелерді оқыту арқылы ақпаратты жетік түсініп, шамамен 90%-ға меңгеретіндігін көрсетті. Танымдық ынтаны дамыту студенттердің белсенділігі мен оқыту үдерісінің тиімділігін айтарлықтай жетілдіреді. Оқу үдерісінде, аудиторияда студенттің өзі сабақтарда бастама танытып, белсенді қатысу және өз шешімдеріне жауапты болу маңыздырақ.

Инновациялық ортаны құру арқылы педагогтың инновациялық қызметі жанданады, жәймендеп бұл педагог пен студенттің тұлғалық-инновациялық мәдениетін қалыптастыруға әкеледі. Айтып кететін жәйт, инновациялық қызмет - адамның өзінің ішкі талпынысы. Біздің ойымызша, орта тұлғаның инновациялық мәдениетін дамытуға септігін тигізеді. Инновациялық қызмет заманауи педагогикалық мәдениеттің тұлғалыұ маңызы бар компоненті болып табылады.

ЖОО-дағы оқытушыларды зерттеу барысында тек 14% инновацияға деген қарым-қатынасы белсенді көзқарас танытады екен, олар оқу үдерісіне оқытудың жаңа технологияларын енгізіп, таратады.

23% оқытушылар инновацияға оң бағытталған, оларға зерттеушілік, жаңаға деген конструктивті оң көзқарас, жаңа тәсілдерді енгізуде өз

жолдарын іздеу, бірақта бастапқыда олар инновацияның жаутаушысы емес, тек олардың тиімділігін ескерген жағдайда ғана қолдана бастайды.

9% педагогтар педагогикалық инновацияларға эмоционалды - оң көзқарас танытады, яғни олар педагог-новаторларды қолдап, мақұлдау арқылы көрсетеді, алайда тәжірибеде қолдануға асықпайды.

Пассивті-жағымсыз қатынаспен оқытқан инновациялық қызметке қосылуға айқын ниет білдірмейді. Оларды қолданбау үшін негізінде ұйымдастырушылық сипаттағы себептерге жүгінеді.

Т.И.Шямованың мәліметтері бойынша инновациялық қызметке уәждеу дәрежесі бойынша мұғалімдер келесідей бөлінеді:

- көшбасшылар - 1-3%
- позитивизмді жақтаушылар - 50-60%
- нейтралдар - 30%
- негативті жақтаушылар - 10-20%

Педагогтың инновациялық мәдениеті - бұл инновациялық құндылықтарды, білімдер мен технологияларды құруға, меңнеруге және тапсыруға бағытталған педагогтың инновациялық қызметіндегі өзінің жеке шығармашылығын жүзеге асыруының әдісі мен шарасы.

И.Ф.Исаевтың инновациялық мәдениетті жобалаудағы мәдени тәсілдемесін пайдалана отырып, оның 3 жақ компонентін көрсетуге болады: аксиологиялық, технологиялық және жеке шығармашылық.

Аксиологиялық компонент жеке құндылықтарымен импортталады, оларды шартты түрде құндылықтардың 5 тобына бөдуге болады: мақсат - құндылықтар, амал - құндылықтар, білім - құндылықтар, қасиет - құндылықтар. Бұл жерде инновацияға және инновациялық қызметке деген қызығушылық қатынас, сондай-ақ білім алушының жеке басына құндылық қатынасы, инновациялық мәдениет, пен инновациялық қызметке және т.б. болуы тиіс. Студент педагогикалық инновацияның негіздерін білуге тиіс. Технологиялық компонентке инновациялық қызметтің технологиясын пайдалана білу, оны жоспарлау мен жүзеге асыру жатады. Жеке шығармашылық компоненті педагогтың өзін педагог-новатор ретінде көрінесінде білдіруге болады.

Мысал ретінде «Педагогика» мамандығының 4-курс студенті Д.Абдулхакимованың «Жеке бас құндылығы» деген креативті жаттығуларды пайдалану нәтижесінде жасап шығарған «педагог-новатор» бейнесін сіздердің назарларыңызға ұсынамыз (9-сурет).

Қызметтің қалыпты эмоционалды бағытталуы активті қайта құрылу, жасампаз және жеке жасампаздық жұмысқа ынталандырады. Импровизация, интуиция, елестету бұл жерде оқытушы адамның күрделі синергетикалық жүйесінің теңдігі мен теңсіздігін инновациялық қызметтің бейімделген деңгейінен креативті деңгейге өхгеруін бақылауға болады. Көріп отырғанымыздай, педагог-новатор әрқашан өзінің жұмысына және жаңалықты іздеуде қанағаттанбайды. Жаңалықтарды өңдеу келесідей кезеңдерге бөлінеді:

Жаңалықтарды құру кезеңі

- Өзгерістердегі қажеттіліктерді анықтау
- Ақпаратты жинау және жаңалықтарды саралау
- Жаңалықтың болмысын сипаттау және өңдеу

Жаңалықты меңгеру кезеңі:

- Жаңа енгізілімді енгізу туралы шешім қабылдау - пікірдің педагогикалық мониторингі, концепция, технология, материалды өңдеу, енгізілімді пилотты түрде қолдану, бастапқы нәтижелерді бағалау.

Жаңалықты енгізу кезеңі:

- Кең тәжірибеде жаңалықты енгізу оны насихаттау - жария және жазбаша, ашық сабақтар, видео рәсімдеу, басылымдар, қамқорлық және т.б.

Инновациялық әдістеменің күш-қуатын бағалау үшін «педагогикалық-инновациялық портфолиосы» деген түсінікті енгізуге болады. Нақты түрде ол педагогтың инновациялық өңдеулер мен әдістемелер қоржыны десек болады. Ол 3 бөлімді қоса алады:

1. Инновациялық өңдеулерді меңгеру құжаттары мен сертификаттары (енгізу актілері және т.б.)
2. Инновациялық оқытудың әдістемесінің тікелей тәсілдері, презентациялық материал және білім алушылар қызметінің өнімдері.
3. Әріптестердің, әкімшіліктің, студенттердің инновацияны қолданудағы пікірлері.

Қорытындылай келе, инновациялық мәдениетті меңгерген педагог қана оған студентті де қоса алатындығын тағы да айта кетейік. Инновациялық әдістемелермен оқыту нысандары жеке тұлғаның заманауи құндылықтарын құруға септігін тигізеді - инновациялық қызметке дайындық, қалыпсыз жағдайларда жұмыс істеу, жаңаға ашық болу, бейімділік және ұйышылдыққа үйретеді.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Аствацатуров Г.О. Педагогическая техника: ремесло или искусство? http: //didaktor.ru.
2. А.М. Дикунов. Педагогического мастерство [Текст] /А.М. Дикунов, Н.М. Костихина. – Омск: изд-во ОГИФК, 1994. – 123 с.
3. М.В. Емельянова. Основы педагогического мастерства [Текст]: курс лекций для студентов дневного и заочного отделений педагогического мастерства/ 5.М.В. Емельянова, И.В. Журлова, Т.Н. Савенко. – Мозырь: МГПУ, 2006. – 151 с.
4. Педагогическая энциклопедия [Текст] /Под. ред. И.А. Каирова, Ф.Н. Петрова. т.4. – М.: «Советская энциклопедия», 1968. – С.258.
5. Г.К. Селевко. Энциклопедия образовательных технологий [Текст]: в 2 т. Т.1. – М.: НИИ школьных технологий, 2006. – с.60.

Ибраемова Э.Б.
дипломатиялық аударма кафедрасы
әл-Фараби атындағы ҚазҰУ

Эссе жазғызу шет тілін оқытудың әдісі ретінде

Бүгінде ЖОО-да берілген біліміді бағалау үшін эссе көп жазылады. Ал батыс елдерінде оқуға құжат тапсырылғанда ерекше көңіл тағы да эссеге бөлінеді.

Эссе жанры – тұрақталған, қалыптасқан тұжырымдарға жаңа қырынан қарап, өзінше талғап, әрі дағдыдан, әдеттен, көне соқпақтардан бөлсек, тың болжамдар мен түйіндеулерге құрылатын философиялық, эстетиканың, әдеби сынның, публицистиканың, көркем әдебиеттің жанры. Әдебиеттегі эссе-соны пікірлерге көбірек мән беріліп, оқырманды ой теңізінде жүздіретін таңдай қақтыратын, өзінше ойлап-сезіну қажеттілігін туғызатын, қаныңды қыздырып, рухани әлемнің азық сыйлайтын, дүние құбылыстарын өткір қабылдаумен ерекшеленетін көркем туынды. Эссе табиғаты сыршыл сезімге, тіл бояуларының айрықша салтанатына, әшекейлі композицияға құрылады. Өзгеше бітімді бұл өнер туындысында эссеист интелектуалдық байлығын, өмір саяхатындағы көрген-білгенін, сезінген-түйгенін тәжірибелерін жомарттықпен жайып салады. Эссе сипатында туған туындыларға батыл болжамдар мен өткір ұсыныстар, пікір жарыстырулар мен талас тудыратын жорамалдар, ойлар, көкейге қонымды, таным көкжиегін кеңейтуге қозғау саларлық байламдар тән.

Эссе дегеніміз (фр. тіл. essai - тәжірбие, лат.т. exagium – құрау) – философиялық, әдеби, тарихи, публицистикалық, әлеуметтанулық, саяси және тағы басқа саладағы ғылыми емес, автордың жеке көзқарасын білдіретін прозалық мәтін. Жанр ретінде енгізген 1580 ж. Мишель Монтень болатын, ал «эссе» сөзін бірінші рет қолданып, осы жанрда 1597 жылы Френсис Бэкон кітаптарын жазып шығарды.

Эссе екіге бөлінеді: 1) субъективті; негізгі мақсаты – авторды жан жақты ашу, таныту. 2) объективті; негізгі мақсаты – белгілі бір ғылыми тақырып бойынша автордың көзқарасын ашу, таныту.

Қолданылуына қарай: әдеби жанрда, білімді бақылау әдісі ретінде, батыс елдерінде ЖОО-ға түсуде талап етіледі. Жазылу көлемі: 500 сөз, 1-2 беттен 20 бетке дейін.

Эссе жазу кезеңдері: Проблеманы анықтау -ойлану–жоспарлау –жазу–тексеру.

Эссе жазу барысында қатаң сақталынуы тиіс талаптар**:**

• Жеке көзқарастың көрінісі;
• Фактілі дәлелдер (аргументтер);
• Теоретикалық негіздеме;
• Терминдерді қолдану;
• Цитаталарды келтіру;
• Әртүрлі көзқарастарды мысалға алу;

• Логикалық заңдылықтың сақталынуы;
• Салыстыру және қорытындылау әдістерін қолдану;
• Сауаттылық (пункт., орфогр.);
• Юмор, сарказм;
• Қолд. ғылыми еңбектерге сілтеме жасау.
Эссенің жазылу құрылымы:
1. Кіріспе. Тақырыптың негізгі мәні мен негіздемесі тезис түрінде көрсетіледі;
2. Тақырыпты дамыту: Тақырыпқа сәйкес бар біліміңізбен: теория, фактілер, идея, ақпараттар, паралелдеу, аналогия, ассоцация, теңеу, сұрақтар қою, т.б. қолданып, дәлелдейсіз (аргументация).
Мыс. 1. Аргумент түсіндіру мысал (факт) байланыстырушы сөйлемдер. 2. Аргумент түсіндіру мысал (факт) байланыстырушы сөйлемдер;
3. Қорытынды. Жалпылау мен аргументтеріңіздің логикалық қорытындысы. «Тоқсан ауыз сөздің тобықтай түйіні”.
Жиі кездесетін қателіктер:
1. Проблема ашылмайды;
2. Автордың жеке позициясы көрінбейді;
3. Теоретикалық негіздемесі жоқ;
4. Терминдерді орынсыз, сауатсыз қолдану;
5. Тым қарапайым өмірдің мысалдары көп;
6. Ауызекі сөздер, диалект, сленг, жаргон сөздер;
7. Келтірілген мысалдар автор позициясына қайшы;
8. Қорытындылау, түйін шығару деген жоқ;
9. Логиканың болмауы.
Бағалау талаптары.
Бірінші әдіс:
1. Тақырып, проблеманы ашуда жеке көзқарас, позиция, қарым-қатынас көрініс табуы. 2-1-0.5-0
2. Проблема теоретикалық деңгейде негізделіп терминдер дұрыс қолданылуы. 1-1-0.5-0
3. Қоғамдық өмір немесе жеке тәжірбиесіне сүйенген фактілі дәлелдер. 1-1-0-0
Екінші әдіс:
Жалпы білімі-knowledgeable max 30
Сөздік қор-Vocabulary max 20
Тілді қолдану деңгейі (сан есім, сын есім, етістіктер, т.б.) max 25
Сауаттылық-Mechanics max 5
Қорытындылай келе, эссе жазғызу шет тілін үйретуде ерекше орын алатын тәсілдердің бірі. Осы тәсілдің нәтижесінде студенттердің білімдерін оңтайлы жетілдіруге болады.

Әдебиеттер:

1. Қабдолов З. Сөз өнері.-Алматы: Санат, 2002.
2. Әдебиеттану терминдер сөздігі (Құрастырушылар:З.Ахметов, Т.Шаңбаев) Алматы: Ана тілі,1998.
3. Т.Ю. Лямзина Жанр эссе (К проблеме формирования теории) интернеттен
4. Журналист газеті №9(34) қыркүйек 2005

Karipbayeva G.A.
Chair of Diplomatic Translation
al-Farabi Kazakh National University

The importance of professional-oriented teaching

"Education is the most powerful weapon
which you can use to change the world."
Nelson Mandela

The conception of our president "Trinity of languages" is a great opportunity to be in the centre of economic, cultural, scientific achievements for our Nation, especially for our young generation. We see how developed, how educated our students are and to master three languages is the first opportunity to become a competitive specialist in such complicated world. That is why Our President suggested this idea, the idea of mastering three main languages for Kazakh people: state-Kazakh, language for communication-Russian and the world leading language-English.

Nowadays mastering English is becoming the main component of the future professional activity of specialist. The role of foreign language as a discipline has increased.

Professional-oriented teaching means teaching based on the demands of the day, dictated by the peculiarities of future profession or specialty. It involves the combination of mastering professional-oriented foreign language with the development of personal qualities of students, culture of the country and acquisition of skills, based on professional and linguistic knowledge. Professional-oriented teaching foreign language is recognized as a priority direction in education update.

Nowadays foreign language becomes a language for specialty. So we need concrete definition and actualization of the objectives in teaching a professional language. We have to take into account forming abilities and striving of the future specialist to professional communication in the field. We have to integrate with special disciplines to get additional professional polycultural knowledge.

Practical mastering foreign language is only one part of the professional oriented teaching. Foreign language can become not only the subject of acquisition but means of professional upgrade as well. We have to pay attention to the content of learning material. Professional oriented teaching should include the activity having methods for forming professional skills. Professional direction of activity demands:

- Integration of foreign language discipline with the disciplines of specialty
- Teaching future specialist on the basis of interdisciplinary ties using foreign language as means of systematical acquisition of professional knowledge.
- Using methods of teaching to provide forming necessary skills and habits of a future specialist

Professional - oriented teaching means a new approach to the content. The content should be oriented to the latest achievements in human activity, reflect scientific researches in that spheres which are connected with the professional interests of students, give them every opportunity to develop professional skills and habits. So ,we have to consider the content of teaching foreign language as the aggregate of all the things students should master in the process of teaching and the quality and level of a foreign language should meet their demands. Selection of content promotes diversified and integral forming of personality of student, preparing him to the future professional activity.

So, the content of teaching foreign language should consist of:

- fields of communicative activity., topics and situations, speaking activity and speaking material, taking into account professional orientation of student,
- linguistic material (phonetic, lexical, grammar),
- complex of special (speaking) abilities, characterizing the level of practical mastering foreign language as a means of professional and business communication,
- system of national-cultural peculiarities and realities of the country of a target language.

Now we see, that while learning a professional foreign language, there should be two-sided connection between the striving of student to take special knowledge and successful language mastering .

Taking into account the foregoing, we could point out the following structural elements of the components of the model of professional-oriented teaching foreign language:

-Communicative skills of all types of verbal activity (speaking, auding, reading, writing) based on the common and professional lexis, final aim of professional teaching dialogical speech is development of speaking abilities, to have negotiations on definite topics.

-Teaching monologue speech is forming the skills to create different genres of monologue texts: information of professional character, discussion of different topics.

-Teaching auding means forming skills of comprehension and understanding statements of interlocutor in foreign language.

-Teaching reading is forming the skills of mastering all types of reading publications,including special literature.

-Teaching writing is development of communicative competence, necessary for professional written correspondence.

All these activities should be followed by the teachers to get good results in our profession.We should create conducive psychological climate in the classroom for students. And it could be very effective to have groups of 7-8 students to have good results.

I'd like to finish my article with the words of Albert Einstein:

"I never teach my pupils, I only attempt to provide the conditions in which they can learn".

Литература:

1. Государственный образовательный стандарт высшего профессионального образования. Министерство образования Российской Федерации. М.: Изд-во Минобороны РФ, 2000. С. 18.
2. П.И. Образцов. Проектирование и конструирование профессионально-ориентированной технологии обучения / П.И. Образцов, А.И. Ахулкова, О.Ф. Черниченко. – Орел, 2005. – 61с.
3. Л.И. Калмыкова. К вопросу обучения монологическому высказыванию /Л.И. Калмыкова // Профессионально – ориентированное взаимосвязанное обучение всем видам иноязычной речевой деятельности в неязыковом вузе. Пермь, 1986. 204 с.
4. Н.Д. Гальскова. Современная методика обучения иностранному языку: пособие для учителя. М: АРКТИ Глосса, 2000. 165 с.
5. Е.В. Рощина. Функции иностранного языка как учебного предмета в системе обучения в университете / Е. В. Рощина // Иностранные языки на неспециальных факультетах: межвуз. сб. Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1978. 39 с.

Курманкулов М.Т.
кафедра дипломатического перевода
КазНУ им.аль-Фараби

Нетрадиционные занятия – уроки

Формирование активной личности невозможно без активности в овладении знаниями. Многое здесь зависит от мастерства педагога, от его умения методически правильно организовывать учебный процесс, от его творчества и постоянного поиска новых форм и приемов обучения. Педагогическое творчество предоставляет возможность создавать интересные примеры нестандартных форм обучения, что позволяет педагогу вернуть утраченный интерес к изучению иностранного языка. Ни программа, ни учебник, ни методическое пособие не могут предоставить педагогу готовую схему занятия. Он должен сам сконструировать ее, учитывая условия обучения и состав обучающихся. Педагогу нужно в какой-то степени отойти от стандартного урока, внести что-то новое, что могло бы привлечь

внимание, активизировать деятельность обучающихся, заставить их мыслить, искать, действовать.

Нетрадиционное занятие – это импровизирование учебного занятия, имеющее нетрадиционную структуру. Такое занятие включает в себя приемы и методы различных форм обучения. Оно основано на совместной деятельности педагога и обучающихся, совместном поиске, апробировании новых форм работы, что в конечном итоге влияет на активизацию познавательной активности обучающихся на занятиях и повышение эффективности преподавания. Среди большого числа нетрадиционных учебных занятий можно назвать следующие: уроки - деловые или ролевые игры, уроки – пресс-конференции, уроки-соревнования, уроки типа КВН, уроки с групповыми формами работы, уроки-игры, уроки-праздники, уроки-суды, и т.д. Необязательно, чтобы все занятие было нетрадиционным, возможно вкрапление в него отдельных элементов, которые направлены на активизацию обучения. Это могут быть уроки с использованием компьютерных технологий и проектной методики, нестандартных форм тестирования и т.д.

Цель нетрадиционных уроков: отработка новых методов, форм, приемов и средств обучения, что ведет к реализации основного закона педагогики – закона об активности обучения.

Что дает применение таких уроков в учебном и воспитательном процессе? Как показывает практика, нетрадиционные формы обучения предполагают: использование коллективных форм работы; привитие интереса к предмету; развитие умений и навыков самостоятельной работы; активизацию деятельности обучающихся; при подготовке к уроку обучающиеся сами ищут интересный материал; более полное осуществление практической, воспитательной, образовательной и развивающей целей обучения. Вот некоторые из представленных типов нетрадиционных уроков.

1. Урок – пресс-конференция.

Такой урок проводится как заключительный по изучаемой теме. Как правило, он проводится в виде ролевой игры, т.к. предполагает наличие определенных ролей: это беседы членов делегаций или других групп с представителями телевидения, прессы, журналистами газет и журналов, фотокорреспондентами. Перед участниками конференции ставится речевая задача. В ходе урока обучающиеся тренируются в монологической речи, в умении задавать проблемные вопросы дискуссионного характера, аргументировано отвечать на вопросы. Например, по теме “ Political System of Kazahstan”. После закрепления и активизации в речи лексики и повторения всех типов вопросов, делимся на группы. Одна группа является представителями политической системы, другая – представители зарубежной прессы. Все готовятся дома основательно. Кроме того, готовятся карточки, на которых написаны названия газет. На уроке группы садятся напротив друг друга. Начинается пресс-конференция. Корреспондент может начать так: “I have a question to ...”, May I ask a question to ...?”, “Will you answer my

question, please? “ и т.д. Затем идет непосредственно вопрос, на который отвечает тот, кому он адресован. Обучающимся нравятся такие уроки, т.к. они предполагают развитие навыков самостоятельной работы, стремление к творческому поиску. После урока, как правило, делимся впечатлениями, определяем, что удалось, а что не очень, планируем, по какой теме можно провести такой урок.

2.Урок-соревнование.

Для того, чтобы обучающимся было легче понять употребление того или другого времени, можно на своих уроках использовать прием моделирования, много игровых моментов, соревнования, которые повышают познавательную активность и стимулируют обучающихся. Например, закрепляем употребление грамматических времен, строим различные виды предложений с использованием моделей. Группа делится на две команды. Проводятся различные виды упражнений, включая игровые. За каждое правильно и быстро выполненное задание командам выдаются жетоны. В конце урока считаем жетоны. Дух соревнования оказывает влияние на всех. Здесь же корректируется речевая деятельность отдельных обучающихся, если она не согласуется с общим мнением команды.

В последнее время компьютер играет все большую роль в современном образовании. Использование его в учебной и внеурочной деятельности является эффективным средством для повышения мотивации и индивидуализации обучения, реализации дифференцированного подхода к обучению, повышению эффективности самостоятельной работы, расширяет дидактические возможности педагога, облегчает его труд, способствует его рационализации за счет высвобождения учебного времени для творческих видов работ.

Интегрирование занятия с компьютером позволяет педагогу переложить часть своей работы на компьютер, внести разнообразие в урок английского языка. Урок становится интересным и более интенсивным. Естественно, компьютер не заменит педагога, он только его дополнит.

Работа с компьютером способствует повышению интереса к учебе, помогает устранить отрицательное отношение к ней, т.к. все мы знаем, что непонимание материала приводит к потере интереса к предмету. Активное и уместное применение компьютера на уроке английского языка представляется возможным, исходя из специфики самого предмета.

3.Урок - ролевая игра

Одним из эффективных способов создания ситуации, способствующей говорению, является ролевая игра. Обучающие возможности заключаются в следующем: Ролевая игра – самая точная модель общения, т.к. в ней предполагается подражание естественной ситуации. Ролевая игра обладает большими возможностями мотивационно – побудительного характера. Эмоции, связанные с определенными фразами или ситуацией, создают прекрасные условия для запоминания материала. Ролевая игра способствует формированию учебного сотрудничества и партнерства, развитию мотивации

совместной деятельности. Предполагает усиление личной сопричастности к происходящему.

4. Урок с использованием компьютерного тестирования.

Компьютерное тестирование само по себе нетрадиционно, т.к. все мы привыкли к тестам, выполненным на бумаге. По сравнению с традиционными формами контроля компьютерное тестирование имеет ряд преимуществ: быстрое получение результатов; объективность в оценке знаний; позволяет получить достоверную информацию о владении определенными умениями и навыками; дает возможность соотнести эти данные с поставленными на данном этапе задачами обучения и провести - своевременную коррекцию процесса усвоения новых знаний; компьютерное тестирование более интересно по сравнению с традиционными формами, что влияет на повышение познавательной активности обучающихся и создает у них положительную мотивацию.

Прежде, чем начать работу с компьютерными тестами, необходимо сформировать содержание тестовых заданий, распределить их по типам и уровню сложности и создать программное содержание теста. Конечно, составление тестов – дело трудоемкое, отнимает достаточно много времени, но это стоит того, т.к. результативность выполнения тестов высокая, поскольку они носят не только контролирующий характер, но и обучающий.

Курманкулов М.Т.
кафедра дипломатического перевода
КазНУ им.аль-Фараби

Коммуникативный подход в обучении студентов иностранному языку

Первую строчку в рейтинге популярности методик активно удерживает коммуникативный подход, который, как следует из его названия, направлен на практику общения.

Коммуникативная методика, как следует уже из ее названия, направлена именно на возможность общения. Устная речь любого грамотного человека достаточно сильно отличается от письменной. Попробуйте последить за собой в течение дня: много ли вы употребили длинных предложений? Конструкций в сослагательном наклонении?

Однако ошибкой было бы думать, что коммуникативный метод предназначен только для беседы. Те, кто хочет быть профессионалом в конкретной области, регулярно читают публикации по своей тематике в иностранных изданиях. Обладая большим словарным запасом, они легко ориентируются в тексте, но поддержать беседу с иностранным коллегой на ту же тему им стоит колоссальных усилий. Коммуникативный метод призван, в первую очередь, снять страх перед общением. Человек, вооруженный стандартным набором грамматических конструкций и словарным запасом в

600-1000 слов, легко найдет общий язык в незнакомой стране. Оксфордский и кембриджский подходы к языку объединяет то, что в основу работы большинства курсов положена коммуникативная методика. Основная цель этой методики - научить студента сначала свободно говорить на языке, а потом думать на нем. Немаловажно и то, что механические воспроизводящие упражнения тоже отсутствуют: их место занимают игровые ситуации, задания на поиск ошибок, сравнения и сопоставления, подключающие не только память, но и логику.

В основу коммуникативного метода обучения положены идеи коммуникативной лингвистики и психологической теории деятельности, наиболее последовательно реализуемые в коммуникативно-деятельностном подходе к обучению. Специфической особенностью коммуникативного метода обучения является попытка приблизить процесс обучения по его характеру к процессу реальной коммуникации. Это обстоятельство обусловливает коммуникативно-мотивированное поведение преподавателя и обучающихся во время занятий, а также предметность процесса коммуникации, которая выражается в тщательном отборе речевых интенций, тем и ситуаций общения, отражающих практические интересы и потребности учащихся.

Основными методическими принципами коммуникативного метода обучения являются: речевая направленность, учет индивидуальных особенностей и интересов учащегося, функциональность, ситуативность, новизна. Коммуникативный метод обучения опирался на следующих принципах: 1) коммуникативная направленность обучения. На занятиях предполагается обучение языку как средству общения, а условием реализации принципа являлось обучение через общение, в котором нашли отражение такие параметры, как мотивированность, целенаправленность, информативность, ситуативность, партнерский характер взаимодействия участников общения.

Для реализации принципа предлагалось широко использовать ролевые игры, проекты, аудиовизуальные средства; 2) взаимодействие функции и формы. Согласно этому принципу предусматривалось понимание учащимися функционального предназначения языковых средств в динамике их коммуникативного использования; 3) взаимосвязанное обучение всем формам устного и письменного общения; 4) аутентичный характер учебных материалов. Аутентичные тексты, составленные носителями языка и не предназначенные специально для учебных целей, рекомендовалось использовать на раннем этапе обучения с привлечением газетных материалов, фрагментов фильмов, фонограмм, текстов художественной и научно-популярной литературы; 5) принцип ситуативности. Коммуникативное обучение осуществляется на основе ситуаций, воспринимаемых учащимися как характерная система взаимоотношений в среде носителей языка; 6) принцип информационного разрыва или информационной недостаточности (information gap). Реализация данного

принципа заключается в такой организации взаимодействия учащихся, когда основным мотивом их речевых действий становится получение информации, необходимой для решения коммуникативной задачи, и выражение своего отношения к обсуждаемой проблеме. Суть принципа означает, что общение происходит в условиях информационного разрыва: знания, информация одного из коммуникантов неизвестны другим, что стимулирует общение, вызывая желание устранить этот разрыв в знаниях и объеме получаемой информации; 7) личностно ориентированная направленность обучения. Центральной фигурой в работе с использованием метода становится учащийся, который активно работает с товарищами по учебной группе, участвуя в ролевых играх и проектах. Творческий характер учебного процесса при этом проявляется в том, что все учащиеся активно участвуют в выборе материала, планировании урока или хода ролевой игры; 8) адекватность обратной связи. В ходе урока предусматривается коррекция ошибок, которая не нарушает коммуникацию.

Владение компенсаторной компетенцией является важным условием выхода учащихся из затруднительного положения в процессе общения. Существуют различные варианты коммуникативного метода обучения, что позволяет сделать вывод о том, что его развитие будет идти по различным направлениям, отражающим особенности обучения иностранному языку в различных условиях с учетом национальных традиций его преподавания.

Қортабаева Г., Теменова Г.Қ.
түркітану және үндітану кафедрасы
әл-Фараби атындағы ҚазҰУ

Тілді үйретудегі инновациялық әдістер

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында білім беру жүйесінің басым міндеттері ретінде ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтар және ғылым мен практика жетістіктері, жеке адамды қалыптастыруға, дамытуға, кәсіптік шыңдауға бағытталған сапалы білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау атап көрсетілген.

Қазіргі білім беру жүйесіндегі жаңаша мазмұн – студенттердің әлемдік сапа деңгейіндегі білім, білік негіздерін меңгеруінің басты нысаны.Тұлғаға бағытталған білім оның жан-жақты дамуына ықпал етеді. Демек, оқытушы мен шет тілін үйренушінің арасындағы ынтымақтастықтың негізінде біз оң нәтижеге қол жеткізе аларымыз сөзсіз. Олай болса, оқытушы педагогикалық ізденіспен озық технологиялардың әдіс-тәсілдерін аса жоғары талғаммен қолдана білуі тиіс. Білім беруді ұйымдастырудың дүние жүзілік тәжірибесінде көптеген оқыту технологиялары жүзеге асырылуда. Ондағы мақсат – студенттің танымдық қабілеттерін, яғни өзінше ойлау қабілетін

арттыру, елестету мен есте сақтауын, дағдысын, білім сапасының дамуын қамтамасыз ету.

Жалпы білім беруде студенттердің білімін, білігі мен дағдысын емес, оның тұлғасын, білім алу арқылы дамуын бірінші қойып отыр.

Білім беру жүйесінің барлық деңгейінде қоғамның талаптарына сәйкес білімді, кәсіби біліктілігі жоғары тұлғаны тәрбиелеп, оларды бәсекеге қабілетті білім негіздерімен қаруландыру және қазіргі жылдам өзгеріп отыратын дүние жағдайларында алынған терең білімнің, кәсіби дағдылардың негізінде еркін бағдарлай білуге, өзін-өзі іске асыруға, өзін-өзі дамытуға және өз бетінше дұрыс, адамгершілік тұрғысынан жауапты шешімдер қабылдауға қабілетті жеке тұлғаны қалыптастыру әрбір оқытушының міндеті.

Елбасымыздың биылғы Жолдауында көрсетілгендей қазіргі шәкірттеріміз ертеңгі күн әлем кеңістігіне еркін ену үшін білім беру жүйесі халықаралық деңгейге көтерілуі керек. [1]. Бұл мәселені жүзеге асыру жолында шет тілі ұстаздарына қойылатын талаптар ауқымы үлкен. Сабақты жаңашыл үрдіспен өткізу-студенттердің білім сапасын арттырып, олардың шығармашылық және ойлау қабілеттерін дамытып отырады, ал ұстаздар үшін кәсіби шеберліктерінің өсуіне көмектеседі.

Инновациялық технологияларды тиімді қолдану арқылы, әр студенттің қабілетіне қарай интеллектуалдық дарындылығын, талантын, жеке қабілетін дамыту тек заманауи ұстаз шеберлігінің жемісі.

Мемлекеттік білім стандартының басты мәселесінің бірі: тіл пәндерін оқытудың регуметивтік , танымдық, этиктік бағалау бағдары. Студенттер тіл аралық түрлі елдің мәдениетін, әдебиетін, экономикасын, саясатын т.б үйрене отырып, халқының, өз елінің тілін, мәдениетін, әдебиетін терең сезініп білуге, дамытуға дағдыланады, үйренеді.

Шетел тілі – үлкен тәрбиелік диапазон. Ол үйренушілердің жан дүниесін байытады, ой-өрісін және көркемдік талғамын кеңейтеді, көркемдік талғамын тәрбиелейді, халықаралық достыққа, мәдениетке тәрбиелейді. Оқудың алғашқы кезінде үйренуші тілдік материалды жеңіл меңгеріп кетуі мүмкін, ол бара–бара материалдың күрделенуіне байланысты әртүрлі қиыншылықтарға кездеседі. Үйренуші тілдің түрлі құбылыстарын меңгеру өте қиын деген ойға келеді. Мұндай қиыншылықтардан тек сабақта жаңашыл әдіс түрлерін пайдалану арқылы шығып кетуге болады.

Шет тілін үйрету жай ғана шеберлік емес, ол үнемі жаңашылдықты қажет ететін өнер. Тілді үйрету дегеніміз – студенттерге ой салу, оларды шабыттандыру, эмоцияға берілту, қиялдату нағыз шығармашылыққа жетелейтін асыл өнер, өмір сабағы. [4] Мұндай оқыту процесін жүйелі, түсінікті, нақты қалыптастыру, танымдық іс-әрекеттің маңыздылығын арттыру жаңашыл, шығармашыл ұстаздың қолынан келетін іс.

Түрік ғалымы Мұхаррем Ергиннің пайымдауынша, «Тіл, адамдар арасында түсіністікті қамтамасыз ететін табиғи құрал; өзіне тән заңдылықтыры бар, сол заңдылықтар аясында дамитын жанды бір болмыс;

шығу тарихы беймәлім, құпия келісім жүйесі, дыбыстардан құралған әлеуметтік құрылым» [2] Бұл пайымдауда түсінгеніміздей, адамдардың бір-бірімен түсінісуі, бірге өмір сүруі үшін тілдің алар орны өзгеше.

Түрік әдіскерлерінің шет тілін үйрету әдістеріне сүйенсек: шет елдіктерге шет тілін үйрету кезінде сол елдің мәдениеті мен тарихына ерекше көңіл бөлу керек. Бұл тұрғыда шет тілін үйрету, белгілі қағидалар мен жүйелер негізінде жүзеге асуы тиіс. Тілді үйретпестен бұрын тіл үйренушінің шет тілін қандай мақсатпен үйренгісі келетіндігін анықтап алу қажет. Әрбір студенттің ұстазымен тілдесуі оның бойына қуаныш пен өмірге деген құлшыныс беруі керек. Сондықтан да әрбір шет тілі сабақтары жылы амандасу, хал–жағдайларын сұраумен басталып, студент қызығушылығын ояту, ой ашармен жалғасып, ұстаз өз иелігіндегі 50 минуттық құзіреттілігін өзі сезініп, студенттерді өзіне тарта білуі керек. [3]

Дәріс үстінде жаңа инновациялық әдістер мен түрлі интерактивті құрылғыларды пайдалану арқылы жақсы жетістіктерге жетуге болады. Қысқа видео кинолар көрсету студенттердің назарын алып, сабақты жандандырады. Әрі тілді дұрыс, дәл меңгеруіне көмектеседі. Мысалы студент бір сөздің дыбысталуын қате дыбыстауы мүмкін, ал жаңа құрылғылар арқылы тыңдау студенттің сөзді дұрыс дыбыстауына үлкен септігін тигізеді. Құрылғыларды дұрыс пайдаланып өткізілген сабақта студенттің шет тілін үйренуге деген ықыласы артып, тілді жақсы меңгеруіне ықпал етеді.

Шет тілін инновациялық құрылғылар көмегімен оқыту :

− шет тілін үйренуші студенттің тілді тереңірек танып-білуіне, өз ойын шет тілінде еркін білдіруге қажетті дағдыларды игеруіне оң ықпал етеді;

− шет тілінің практикалық бағытына басымдылық берілетіндіктен, студенттің алған білімін күнделікті өмірде қолданудың маңызы жайында түсінігі қалыптасады;

− студенттің танымдық қабілеті мен ақпараттық мәдениеті дамиды;

− студенттер мәселелерді ынтымақтастықта шешу қажеттілігін түсінеді;

− шет тілін инновациялық құрылғылар көмегімен оқыту, тілді меңгертіп қана қоймай, студенттердің өздігінен жұмыс істеп, тілге деген қызығушылықтарын дамытады. Әрі студенттерге сабақтың жеңіл, қарапайым және қызықты болуын қамтамасыз етеді. [4]

Осындай дәріс барысында студенттер өздерінің, бір-бірінің ой-пікірлеріне сын көзімен қарай отырып, жаңа тың идеялар туғызады. Студенттер, жаңашыл оқыту әдістерімен өткен сабақтарда оқудың қызықты әрі жеңіл өтетіндігін, ұжыммен жұмыс жасауға үйрететіндігін, білімнің тереңдігі әрі тиянақтылығын артатыңдығын баяндайды.

Инновациялық оқыту әдістемесі компьютерлер мен компьютерлік технология құралдарын пайдалану тәсілдері арқылы тіл үйрету көптеген жаңа мүмкіндіктерге жол ашады. Бұл жаңашыл әдіс шығармашылық дамуын жетілдіру, олардың өнімді де айрықша ойлауын дамыту, шығармашыл тұлғаны қалыптастыру тиімділігін арттырады.

Күніміздегі ақпараттың қарқындап өсуі мен техниканың соңғы жетістіктері, барлық ғылым салаларының үздіксіз дамуы, жаңа салаларының пайда болуы оқытушылардың үнемі ізденісін қажет етеді.

Білім беру жүйесін компьютерлендірумен бірге оны программалармен қамтамасыз ету, тіл үйренушілердің дәрістерде дербес компьютерді құрал ретінде қолдануы пәнді игеру процесінің төменнен жоғары қарай өрлеуін қамтамасыз етеді.

Жаңашыл оқу үрдісі, дәстүрлі оқыту әдістерімен қатар инновациялық оқыту әдістерін қалыптастыруда және жаңа ақпараттық технология білім беруді жетілдіру ісінде төмендегі мәселелерді шешуге мүмкіндік береді, яғни әрбір жеке тұлға үшін ашық білім алу жүйесін жасау; білім беру саласын ақпараттық-әдістемелік жағынан жабдықтау; оқу процесін автоматтандыру; даралап оқыту; тест жүйесі арқылы білімді бағалау; қашықтан оқытуды ұйымдастыру, т.б [5]

Оқытудың жаңа технологиялық әдістерін пайдалана отырып, өздіктерінен ойлана алатын, ізденгіш, шығармашалықпен жұмыс істейтін тұлғаны тәрбиелеу тиімді. Технология» термині тәсілдер жүйесі деген мағынаны білдіреді [6].

Мысалы: белгілі бір сюжетті көрсетіп, оның негізгі идеясы мен мазмұнын айтқызу. Сюжет бойынша пікір өрбіту. Сондай-ақ сюжет мәтінін тыңдап жазу, жазылған мәтінді мәнерлеп оқытуға дағдыландыру, мәтіннен ең қажетті мәліметтерді таңдап ала білу, сюжеттегі мәтінмен байланысты ой-пікірін ауызша және жазбаша түрде жеткізе білу сияқты жұмыс түрлері студенттерге шығармашылық жұмыс жасауға бағыт береді. Осы әдіс нәтижесінде студент мәтіннің құрамындағы сөздердің мағынасын дұрыс түсіне біліп, оны байланыстырып жүйелі айта білуді үйренеді. Мәтіннің мазмұнын толық түсіну үшін ғылыми әрі практикалық жағынан ой өрісі тереңірек болуы қажет. Бұл кезеңде студент теориялық алған білімін практикалық түрде көрсете білу мүмкіндігіне де ие болады [7].

Оқыту тек білім берумен шектеліп қалмай, тәрбиелеу мақсатын да қамтуы тиіс. Себебі, оқыту теориясы студенттерге білім, іскерлік пен дағды қалыптастырумен бірге, олардың шығармашылық қабілетін дамытуды қамтамасыз ететін тәрбиенің біртұтас бөлігі және жеке тұлғаны қалыптастырудың, оқушының ақыл – ойы мен білімін дамытудың маңызды құралы деп санаған абзал.

Қорыта келгенде, «Білім берудің инновациялық технологиясы – бірыңғай мақсатпен біріккен және оқыту мен тәрбиелеудегі инновациялық технологияларды қамтыған, оқыту, тәрбиелеу және басқару түрлерінің, әдістері мен оқу құралдарының жиынтығы» [8].

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Елбасы Жолдауы - заманауи Қазақстанның жылнамасы. http://akorda.kz/
2. Muharrem Ergin. Üniversiteler için Türk Dili. Bayrak basım/yayım/tanıtım. – İstanbul 2000 y. (Ergin,1989:3).

3. Hayati Akyol. Türkçe Öğretim Yöntemleri. Pegem Akademi. – Mart 2012.
4. Гауриева Г.М. Устное общение, средства и приемы его организации. – Алматы, 2002 г.
5. Амандықова Г.Н. Мұхтарова Ш.Е. Баймұқанова Б.С. Бисенғалиева А.Н. Шетел тілін оқыту әдістемесі. – Астана-2007 ж.
6. Өмірбаева К. Оқыту процесіндегі инновациялық ізденістер. – Алматы, 2001 ж.
7. Булекбасова Б. «Инновациялық технология», Оқыту-тәрбиелеу технологиясы, 2010 ж, №5, 80 б.
8. Әбдіқадырова Т.Р. Жаңаша оқыту – заман талабы //uadocs.exdat.com

Makisheva M.K.
Chair of Diplomatic Translation
al-Farabi Kazakh National University

Some new strategies and practical application techniques in teaching English

At present at al-Farabi Kazakh National University one of curricular alternatives for foreign language education is called professionally – oriented language teaching, namely, learning English through the content: cross-disciplinary approaches, career education, and global education.

Within the frame of the strategy of President of the RK N.A. Nazarbayev on the Trinity of Languages – Kazakh, the state language, Russian, the language of intra-country communication, and English, as a global language, - we see that language policy should be considered as a crucial factor in planning our curricula. It has a direct impact on the socio-political environment in which languages are taught. Failure to consider the socio-political factors can lead to dire consequences for all those involved in this process.

The process of teaching English as a Foreign Language for specific purposes is multidimensional and complex especially at International Law department.
English is studied as one of many foreign languages and serves little communicative function for students once they finish the actual course. Communicative use is limited and may focus only on literature. Translation may also be stressed. The use of English for any purpose outside the classroom is minimal and of short duration. At most it might serve “in temporary contacts with foreign language speakers in every day situations, whether as visitors to their own country, and to establish and maintain social contacts”. For many even such temporary usage might never occur. Thus, in an EFL situation very few people other than those in the teaching profession use English on a regular, long-term basis.

That’s why we must continually reflect on our teaching and update our practice to address the needs of the learners, placing a strong emphasis on the

human side of teaching, to find effective ways to arrange their learning and to help them overcome the challenges EFL students face in the academic process and to make them fluent English speakers.

We know that our students lack the ability to interact in social settings with English speaking peers, they have limited opportunity to interact slang, they have no one to learn it from.

Until society truly embraces diversity of our country and the notion that multiculturalism and multilingualism are assets not a burden, we will not be a success.

What is needed in the Education of Foreign languages is the development and maintenance of our mother tongue as a state language.

Teachers must be skilled at lowering such barriers as cognitive load, culture load, language load and learning load and sparking student interest and curiosity by developing a creative, wise and passionate curriculum.

Information must be culturally embedded.

The teacher needs to decide on which means can facilitate learning of the target area. Once the target skill areas and means of implementation are defined, the teacher can then proceed to focus on what topic can be employed to ensure student participation and expect both enthusiasm and effective learning.

Choosing the target areas depends on many factors: What level are the students? What is the average age of the students? Why are they learning English? Are there any specific future intentions? What should they be able to produce at the end of some task? and so on.

Once these factors are clear in the mind of the teacher, he can begin to focus on how to involve the students in the activity, thus promoting a positive, long-term learning experience.

One of the strategies to develop competency in social use of English is to create "yearning goad", i.e. intrinsic motivation, a drive to know and learn more; to structure opportunities to use English outside of the classroom;

to make connections to their native language;

to enhance their feeling and their self-esteem;

to develop **scaffolding** activities and accommodations that will help them to organize their thoughts, to develop their study skills, organize their schedules, consistently follow classroom procedures and track their progress throughout the academic year. Students should be encouraged to maintain their native language and to keep a strong sense of self.

Students should not be ashamed of who they are or their origins, to make a classroom a haven for students.

In the academic process, scaffolds provide ELLs with the support they need to learn professionally-oriented content while they are developing their English language skills. In the way figuratively similar to temporary external structures of construction, these scaffolding strategies allow language learners better access to content material and are then progressively dismantled as they are no longer needed for support.

Using this strategy, teachers can build student confidence and encourage risk-taking behavior by assigning tasks in sequence from easier to more difficult. Early successes motivate students to deal with successively more challenging tasks. Besides, students will be more willing to take language risks when the classroom atmosphere "encourages students to try out language to venture a response" (Brown, 2007, p.74).

Another important objective of the strategies is to maintain a high level of critical thinking and to promote more effective learning of English, making the content we teach more accessible and enjoyable for learners.

For implementing this task, Benjamin Bloom identified six levels of question types in his taxonomy and termed them **knowledge**, **comprehension**, **application**, **analysis, synthesis** and **evaluation**. These are the questions that encourage critical thinking.

Knowledge questions demand only isolated, memorized facts. Questions of this type often start with who, what, when and where, for example, "When was the UN Charter signed and ratified".

Comprehension questions ask for short, explanations or definitions of basic meaning in the student's own words, as in "What does Article 51 of the UN Charter say?"

Application questions require students to apply known information to new situations, using rules and principles to produce a result, as in the question "How effectively is the UN Charter used today?"

Moving up the ladder of cognitive challenge, **analysis questions** focus on individual elements. They ask students to consider the relationship of the separate parts to each other and to the whole, as in "What was the attitude of other member-states of the UN to the clause of vetoing by 5 permanent members?"

Synthesis questions require putting elements together in a novel way, as in "How might life have been different for the Iraqi people, if the UN had been more decisive?"

Evaluation questions, the most cognitively challenging level, ask students to make, justify and defend judgements based on the information under consideration, as in "Russia was one of the permanent members of the Security Council to be against resorting to force in Iraq. How can you explain this?"

Using this type of strategy provides opportunities for students to experience success in the classroom.

Critical thinking, problem solving and discovery learning should be the gold standards in the academic process rather than to put greater emphasis on methods of rote memorization and recitation for learning.

Teachers should encourage and reward active student participation, explaining to them that displaying knowledge is not a form of showing off. Teachers should be generous in their use of praise, doling out intrinsic and extrinsic rewards as reinforcement for achievement and behavior. But it must be done in such a way in order not to bring feelings of discomfort in front of the class.

The strategy of selecting interesting, challenging and practical Topics in

creative ways is considered to be a powerful factor to increase students' interest and motivation.

All students, not only language learners, learn more effectively when teachers make explicit connections between previous and present learning. Activating students' prior knowledge is an essential teaching strategy. It not only makes learning easier; it also makes learning meaningful, awakens interest in the topic, and increases motivation.

Brainstorming is the strategy of asking students to think about and tell what they already know about a new topic before it is actually introduced. This strategy activates existing background knowledge in those students who have it, fills in gaps for those students who lack it, and engages student interest for all. Teachers benefit, too, by being able to immediately assess whether or not students have enough background knowledge to move ahead.

Sparking interest and creating curiosity also motivate learning. For example, we may ask students such questions as 1. What do you know about speed?" Then give them the task to rank the forms of transportation in order from slowest to fastest and to write down a speed for each one. For example, Race car, tractor, train, etc.

2. How long ago? Wake up your thinking about Prehistoric Times. Then you give some events and ask them to place them in the order they think they occurred. For example, Humans discover fire.

3. Fact or Fiction? The teacher gives some statements and asks the students to decide, whether or not it is true.

For example, Sound travels faster than light. Fact or Fiction? By regularly stimulating background knowledge, we facilitate student's continuing conceptual development and increase the potential for new learning and enhanced retention. It is really very effective to start our daily class instruction by activating previous learning with simple questions like these:

"What did we talk about yesterday when we were discussing the _____?"

"Who remembers the main facts about _____?"

"What were the new phrases related to _____?"

Understanding academic concepts depends not just on what the teacher says but also on how the teacher says it. The simpliest and most helpful strategies to modify the way the teacher speaks and to make his speech effective and understandable is to slow down, to enhance intonation of words, to limit the usage of contractions, to simplify sentence constructions, to use fewer pronouns, to explain and make them aware of idiomatic language which flavors speech and often injects interest and humor.

In conclusion, I would like to remind you of one more important strategy - to end each lesson with oral or written review. Every lesson needs closure, even those that will be continued the next day. Oral review is good, written review is better, and the combination of the two is best. Many of the strategies presented in the book by Jody Reiss can be effectively used by the instructors at the Universities teaching English as a Foreign Language.

References.
1. Becket, E., and Haley, P. 2000. Using standards to integrate academic language into ESL fluency. The Clearing House.pp102-104.
2. Egbert, J., 2001. Providing support for non-native learners of English The Social Studies, pp22-25.
3. Wellington, J. and Osborne, J. Language and Literacy in Science education (Buckingham, Open University Press, 2001).
4. Jody Reiss, Content Strategies for ELLs, Florida International University, 2012.

Маткеримова Р.А.
кафедра дипломатического перевода
КазНУ им. аль-Фараби

Параллельные тексты в обучении французскому языку

Современный Казахстан вышел на международную арену в области политики, экономики - налаживание новых деловых и культурных контактов и экономических отношений с зарубежными партнерами – все это диктует необходимость в овладении иностранным языком. И ещё одно немаловажное подтверждение этому – вхождение Казахстана в мировое образовательное пространство. Под понятием мировое образовательное пространство мы понимаем образовательную среду, обеспечивающую усвоение общечеловеческих ценностей и развитие национальных систем образования, объединенных общими целями – образовательной и профессиональной подготовкой специалистов в различных отраслях знания.

Знание иностранного языка поможет человеку ориентироваться в современном мире, узнать много нового, повысить свою эрудицию; будет способствовать бизнесу, карьерному росту и просто разностороннему развитию личности. Без знания иностранного языка (особенно, английского) практически невозможно в наше время претендовать на более высокий служебный статус, и тем более устроиться на престижную, высокооплачиваемую работу, отсюда и огромное желание у студентов овладеть речевой деятельностью на иностранном языке. В этом им должны помочь практические занятия по иностранному языку в высшем учебном заведении.

Учитывая количество часов, выделенных на изучение иностранного языка, мною иногда применяется известный метод параллельных текстов. Чтение параллельных текстов – один из наиболее интересных и доступных методов изучения иностранного языка, однако методика работы с параллельными текстами не так проста и прозрачна, как может показаться на первый взгляд. При чтении нужно освоить большой объем новой информации: студенту встретятся новые слова и новые или не совсем

усвоенные им грамматические конструкции. Для того чтобы параллельное чтение было плодотворным, необходимо следовать заранее намеченной методике, поставить перед собой реальные цели и задачи.

«Классическое», традиционное направление чтения – от французского текста к русскому – предполагает **тренировку восприятия, понимания** иностранной речи и **самопроверку** – чтение перевода. Основной ошибкой при таком направлении чтения является недостаточное внимание к оригиналу. Многие полностью полагаются на русский текст, а французский читают «вполглаза». Нельзя сказать, что такое чтение вообще не приносит результатов, – конечно, что-то фиксируется и запоминается, но основная задача – чтение и понимание иностранного текста – остается недосягаемой. Часто такое случается не столько из-за отсутствия прилежности и работоспособности, сколько из-за неверного выбора последовательности команд, предназначенная исполнителю, в результате выполнения которой он должен решить поставленную задачу.

Для успешного чтения важно понять, что основной вашей задачей является самостоятельное чтение текста на французском языке и его понимание. Сорасположенный перевод нужен для того, чтобы уточнить нюансы, проверить, правильно ли понят отрывок, расшифровать недоступные пока места. Перевод поможет студенту проверить себя, не даст неправильно понятым словам увести в сторону его понимание текста.

Восприятие оригинала должно быть **активным** (другими словами, обучающийся должен вдумываться в то, что он читает). В практическом смысле перевод должен ориентироваться на возможности постредактирования, сравнения и оценку различных стратегий и интерпретаций в рамках контекста. Параллельные тексты позволяют значительно сократить временные затраты и предоставляют образцы профессионального перевода при изучении приемов и способов перевода, особенно в текстах научно-технических, публицистических и деловых.

Преподаватели при использовании параллельных текстов не только могут создавать упражнения, заключающие в себе примеры из аутентичного материала и получать большие результаты.

На занятиях по практике французского языка и для самостоятельной работы можно использовать подготовленные заранее задания:

1) проследите употребление и перевод предлогов;

2)составьте сложные предложения (запятые), вопросительные предложения;

3) проанализируйте различия в употреблении слов, терминов;

4) найдите интернациональные слова и скажите, совпадает ли их значение в родном и изучаемом языке;

5) соотнесите видо-временные формы глагола в русском и французском языках;

6) проанализируйте смысл предложений в зависимости от знаков препинания (французская пунктуационная система функционирует иначе, чем пунктуация русского языка. Знак связан со смыслом. Знаки, которые

задерживают внимание на каком-то компоненте предложения, называются коммуникативными. Они играют роль акцента). Например, возьмем произведение «Les avantures amusantes de Roudoudou et de Riquiqui». Ah non, elles ne sont pas propres, tes pattes, elles sont toutes noires. О нет, они не чистые, это твои лапы, они совершенно черные. Ils vont plus loin à l'école des singes. Они идут дальше, в школу обезьян. Ils vont plus loin, à l'école des singes. Они идут дальше, а именно в школу обезьян. Il l'a fait avec beaucoup de tact et d'esprit – Он сделал это с большим тактом и умом. Il l'a fait avec beaucoup de tact, et d'esprit- Он сделал это с большим тактом и, главное, с умом.

7) проанализируйте различия в написании заголовок на русском и на французском языках (тексты прессы). Для французских заголовок свойственно расчлененное предложение. Его особенность заключается в том, что один из членов предложения меняет свое место и употребляется в начале предложения, отделяясь от других членов предложения двоеточием. Таким образом, предложение как бы расчленяется и принимает следующую форму:Australie: grève des cheminots. Забастовка железнодорожников в Австралии. Société des vins de France: 120 licenciements. – 120увольнений в обществе вин во Франции. Чаще всего отделяются и выносятся в начало предложения названия организаций, географические обозначения, т.е. слова, которые обычно являются в предложении обстоятельствами или косвенными дополнениями. При переводе на русский язык такие слова обычно не выносятся в начало предложения, а являются косвенными дополнениями или обстоятельствами, при этом они не предшествуют, а следуют за тем словом, к которому относятся.Cheminots: les fédérations entendent poursuivre leur action. – Профсоюзы железнодорожников намерены продолжать свою борьбу. Irlande du Nord: série d'exploisions. – Взрывы в Северной Ирландии.

8) найдите и объясните способы перевода собственных имен. Как переводятся термины?

9) проанализируйте лексико-грамматические соответствия (расхождения) русского и французского сегментов. Например: **Международные посредники** Тровалд Столтенберг и Дэвид Оуэн предупредили Совет Безопасности, что **силы ООН** не смогут оставаться в Боснии и Герцеговине, если ситуация там **будет обостряться и дальше.** В отчете, который **должен был быть** опубликован во вторник 13 июля, Столтенберг и Оуэн, подводя итог своей посреднической миссии, указывают на «ухудшение обстановки на местах» и т.д.- **Les médiateurs internationaux** Thorvald Stoltenberg et David Owen ont averti le Conseil de sécurité que, si la situation **continuait à se dégrader**, l'**ONU** pourrait ne pas rester en Bosnie – Herzegovine. Dans un rapport **devant être** publié mardi 13 juillet et dressant un billan de leur tentative de mediation, MM. Stoltenberg et Owen evoquent «la détérioration de la situation sur le terrain».

10) прочитайте отрывок из произведения Альберта Камю «Посторонний». Обратите внимание на четкость, лаконичность, которые достигаются использованием Passé Composé.

11) проанализируйте во французском варианте формы степеней сравнения прилагательных.

Параллельные тексты являются незаменимыми "помощниками" в обучении переводу. Комплексы упражнений направлены преимущественно на сопоставление исходного и переводного текстов с целью идентификации тех или иных приемов перевода и оценки их эффективности. В частности, студентам предлагается дать подробный анализ лексического и грамматического наполнения оригинального текста в сопоставлении с текстом перевода.

Из изложенного выше можно сделать вывод, что роль параллельных текстов при обучении языку велика. Данный метод дает возможность студенту самому убедиться в применении того или иного правила на практике вполне реально и необходимо, и может активно применяться в самостоятельной работе. Следует также отметить, что знания, полученные в ходе собственных исследований, в большей степени откладываются в памяти, чем уже готовые выводы. Студенты с охотой будут делиться результатами своих исследований, а поощрение такой работы будет наилучшим стимулом изучения языка.

Использованная литература:

1. D.Biber, S. Conrad, R. Reppen Corpus Linguistics: Investigating language structure and use. - Cambridge University Press, 2001.
2. Баранов А.Н. Введение в прикладную лингвистику. М:Эдиториал УРСС, 2001 С.112-136.

Маткеримова Р.А., Жанузакова Г.А.
кафедра дипломатического перевода
КазНУ им.аль-Фараби

Роль фразеологизмов в преподавании иностранного языка (французский язык)

В мире нет языка, в котором не было бы фразеологических выражений. В словаре 15% всех слов переводится с помощью несвободных словосочетаний. В текстах число фразеологических единиц, включая пословицы, поговорки, сравнения, возрастает до 20% . Фразеологизмы характеризуют все стороны жизни человека, его внешность, духовные качества, поступки, привычки, общественную мораль, явления природы и др. Фразеологизмы используются в обыденной речи, художественных произведениях, в публицистике. Они придают высказыванию выразительность, служат средством создания образности.

Данные компаративистики свидетельствуют о том, что фразеологизмы имеют свою специфику в каждом языке, отражают национальный менталитет, показывая нам, что, например, сознание франкофонов

схватывает в окружающем мире, а чего не замечает; как это выражается лексически, грамматически; важно и то, в чем заключаются особенности употребления фразеологических единиц.

Необходимо отметить, что изучающий иностранный язык неминуемо сталкивается с большими трудностями в понимании аутентичных текстов, которые содержат фразеологические выражения, в том числе пословицы, поговорки, сравнения.

Так, например, в тексте "Premier jour d'école" встречается выражение "Elle marqua cette journée d'une pierre blanche". Ниже автор дает задание: Expliquez ce que signifie cette expression. И тут возникает трудность как для обучающего, так и для обучаемого.

Данное выражение не что иное как фразеологическое сращение, которое, как известно, характеризуется предельной степенью семантического слияния входящих в него слов. Поскольку общий смысл выражения не выводится из слов-компонентов, то студент может понять его значение из контекста, что удается не всегда. Допустим, он догадался, что это выражение означает "être heureux pendant un jour", но он не может понять, какая связь между "être heureux" и "une pierre blanche". В свою очередь преподавателю не всегда просто объяснять идиомы. Для этого нужно провести этимологический анализ, восстановить изначальную семантическую связь между реальным смыслом выражения и словами, входящими в него. В нашем случае учитель должен разъяснить так: "Cette expression vient d'une croyance, oubliée depuis, remontant aux anciens Romains pour qui la couleur blanche symbolisait le bonheur".

В практическом плане владение фразеологией облегчает понимание аутентичной речи, организует общение, делая его естественным, варьирует способы выражения мысли. Поэтому я считаю, что неотъемлемой частью изучения иностранного языка, являются фразеологические обороты, которые, в свою очередь, способствуют развитию мотивации к изучению предмета. Они несут информацию о культуре, образе жизни, а так же о традициях носителей языка. Достаточно интересно проходит сопоставление русских и, фразеологизмов на иностранном языках. Так что же это такое фразеологизмы? Фразеологизм или фразеологическая единица – устойчивое по составу и структуре, лексически неделимое и целостное по значению словосочетание, выполняющее функцию отдельной лексемы (словарной единицы). Фразеологизм употребляется как некоторое целое, не подлежащее дальнейшему разложению и обычно не допускающее внутри себя перестановки своих частей. Семантическая слитность фразеологизмов может варьировать в достаточно широких пределах: от невыводимости значения фразеологизма из составляющих его слов во фразеологических сращениях (идиомах) до фразеологических сочетаний со смыслом, вытекающим из значений составляющих сочетания.

Фразеология – один из интереснейших разделов иностранного языка. Студенты с интересом осваивают необычные высказывания. Огромную роль

в изучении иностранного языка имеет обсуждение. С помощью фразеологизмов преподаватель может побудить студентов к дискуссии, построенной на значении того или иного фразеологического оборота. Таким образом, языковые единицы вводятся в память обучащихся и делают их речь более многогранной. Кроме того, развивается культурный компонент изучения иностранного языка, т.к. большинство фразеологизмов имеют аналоги в русском, казахском языках и передают колоритность изучаемого языка. Художественная речь немыслима без образных стилистических примеров и средств – метафор, эпитетов и, несомненно, фразеологических выражений. Изучение и сравнивание фразеологизмов двух языков позволяет выявить отличия и особенности культур, менталитета этих народов, иногда даже различия в мышлении носителей того или иного языка, что тоже весьма интересно. И, наконец, могут появиться некоторые исторические параллели характерные для двух стран. Что касается темы сравнения. Французский язык описывает сравнениями духовные качества человека: весёлый, добрый, несчастный. Вот чего никогда не бывает в русской речи (в норме языка)

beau comme le jour
beau comme un astre
bon comme du pain
franc comme l'or
mal heureux comme les pierres
heureux comme un roi
gai comme un pinson (зяблик)
tendre comme la rosée (роса)
heureux comme un poisson dans l'eau
triste comme un bonnet de nuit

Ни на счастливый, ни на несчастный, ни на нежный в русском языке сравнений нет. Отрицательные духовные качества и телесные свойства всегда оцениваются иронически:

bouché (тупой) comme la lune
crotté (испачканный) comme un barbet (пудель)
faux comme un jeton
malin comme un singe
fort comme un Turc и др.
adroit comme un singe – проворный как мартышка
bavard comme une pie – болтливый как сорока
спит как сурок
clair comme le jour – ясно как деньdormir comme une marmotte (сурок)
dormir comme un loir (соня)
dormir comme un bienheureux (блаженный)
кроткий как овечка
doux comme un agneaudoux comme un mouton
filer comme une flèche – лететь стрелой
frapper comme un sourd – бить нещадно

fuir qn. comme la peste – бежать как от чумы
léger comme une plume – легкий как перышко
manger comme quatre – есть за троих
pâle comme un mort – бледный как смерть
pousser comme une asperge – расти как грибы
ruse comme un renard – хитрый как лиса
serrés comme des harengs – набились как сельди в бочку
têtu comme un mulet – упрямый как осел
sale comme un cochon – грязный как свинья
saoul comme une vache – пьяный в стельку
тонкий как тростинка – mince comme un courant d'air
скользкий как уж – visqueux comme une limace (слизняк)
гибкий как лоза – souple comme un gant
глухой как пень – sourd comme un pot
черный как смоль – noir comme encre, comme un carbeau
худой как жердь – maigre comme un clou
верный как пёс – fidèle comme un caniche (пудель)
свеженький как огурчик – frais comme l'œil
жирный как боров – gras comme moine
врёт как сивый мерин – menteur comme un arracheur de dents
глуп как пробка – bête comme chou, comme ses pieds
пьёт как сапожник – boire comme un trou
нем как рыба – muet comme une carpe
чист как стеклышко – propre comme un sou neuf
трезв как стеклышко – sobre comme un chameau
один как перст – nu comme la main
горький как полынь – amer comme chicotin (сок алоэ)

Это сравнение осуществляется средствами и методами сопоставительной (контрастивной) лингвистики. Таким образом, общая и особенно сопоставительная лексикология, и фразеология изучаемого и родного языков и образуют лингвистическую основу в преподавании иностранного языка.

Известно, что эмоциональный фактор играет важную роль в преподавании иностранного языка. Эмоциональное восприятие учебного материала повышает эффективность обучения. Чтобы сделать процесс обучения более интересным, мы стараемся найти во французской фразеологии юмор. Многие фразеологизмы выглядят смешными, создают комический эффект, раскрывают неожиданные стороны какого-либо понятия. Преподаватель обращает внимание на значение таких фразеологизмов, что способствует более быстрому усвоению. Часто общепринятые сравнения, особенно, в фамильярном стиле или в просторечии, меняют тему сравнения на противоположную по значению, и выражение приобретает юмористический или иронический характер. Обычно говорят "triste comme une porte de prison" – печален как тюремные ворота, но

вот появляется "aimaible comme une porte de prison" – любезен как тюремные ворота, и выражение становится остроумно-насмешливым.

В плане выражения мы обнаруживаем и сходства, и различия. Так, в русских сравнениях преобладает глагольный характер: часто это целые высказывания, построенные вокруг глагола:

timide comme une fille – он и мухи не обидит

fier comme un paon (павлин) – он гоголем ходит

mou comme une chiffe (тряпка) – из него веревки вить

rare comme un merle blanc (белый дрозд) – днем с огнем не сыщешь

Часто русский язык любит присоединять сравнения к теме простым соположением частей, без какой-либо внешней приметы связи, чего французский язык избегает делать именно в сравнениях:

книга – тоска зеленая – livre ennuyeux comme la pluie

друзья – водой не разольёшь – amis comme cochons

При изучении языка сравнения должны заучиваться наизусть, как неразложимые словосочетания. Коммуникативность как принцип отбора фразеологических единиц.

Коммуникативность есть абстракция качества речи. В свою очередь качество речи – это её понятность, определённость, воспроизводимость, устойчивость, способность поддерживать и организовывать общение, всё то, что К. Черри называл избыточностью языка. Она включается в различные структурные формы и служит для защиты от внешней и внутренней неопределенности (дефекты речи, многозначность слова и пр.). Поскольку каждый коммуникант стремится быть понятым, то его речь должна быть избыточной, структурированной. В семантическом плане эту функцию хорошо выполняют фразеологизмы.

При отработке фразеологического материала можно использовать следующие упражнения: заранее студентам даются словосочетания по определенной теме, в маленьких группах обучающимся объясняют значение того или иного фразеологизма на иностранном языке, не называя его, все остальные должны отгадать, что имеется ввиду. Так же предлагаются и письменные задания – рассуждения, которые предполагают раскрытие и передачу смысла того или иного фразеологизма (задания такого характера, чаще всего, предоставляются для работы дома). Преподаватель дает каждому студенту бумагу, на которой написана часть фразеологизма. Задача студента определить местонахождение одногруппника, у которого есть часть предложения, которая заканчивает фразеологизм. 2) Преподаватель предлагает ситуации, некоторые их которых позволяют использовать данную идиому, а другие – нет. Он просит определить, подходит ли идиома к ситуации или нет. При этом, уровень усвоения материала оказывается выше, чем при проведении занятий по традиционной системе. После ряда упражнений, темп работы ускоряется. Работа со словарями не только не снижает их заинтересованность, и не понижает уровень усвоения материала, а лишь способствует его увеличению.

Таким образом, очевидно то, что заострение внимания студентов на фразеологических единицах способствует более интенсивному усвоению лексического материала, а работа с фразеологизмами развивает навыки чтения, письма и говорения.

Литература:
1.Миньяр-Белоручев Р. К. Методика обучения французскому языку. – М., 1990.
2.Назарян А. Г. Фразеология современного французского языка. – М., 1976.
3.Пассов Е. И. Основы методики обучения иностранным языкам. – М., 1977.
4.Попова И. Н., Казакова Ж. А. Грамматика французского языка. Практический курс. – М., 1989.
5.Степанов Ю. С. Французская стилистика (в сравнении с русской): учебное пособие. – М., КомКнига, 2006.
6.Черри К. Человек и информация. – М.: "Связь", 1972.
7.Guiraud P. Les locutions françaises. – P., 1973.
8.Кунин А.В. Фразеология современного английского языка. – М., 1972.

Momynkulov Zh., Kurmankulov M.
Chair of Diplomatic Translation
al-Farabi Kazakh National University

Research Centers as an opportunity to bring up a new generation of young researchers

Nowadays universities are being transformed from their classical style into more mobile environment. Today's universities are not all about education or science; at the same time they are strong social power that has major impact on the masses and thoughts. In the economically powerful states the most important discoveries and inventions are usually made at universities. This is what we see in the Western developed countries, where most of researches and scientific works, especially those in social sciences have both social and practical influence. Furthermore, in the West, researchers, especially, those working in social sciences are considered as the most competent experts in social, political and economic spheres of life. Here, we mean the powerful think tanks and strategic research centers affiliated with university environment.

What we want to emphasize is that universities as academic institutions have much more potential and capacity to train and educate such young generation of researchers and scientists, which would be able to do more not only for science itself, but for society as well. Universities have enormous infrastructures, supported or financed by the state's subsidies or owner's capital; academic environment including hardworking professors, experienced tutors, pro-active

instructors, subordinate PhD students, young master degree students and just mobile students.

What is needed to do is that universities should make use of such big human potential or as it is named nowadays human resources. Modern universities could benefit from their academic staff and students, motivating and mobilizing them to the real life spheres: to research and analyze the topical and fundamental problems of society such as development, environment protection, economic challenges, social injustice, inter-ethnic conflicts, nationalism, democracy, political issues, international issues, poverty, illiteracy, violence, human rights abuses and so on.

So, academic process should not only compromise education or science, but it must also have some impact on media, internet, public opinion, policy strategies, social agenda, and democracy policies and so on.

Unfortunately, the Soviet system of education, despite its best traditions and semi-global impact, did not seriously contribute to develop or change public opinion. Social sciences were the weakest one among the other sciences and disciplines at that time.

Universities having such a big capacity must create or support numerous small research centers that already exist or operate. The problem is that such centers may exist, but do nothing for people to solve or analyze their problems. Now, in our country, these centers have nothing to do with the social side of life.

As for Kazakh universities, most of them as post-Soviet academic institutions are not working at full capacity in terms of using the existing infrastructure, human resources and state's significant support. Especially, social sciences are far not only from the West standards, but from , the world ones. Scientific results of social researches have a low demand and interest from the people itself owing to their uselessness and lack of objectiveness. Social or as it is named in our country humanitarian sciences such as philology, international relations, oriental studies, history, philosophy, political science, psychology, journalism are the powerful instruments that could make a big contribution to the democratization and development of our societies, especially in the era of internetization and informatisation.

All the disciplines that we have just mentioned above are being studied in the main classic university of our state - Kazakh National University named after Al-Farabi, known as KazNU. The university has a century-long, rich history with great achievements and victories. But, time is going on and life is changing, new more mobile and developed universities appear in the educational space of our country such as Nazarbayev University, Gumilev Astana University, KIMEP University or Kazakh-British Technical University. At the moment, KazNU experiences a big pressure of competition and it is striving for the title of the best university in Kazakhstan.

Al-Farabi Kazakh National University is planned to be transformed into the Kazakh National Research University, first of its kind in Kazakhstan in the near future. The methodology and mechanisms of such transformation is under discussion.

In this context, social impact of any university is getting more importance, power and advantages. Over the last twenty years of independence, our university has actively integrated into the international educational space and gained certain achievements in adaptation to the global education system. But it is not sufficient for being the best university. For increasing its influence on the masses and minds, every university must use what it has. Academicians have solutions to offer to society.

For achieving this goal we must use young researchers, PhD students and master degree students, involving them in different scientific projects and research groups. Research work of young people is one of the most effective tools of improvement of education and training system. They are capable to be engaged in practical activities, scientific innovations or social projects. Involvement of students will enable to use their creative potential, fresh thinking and fruitful mobility.

Mechanism of such an approach is to work with them in the frame of the already existing research centers. As a model of centers, we may take the existing think tanks or research institutions. Think tank is a policy institute or academic organization that performs research and advocacy concerning such topics as social policy, political strategy, economics, military, technology, history and culture. The basic aim of the research centers is to acquire knowledge and carry out analysis, to systematize, classify and present them by involving young researchers and contributors. And now let us remind what we have and what we may do with them? How could we change and modernize the existing research centers into the modern and influential ones?

For example, at our Faculty of Philosophy and Political Sciences there are such centers as Center of Gender Researches, Center of Ethnic and Psychological Researches, Laboratory of Psychology, Laboratory of Sociology and Social Work, Laboratory of problems of the Higher School, Center of Social Researches and Social Engineering, Cultural heritage of Al-Farabi Center. As it is seen from their titles these centers have much more potential and capacity to do for society than just their names or intentions.

For example, the Center of Gender Researches would be able to develop new programs instead of criticizing old ones concerning the gender policy in our society. The Center of Ethnic and Psychological Researches has big opportunities in research of ethnic conflicts in Kazakhstan and study their psychological reasons, results and influences. It is very important, if we look at our multinational society from the realistic, not ideological point of view. The above-mentioned laboratories on social researches could develop appropriate recommendations, technologies, and trainings for practical application in social environments.

For example, the Center of Social Researches and Social Engineering may easily conduct a sociological research on «How Kazakhstani people look at the Eurasian Economic Union?», or «How Kazakh people estimate the Government's work over the last years?», or «How Kazakh society treat other ethnic diasporas and minorities?» and so on. It is very easy to involve some master degree students

in these researches, giving them all kinds of support to make a contribution to social sciences and a chance for self-realization.

As one of the successful projects we may name the Center of German Studies at the International Relations Department. It works effectively in the organization of round tables, workshops and conferences devoted to the internal and external EU policy, democratization of Central Asia, the EU new approaches toward Central Asia, security and development issues of Central Asia and Germany's regional policy and so on. This center may conduct a sociological research regarding «How people estimate the democratic changes in Kazakhstan?» or «How Kazakhstani people look at the EU regional policy?». This center is sponsored by Germany's organizations and firms.

The Resource Center for American and Democratic Studies can also be named as a successful project which includes young scientists and researchers. The Resource Center promotes scientific centers and universities in providing access to electronic information sources, coordinates research activities in the field of democracy and American studies; assists training of specialists in the field of American studies; improves the methodological training courses on the US history, political system and foreign policy; manages the American Studies Students Association activity.

The European Information Center for Central Asia is another research center, which has a big potential to growth and spread. It is sponsored by the European Commission. It gives to students information and trainings about EU's policy and institutions, shares EU's experience in international cooperation and so on.

A newly opened Center for Study of Modern China has recently organized a conference on China and Kazakhstan's relations. It can attract young people to the sociological research such as «China's impact on Central Asia».

In all these working research centers, very important role is given to the young scientists and researchers are in the focus. To be honest, these centers are based on their activity, mobility, enthusiasm and personal efforts. The above-mentioned centers, sponsored by western or local supporters should have more and more impact on society's mind and behavior. As western ideas are not all about westernization, at the same time they are key stimulus to develop local ones. The authors of this article are intending to create Turkey and Middle East Research Center and open special websites that will be specialized not only on the mentioned theme, but will also cover different social problems and issues.

Research centers are very important not only to develop research skills of young scientists, but to contribute to the development of the Kazakh thought. On the basis of these centers one can implement significant research projects. For example, as a center one can establish ties and contacts with different foreign research institutions, organize round tables and conferences on different issues, create a website for discussions and knowledge exchange, and create a scientific journal for young researchers and so on. As we can see from this article university research centers can easily become a platform for dialogues , discussions exchanges , self-expression, development, conferences and other measures.

Nurgalieva M.N.
chair of diplomatic translation
al-Farabi Kazakh National University

Strategies for Reading

Contemporary models of the reading process present comprehension as a complex interaction of reader knowledge, text variables, reader interest, and the quality of teaching that assists text comprehension. Studies indicate that a strong relationship exists between reading interest and comprehension. Not surprisingly, students comprehend reading material better if it concerns the topic they like to read about. The study showed that topic interest, especially among boys, makes a substantial contribution to students' comprehension even when prior knowledge of a topic is low.

Despite the obvious power of close match between students' expressed interest and text that matches those interests, you as the teacher also have a profound impact on interest. As a teacher, you help students establish a purpose and a particular frame of reference or schema for reading text assignments. Indeed, Schraw & Dennison found that when students read a five-page text from various teacher-directed perspectives, they rated those reading conditions as most interesting when text matched their purpose for reading. The researchers argued that interest in a text may be influenced by the steps taken by the teacher to guide students' interaction with text. Because content-area assignments often entail reading expository material which may depart from a student's preferred interests, you need to carefully guide students' understanding of text. Building prior knowledge and generating topic interest through purpose-setting activities like anticipation-reaction guides can make a difference.

When students are confronted with expository textbooks that hold little intrinsic appeal, their motivation for reading and learning may sink to a low ebb. Without adequate teacher guidance and ingenuity, students in content fields such as science and social science may sluggishly go through the motions of learning, dispensing only minimal effort. Recent discussions of motivation suggest that the effort a person is willing to expend on a task is product of (1) the degree to which the individual expects to perform successfully if they try reasonably hard, and (2) the degree to which they value the available rewards for success. Thus, if you lecture, assign text reading and ask students only low-level factual questions that encourage memorization and forgetting, students are likely to lapse into a reluctant, sluggish mode of participation. If you want to encourage students to actively link new knowledge to their existing background knowledge, to critically evaluate ideas advanced in your class texts and discussions, and to value their growing concept knowledge, the following general principles are important.

You need to provide a supportive, well-structured classroom environment and assignments that are challenging but not frustrating. Your learning objectives should be those worth pursuing rather than busy work that merely encourages

memorizing facts and copying text-based definitions. For example, if you are studying a unit on the Construction with a focus on the Bill of Rights, you might engage students in a discussion of student rights as a prelude to their text reading.

Slicing the complexity of lengthy tasks into manageable increments that students accomplish in a short period of time helps reduce that feelings of helplessness and inertia associated with tasks students to set their own realistic learning goals may help reduce frustration. These goals may be in the form of reading a small section of a chapter or answering a specific, reasonable portion of the chapter questions. Along with reducing the scope of a task, providing immediate feedback and rewarding success through pleasurable activities, points, or simply praise will go a long way toward helping students' motivation and interest in your content area.

Finally, opportunities for active student responses to the text concept are crucial to enthusiasm for content learning. Projects, experiments, discussions, debates, role playing, and computer simulations all contribute to students' interest in learning content that could otherwise be potentially dull fare. Classroom activities that place students in cooperative learning dyads and triads with their peers, especially if they are engaged in solving problems or grappling with higher-order questions, also enhance motivation. In addition, if you provide immediate feedback on how students are succeeding or experiencing difficulty, this too will help them see the value in their efforts. Finally, when students have opportunities to complete finished products, whether be in the form of essays, reports, models, a play, artwork, or a gourmet meal, they have a vivid and tangible record of their efforts. We can all remember, possibly in some detail, those learning situations in which we produced something of intrinsic value. You need to strive for lessons that capture these princiles.

Guidelines to help students actively link new knowledge to existing knowledge.

- Provide a supportive, well-structured classroom environment.
- Give assignments that are challenging but not frustrating.
- Break up complex, lenghty tasks into manageable increments.
- Teach students to set realistic goals.
- Provide immediate feedback.
- Reward success.
- Provide opportunities for active student responses to text.

References.

1. Herber, H.L. (1978). Teaching reading in content areas (2nd ed.) Englewood Cliffs, NJ: Prenties-Hall.
2. Hoff, D. J. (1999, September 2). Standards at crossroads after decade. Educational Week, 19 (1), 9.
3. Huang, J., & Hatch, E. (1978) A Chinese child's acquisition of English. In Second language acquisition: A book of reading (pp. 118-131). Rowley, MA: Newbery House.

4. Hudelson, S. (1984). Kan yu ret an rayt en ingles: Children become literate in English as a second language. TESOL Quarterly, 18, 221-238.
5. Hudelson, S. (1987). The role of native language literacy in the education of language minority children. Language Arts, 64, 827-841.

Нұрсеитова Д.Л.
корейтану және жапонтану кафедрасы
әл-Фараби атындағы ҚазҰУ

Жапон тілін оқыту әдістемесі

Жапон тілін оқыту әдісінің құндылықтары алуан түрлі. Заманның даму заңдылықтарына сәйкес оқыту әдістерінің құндылықтарыда өзгеріп, жанданып, дамуда.

Жапонияның қазіргі таңда, оқу ағарту саласындағы ғалымдардың мақсаты білім саласында жасап жатқан зерттеу жұмыстары арқылы жапон тілін оқыту әлемін байыту. Ғалымдардың мақсаты жапон тілін оқыту әдісінің тиімді, оқытушыға оңай, әрі қызықты, эффективті түсіндіру әдіс-тәсілдерін зерттеп, көптеген еңбектер шығаруда.

Жапон тілін оқыту әдістерінің кейбір қыр сырларымен таныстырғым келеді.

Оқыту әдісі оқыту амалы, оқыту әдіс-тәсілдері, оқыту техникасы және тағы басқа әдістерден тұрады. Бұл әдістердің құрылымы ұқсас болғанымен ерекшеліктері бар. Мысалы техникалық оқыту әдісінің ерекшелігі практикалық техника әдісі болып табылады. Әдіс-тәсілдердің ерекшелігі оқыту әдісінің анық қыр-сырларын оқытса, амал немесе тәсіл әдісі оқыту әдісінің негізі болып табылатын тілдік және оқыту әдісінің қыр сырларын оқытады.

Оқыту әдіс-тәсілдер бағыттарының тарихи кезеңдері: 1500 жыл білім, біліктілік ретіндегі шет тілі: грамматикалық аударма тәсілі, 1800 жыл практикалық сөздердің оқыту қажеттілігі: тікелей, натуралды немесе шынайы метод, ауызша әдіс-тәсілдерді қолданған кезең, 1900 жылғылыми көз-қарастардың енуі: тіл білімі ғылымының құрылымы және бихевиористік психология (бихевиоризм – іс-әрекеттің психологиялық негіздерін зерделеу теориясы), 2000 жылпсихология және когнитивті оқыту теориясы.Шет тілін оқыту әдісі, оқушыға көз-қарасын айттыру құндылығы, сонымен қатар коммуникациялық әдіс-тәсілдер.

Оқушылардың оқуға деген қалауын, белсенділіктерін, ынталарын жоғарлату үшін көптеген ғалымдар, психологтар зерттеу жұмыстарын жасап, оқыту процесіне қатысты тиімді идеяларды, бағыттарды ұсынған болатын. Американың техникалық ғылым докторы Джон Келлердің (John Keller’s ARCS Model of Motivational Design) зерттеу жұмыстары бойынша оқыту әдісінің мотивациясынемесе оқытушының оқуға деген ынтасын тексеру үшін 4 этаптан тұратын мотивация ұсынды: зейін, өзара байланыс, сенім және

қанағаттану немесе разылық құндылықтар./1/Оқушыларды ынталандырудың 4 кезеңі:1) зейін: оқушының қызығушылығын туғызу, 2) өзара байланыс: оқушыға пайдалы болатын ақпараттармен байланыстыру, 3) сенім: оқушының бойынан істесем қолымнан келетін сияқты деген сенім туғызу, 4) қанағаттану немесе разылық: істегенім жақсы болды деп оқушының өз-өзіне деген ризашылығын туғызу.Джон Келлер және Жапонияның көптеген ғалымдары осы 4 мотивацияны шет тілдерді тиімді оқыту процесінде эффективті жолдардың бірі деп қарастырды. /2/

Жапон тілін оқыту әдісінде жаңа грамматикалық тақырыпты үйрету кезеңінде 3 негізгі құрылым маңызды орын алады. Жапон тілін оқыту әдісіндегі 3 негізгі құрылымдар: 1) жаңа грамматикалық тақырыпқа арналған кіріспе, 2) негізгі қолданатын грамматикалық жаттығулар, 3) практикалық жаттығулар. Енді әр қайсысына жеке-жеке тоқталып сипаттау.

Грамматикалық кіріспе әдісі

- Грамматикалық кіріспенің негізгі мақсаты әртүрлі грамматикалық кіріспе әдістерін түсіндіру;
- Оқышының жақсы білетін біліктілігімен байланыстыра отырып, жаңа тақырыппен үйлесімділікті таба білу;
- Дәрісті немесе жаңа грамматикалық сабақты оқушыға оңай түсіндіре білу біліктілігі.

Жаңа грамматикалық тақырыпты түсіндірген кезде қолданылатын кіріспе тәсілдері:

а) тақтаға грамматикалық тақырыпты жазып, мағынасын және қолдану әдісін түсіндіру;

в) грамматикалық құрылымдарды қолданатын жерді және қолданатын жағдайды сілтеп көрсету арқылы үйрету;

с) модельді диолог арқылы грамматикалық құрылымды үйрету;

d) оқытушы оқушымен күнделікті диолог жасай отырып, диолог ішінде грамматикалық құрылымды қолдану;

е) сурет, фото, видео, CD кітаптардықолдану арқылы үйрету;

f) оқытушы жаңа грамматикалық құрылымды өз іс-әрекеті және оригинал заттарды қолдану арқылы үйрету;

g) оқытушы оқушыға грамматикалық құрылымның мағынасын және грамматикалық ережелерді болжам жасау арқылы үйрету.

Мысалы: «Vています/Te imasu» атты грамматикалық құрылымға кіріспе:

1. «Vています/ TE IMASU» атты етістікті тақтаға жазу;
2. « V て /TE» етістіктің «TE» формада екендігін оқушының ана тілін қолданып түсіндіру;
3. «Vています/ TE IMASU» атты етістік формасының қолдану түрлерін, әдістерін үйрету;
4. «Vています/ TE IMASU» етістігінің 3 түріне мысал келтіріп, тақтаға жазу;
5. Оқушыларғы тақтаға жазған мысалдарды жапон тілінде дауыстап оқытқызып, мысалдардың мағынасын түсінгендерін ана тілінде сұрау

арқылы тексеру.

Әрбір грамматикалық құрылымды үйреткен кезде кіріспе маңызды болып табылады, өйткені грамматикалық құрылымды үйретудің негізі болып табылатындықтан.

Грамматикалық құрылымды үйретуде кіріспе жұмысының негізгі мақсаты:「導入のポイント」

1) Оқушылардың жаңа грамматикалық құрылымға қатысты қызығушылығын туғызу;
2) Оқушыларға жаңа грамматикалық құрылымды үйреткен кезде, жаңа тақырыпты ойландырту, болжам жасау әдіс-тәсілдерді қолдану;
3) Жаңа грамматикалық құрылымды қолданатын жерді, жағдайды мысалдар келтіру арқылы түсіндіру;
4) Ұқсас грамматикалық құрылымдармен байланыстылығын тауып, ерекшелігін, қолдану жағдайын түсіндіру;
5) Оқушыдан жаңа грамматикалық құрылымның формасын дұрыс түсінгендігін тексеру. /3/

Грамматикалық жаттығуларды үйртуде негізгі жаттығулардың мақсаты: 「基本練習のポイント」

1. Етістіктің немесе жаңа грамматикалық құрылымның дұрыс қолдану құрылысын үйрету;
2. Жаңа грамматикалық құрылымды нақты қолданатын мысалдар арқылы түсіндіру;
3. Жалықтыратын немесе зеріктіретін әдіс қолданбау;
4. Жазу, оқыту, тындату, диолог жасау атты 4 шеберлік әдісті қолдану;
5. Әртүрлі жаттығуларды сатылай, түсіну біліктілігіне қатысты үйрету. /4/

Практикалық жаттығулардың негізгі мақсаты: 「応用練習のポイント」

1. Жаңа грамматикалық құрылымды шынайы дилогта қолдануға болатындай жаттығулар жасату;
2. Жаңа грамматикалық құрылым оқушы үшін таныс, болашақта қақтығысатын ортаға, рөліне қатысты етіп қолдану;
3. Жаңа грамматикалық құрылыс бойынша қолданатын диологтың бағытын ойластырып жаттығулар жасату;
4. Практикалық жаттығудын диологын жасату немесе құрастыруда, оқушыға өз еркімен құрастыра алу мүмкіншілікті, диологта қолданатын мағлұматтарды таңдау еркіндікті беру;
5. Аудиториядағы оқушыларды бір-бірімен белсенді түрде диолог жасату. /5/

Коммуникативтік тәсіл

1. Коммуникативтік тәсілдің негізі болып табылатын «қарым-қатынас қабілеттілігін» және «оқушыға орталықтанған» деген ұғымдарды түсіну.

2. Шынайы қарым-қатынас әрекетіне ұқсас сыныптағы әрекет не екенін нақты қарастыру.
3. «Қарым-қатынас процесінің 3 негізгі элементтерді» түсіндіре алу.

Тәсіл дегеніміз – тілдің сипатына және тілдің оқыту, үйрету әдістеріне қатысты ой-пікір. Алдыңғы беттегі «оқыту әдістерінің тарихы» арасынан мысал келтіретін болсақ, *аудио-тілдік тәсіл* мен *коммуникативтік тәсілде* төмендегідей бір-бірінен айқын ерекшеленетін тілдік және әдістемелік айырмашылықтары бар.

Аудио-тілдік тәсіл: Тіл – құрылымдық жүйе болғандықтан, тіл үйрену дегеніміз – белгілі бір әдеттердің қалыптасуымен іске асады. Сондықтан, тілді грамматиканың құрылымына орталықтандырып, *еліктеу, қайталау* арқылы үйрететін болсақ, тілдің жүйесін түсінетін боламыз.

Коммуникативтік тәсіл: Тіл дегеніміз – мағынаны жеткізетін жүйе болғандықтан, тілдің құрылымы функционалдық, коммуникативтік қолданыста көрініс табады. Тілдің формасынан гөрі, айтқың келген хабар маңыздырақ болып табылады.

Мақсат – қарым-қатынас қабілеттілігіне баулап, сол үшін шынайы қарым-қатынастық жан-жақты сипаттарға жақын тәжірибе жасау.

Коммуникативтік тәсілдің негізі: қарым қатынас қабілеттілігі және оқушыға орталықтану болып табылады.

Қарым-қатынас қабілеттілігі – шынайы қарым-қатынас үшін тілдік білімді эффективті қолдана алу біліктілігі. Коммуникативтік тәсілде тілдің формасының дұрыстығынан гөрі, тыңдаушыға жеткізіп, тыңдаушының айтқанын түсінуге басымдылық беріледі. Сонымен қатар, арнайы контексте (жағдай, мән-жай, адами қатынас, әлеуметтік-мәдени контекст сияқтылар) орынды сөзді қолдану біліктілігін жақсы меңгеру жағына көңіл бөлінеді.

Оқушыға орталықтану – оқушы сыныптан тыс шынайы тілдік әрекеттерде, сол сәтте сол жағдайға сәйкес, өз бетімен сөйлемнің мазмұнын ойластырып, сөздік қор, сөйлем құрылымын немесе сөйлеу стилін таңдап, сөйлеу керек. Дегенмен, дәстүрлі мұғалімнің басшылығымен оқыту әдістерінде осындай қабілеттілікті дамыту қиынға соғатындықтан, оқушының ой-пікірі мен басқаларға ұқсамайтын ерекшелігін қолданып, жаттығу немесе іс-әрекетке баса назар аудару – оқушыға орталықтанудың идеясы болып табылады.

«Оқушыға орталықтанудың» сынып ішіндегі өзгешелігі:

1. Оқушының сұранысы, қызығушылығына сәйкес оқыту мазмұнын таңдау.
2. Оқушы өз бетімен оқуға кірісу керек. (Мысалы, грамматикалық ережелерді оқушының өзі табуы)
3. Оқушының өз бетімен сөйлей алу мүмкіндігінің көп болуы.
4. Оқушылардың бір-бірімен әрекеттестігінің көп болуы.
5. Оқушы өзіне жауапкершілік алып, өз оқуын өзі басқарады.

Қарым-қатынас қабілеттілігін арттыруды көздеген сабақ барысын ойластыру.

Коммуникативтік тәсілдің идеясына негізделген сабақ құру үшін, шынайы қарым-қатынастың қандай сипаттары бар екенін, алдымен жақсылап көріп алу қажеттелігі туындайды.Сонымен, шынайы коммуникация қандай сипаттарға ие екен. Күнделікті сыныптан тыс болатын диалог жайлы ойланып көреиік.

Сөйлеудің мақсаттары бар:

1. Бір-біріндегі ақпаратта алшақтықтық бар ма жоқ па;
2. Айқын жасату керек мәселе бар ма жоқ па;
3. Әңгіменің мазмұнында қызығушылық, тиімділік бар ма жоқ па;
4. Сөйлесіп жатқан нәрсе бойынша айтушы мен тыңдаушының мақсатына жеткізе ме немесе қажеті орындалама жоқ па.

Айтушы әңгіменің мазмұнын шешеді (бақылайды/тексереді):

1. Мақсатқа жету үшін, не туралы сөйлесу керек, соның мазмұнын айтушы шешеді.
2. Айтушы өзінің нені жеткізгісі келеді, соның мазмұнын анық білу керек.

Әңгімелесушінің реакциясына қарай, сөйлеу мәнерін өзгерту:

1. Әңгімелесушінің реакциясына қарай отырып, әңгіме ортасында басқа сөздермен мағынасын айтып, түсіндірмені қосу.
2. «Бұл не деген нәрсе» деп сұралғанда, қайтадан оңай жолмен түсіндіріп, қайталап айту.
3. Әңгімелесуші жолдас адам қандай орында отыр? (қарама-қарсы ма, жаныңда отыр ма, артыңда отыр ма және т.б.)
4. Айтушы мен тыңдаушы қызығушылығы тілдің формасы ма әлде әңгіменің мазмұнында ма?

Коммуникация процесінің негізгі 3 элементтері

Сыныптан тыс диалогтің қандай сипаттары бар екенін көре алдық. Бұл сипаттар әдеттегі сыныптағы диалогқа жеткілікті бола бермейтін кездер көп. Сол кезде, келесі үшеуін «Коммуникация процесінің негізгі 3 элементтері» деп атаймыз.

Коммуникативті (= ақпаратты жеткізе алу деген мағына) тіл, сабақ беру жағын негізге ала отырып, эффективті коммуникация пайда болатын сынып қызметін ойланайық деген кезде, әсіресе басты нәрсеге айналады.

Ақпарат алшақтығы - шынайы коммуникацияда, айтушы мен тыңдаушының арасында ақпарат алшақтығы бар. Коммуникацияның алға қойған мақсаттарының бірі осы алшақтықты толтыру болып табылады.

Таңдау - шынайы коммуникацияда, нені қалай айту керек екенін айтушыға міндеттейді. Тағы, студенттің өзінің айтқысы келетін нәрсесін айту басты нәрсе болып табылады.

Реакция - шынайы коммуникацияда, айтушы мен тыңдаушының өзара бірдей мақсатта болуы, бірдей түсінуі мүмкін емес. Тыңдаушы әңгімелесушінің айтқанын түсінгеніне орай жауап қайтарып, айтушы өзінің айтқысы келген нәрсесін дұрыс жеткізе алды ма, әңгімелесушінің реакциясын байқай отырып, жақсылап айқындау, реакцияға байланысты

өзінің айтқанын қайтадан алға бастырып, дұрыстау міндетті болып табылады. /6/

Жапон тілін оқыту үдерісінде шығыстану факультетінің оқытушылары 3 негізгі құрылымдарды (1 жаңа грамматикалық тақырыпқа арналған кіріспе, 2 негізгі грамматикалық жаттығулар, 3) практикалық жаттығулар) оқыту шеберліктерінде кеңінен пайдалануда. Жапон тілін оқыту әдісінде осы 3 негіз жаңа грамматикалық тақырыпты меңгертуде эффективті әдістердің бірі болып табылады.

Әдебиет:

1. 『教材設計マニュアル　独学を支援するために』鈴木克明　pp. 177-179
2. 『日本語教育通信』56 号（2006/09）「授業のヒント」やる気を引き出す授業のテクニック
3. 2012 年度　海外日本語教師長期研修　北村武士、布尾勝一郎、濱川祐紀代 pp 19-20
4. 2012 年度　海外日本語教師長期研修　北村武士、布尾勝一郎、濱川祐紀代 pp 23-25
5. 2012 年度　海外日本語教師長期研修　北村武士、布尾勝一郎、濱川祐紀代 pp 27-29
6. 2012 年度　海外日本語教師長期研修　北村武士、布尾勝一郎、濱川祐紀代 pp 13-15

Рахимбаева Р.М., Муртаза А.Ш.
кафедра дипломатического перевода
КазНУ им.аль-Фараби

Проблема межкультурной коммуникации в изучении иностранных языков

Люди начали задумываться еще в XVIII веке о том, что язык и культура являются взаимосвязанными элементами социальной жизни, однако целенаправленно этой проблемой стали заниматься только в конце прошлого века. Однако, можно сказать, что подобные исследования не имели под собой твердой научной почвы, они носили больше декларативный, а иногда даже пропагандический характер. И становится очевидным интерес и стремление лингвистов исследовать языковые явления в более широком культурологическом контексте. Можно сказать то, что исследования данной области все еще не теряют своей актуальности.

Можно с уверенностью говорить о том, что между преподаванием иностранных языков и межкультурной коммуникацией есть единая, взаимодополняющая связь. Каждый урок иностранного языка, где бы он ни проходил, в школе или же в стенах ВУЗа – это практическое столкновение с

иной культурой, прежде всего через ее основной носитель – язык. Каждое иностранное слово отражает иностранную культуру, за каждым словом стоит субъективное, обусловленное только данной языковой культурой, своеобразное впечатление об окружающем мире. Иностранные языки в Казахстане, и их преподавание сегодня очень востребовано, так как возникает насущная потребность использования подобных знаний в повседневной жизни. Безусловно это влияет на методы преподавания. Ранее использовавшиеся методы, теперь потеряли свою практическую значимость и требуют кардинального обновления и модернизации. Увеличивающийся спрос на преподавание иностранных языков, диктует в свою очередь и свои условия. Теперь, никого не интересуют грамматические правила, а тем более, сама история и теория языка. Современные условия жизни требуют от изучения иностранного языка, прежде всего функциональности. Теперь язык хотят не знать, а использовать как средство реального общения с носителями других культур.

В связи с этим необходимо кардинально менять взгляд на преподавание иностранного языка с учетом большего внимания и уклона на лингвистику и межкультурную коммуникацию. Основная задача преподавания иностранных языков в современном Казахстане – это обучение функциональной стороне иностранного языка и более практическое его применение. Решение этой прагматической задачи возможно только при одном условии – что будет создана довольная прочная фундаментальная теоретическая база. Для ее создания необходимо, прежде всего:

1) приложить результаты теоретических трудов по филологии к практике преподавания иностранных языков;
2) теоретически осмыслить и обобщить огромный практический опыт преподавателей иностранных языков.

Сейчас на базе высшего образования преподавание иностранному языку воспринимается именно как средство повседневного общения с носителями другой культуры. Задачей высшего образования является формирование широко образованного человека, который имеет в своем арсенале фундаментальную подготовку не только по узким специализациям, но и в широком плане, например, как изучение иностранного языка без ориентиров на выбранную профессию, то есть технические специалисты должны владеть не только и не столько техническим английским, или другим иностранным языком, но и уметь его применять, прежде всего, с подобными же специалистами, только говорящими на другом иностранном языке.

Максимальное развитие коммуникативных способностей — вот основная, перспективная, но очень нелегкая задача, стоящая перед преподавателями иностранных языков. Для ее решения необходимо освоить и новые методы преподавания, направленные на развитие всех четырех видов владения языком, и принципиально новые учебные материалы, с помощью которых можно научить людей эффективно общаться. При этом, разумеется, было бы неправильно бросаться от одной крайности в другую и

отказаться от всех старых методик: надо бережно отобрать все лучшее, полезное, прошедшее проверку практикой преподавания.

Главный ответ на вопрос о решении актуальной задачи обучения иностранным языкам как средству коммуникации между представителями разных народов и культур заключается в том, что языки должны изучаться в неразрывном единстве с миром и культурой народов, говорящих на этих языках.

К основным компонентам подобной иностранной культуры можно отнести следующие элементы, несущие на себе национально – специфическую окраску:

- традиции, а также обряды, которые можно воспринимать как традиции;
- традиционно – бытовую культуру;
- повседневное поведение;
- национальные картины мира, которые отражают специфику восприятия окружающего мира;
- художественная культура, которую можно также отнести к элементам этнографии и этнологии.

Как уже говорилось выше, значения слов и грамматических правил совсем недостаточно для того, чтобы считать, что ты владеешь языком. Необходимо как можно глубже узнать саму культуру изучаемого языка. Другими словами, можно сказать, что теоретические знания языка должны дополняться практическими умениями того, когда сказать, что сказать, кому и при ком, как можно использовать значение данного слова в конкретном контексте. Именно поэтому все большее внимание уделяется изучению самого мира языка, то есть изучению той страны, в которой говорят на изучаемом иностранном языке.

Н.Г. Комлев был первым русским лингвистом, который ввел в лингвистику понятие культурно-исторического компонента значения. Он высказал мысль о том, что слово, отражающее предмет или явление действительности определенного социума, не только означает его, но и создает при этом некоторый фон, ассоциирующийся с этим словом. Поэтому в семантике слова должен содержаться некоторый компонент, фиксирующий именно данный социальный фон, в котором слово существует. Изучение культурного компонента слов является важным условием успешного овладения иностранным языком, однако, в свою очередь он входит в более широкий круг культурно-исторических значений соответствующей социальной действительности, усвоение которой - важное условие использования языка как средства общения.

Программы по практике устной и письменной речи включают в себя лишь общее руководство для формирования у учащихся вузов лингвистической и коммуникативной компетенции. В отличие от Обязательного минимума школьного образования, программы вуза не обозначают конкретных степеней и методов разграничения владения языковыми навыками. Поэтому выбор учебного материала остается за

преподавателем. Существует множество пособий и разработок, в которых изложены не только методические приемы преподавания, но и предлагаются целые разработанные курсы обучения именно общению на иностранном языке. На основе поверхностного анализа некоторых учебно – методических комплексов по изучению иностранного языка можно прийти к выводу, что на начальном этапе обучения в языковом вузе овладение иностранной речью может быть достигнуто за счет включения в учебные материалы операционно-семантических различий, которые соотносятся как в родном, так и в изучаемом языке. Этому аспекту овладения иностранной речью в интенсивном курсе соответствует раздел "Learning to get oriented in the vocabulary". В нем содержится только лексический материал, обеспечивающий и обозначающий сам процесс общения в разных его проявлениях. Для обучения навыкам самостоятельной проверки и самоподготовки предназначены материалы тестового характера "Building up Linguistic and Communicative Competence by Testing Oneself".

Овладение студентами диалогической речью на основе аутентичных диалогов и техникой работы с ними является целью раздела "Working with pattern dialogues". К учебным материалам прилагаются материалы справочного характера"Functional Phrase List" и "Prepositions' Check List" . Все учебные пособия носят универсальный характер, не имеют узкой тематической ограниченности и могут быть использованы в работе по разной тематике. Помимо интенсивного курса они могут быть включены в обычное экстенсивное обучение для активизации иноязычной речевой деятельности студентов. Преимущественно межкультурная направленность обучению устной речи может быть придана преобладанием культурно-бытовой тематики - в этом случае становится возможным регулярное проведение бесед о событиях из жизни студентов. Естественно, что межкультурное содержание каждой темы (подтемы) требует соответствующего лексического обеспечения. Так, при изучении темы "школа" для обеспечения учащимся возможности говорить о том, что происходит (происходило, будет происходить) на том или ином уроке, следует предусмотреть овладение такими ЛЕ, как to solve problems, to learn the rules (words), to learn new and interesting facts, to learn to understand the music, to write dictations и т.п. (помимо оперирования уже изученной лексикой); необходимо также ввести обозначение оценок. Это же требуется для реализации умения рассказать о своем любимом предмете. При отборе лексики принцип функциональности не должен вступать в противоречие с принципом частотности, хотя в отдельных случаях это неизбежно.

Прочность владения языковым материалом, необходимая для осуществления межкультурной коммуникации, достижима только при изначально-комплексном обучении всем видам речевой деятельности и усвоении языкового материала во взаимодействии всех анализаторов, т.е. в единстве говорения, слушания, чтения и письма. Существенную роль для достижения необходимой прочности может сыграть письмо. Поскольку в

состав процесса письма входит разнообразный набор функциональных звеньев (слухового, двигательного, зрительного анализаторов) и поскольку оно невозможно, по крайней мере, на начальном этапе без внутреннего проговаривания, упражнения в письменной речи обеспечивают прочность запоминания в самом широком смысле слова.

Изначально-комплексное усвоение материала в единстве говорения, слушания, чтения и письма является залогом прочности усвоения языкового и речевого материала и в другом плане - в плане обеспечения подлинной сознательности обучения. Действительно, вне вышеуказанных условий имеет место глобальное восприятие и понимание фраз и предложений, исключающее словоотчетливость. Помимо того, что во многих случаях это приводит к неверному пониманию, такое глобальное восприятие исключает как понимание каждого компонента фразы, прежде всего слов, так и какую-либо эластичность в оперировании ими, что особенно важно в условиях реального общения. Напротив, овладевая материалом в единстве устной речи, чтения и письма, учащийся с самого начала неизбежно сталкивается с расчленением фраз и предложений на их компоненты.

С учетом вышесказанного основным способом осуществления межкультурной коммуникации в вузе может быть только групповая беседа с участием всех студентов, с более или менее обстоятельными монологическими укладами, но с преобладанием в целом диалогической формы общения. Такой групповой диалог по форме должен представлять собой многотемную информативную беседу о событиях из жизни студентов на материале окружающей их действительности. Важнейшим условием проведения таких бесед является естественная мотивированность высказываний студентов, сознание личностной ценности обсуждаемого содержания. Роль преподавателя в проведении таких бесед постепенно сводится к общему управлению ее протеканием путем, главным образом, обеспечения логических, ассоциативно - обусловленных переходов от темы к теме.

Итак, говоря о дальнейших перспективах информативных бесед, можно выделить следующие основные линии их усложнения: расширение тематического диапазона групповых бесед; совершенствование умений диалогической и монологической речи; органическая взаимосвязь монологических и диалогических элементов, их слияние и взаимодействие; все большая естественность их самостоятельного включения в групповую беседу; сокращение действий по открытой подготовке к участию в групповой беседе. Развитие групповых бесед по всем указанным линиям в их взаимодействии приводит ко все более полному соответствию подобным по содержанию беседам, имеющим место на родном языке.

В ходе работы над этой статьей мы пришли к некоторым выводам, которые лишь подтвердили, что поставленная в начале этой работы цель, заключавшаяся в раскрытии содержания и выделении специфических черт межкультурной коммуникации в образовательной среде через изучение

иностранных языков, достигнута. Преподавание в современном Казахстане иностранных языков на сегодняшний момент испытывает острую потребность в пересмотре основных своих положений. Новое время, новые условия требуют немедленного и коренного пересмотра как общей методологии, так и конкретных методов и приемов преподавания иностранных языков. Эти новые условия — «открытие» Казахстана, его стремительное вхождение в мировое сообщество, безумные скачки политики, экономики, культуры, идеологии, смешение и перемещение народов и языков, изменение отношений между казахами и иностранцами, абсолютно новые цели.

На современном этапе развития нашего общества, когда повсеместно возникают многочисленные культурологические связи, неизбежно происходит перераспределение ценностей ориентиров и мотиваций в системе образования. Универсальным подходом к системе образования становления становится обучение межкультурной коммуникации. В самом понятии межкультурной коммуникации заложено равноправное культурное взаимодействие представителей различных лингвокультурных общностей с учетом их самобытности и своеобразия, что приводит к необходимости выявления общечеловеческого на основе сравнения иноязычной и собственной культур.

Список использованной литературы

1. Верещагин Е.М. Костомаров В.Г. Лингвострановедческая теория слова - М., Рус. яз., 2000.543с.
2. Верещагин Е.М. Костомаров В.Г. Страноведение и преподавание русского языка как иностранного, М., Наука 2001. 251с.
3. Булкин А.П. Изучение иностранных языков в России. Социокультурный аспект // ИЯШ - 1998 - №6.
4. О'Конелл Сью. Английский язык для продвинутого этапа обучения /на англ.яз./ Эдинбург, 1999.
5. Коптюг Н.М. Интернет - уроки как вспомогательный материал для учителей англ.яз. ИЯШ- 2000.

Садуова Ш., Тоқтасынова А.
әл-Фараби атындағы ҚазҰУ

Қазақ және түрік тілдеріндегі ортақ мақал-мәтелдеріндегі соматизмдер

Ата-баба дәтүрінен мирас болып келе жатқан,сөйлеу өнеріне әсемдік үстейтін, тоқсан ауыз сөзді тобықтай түйінмен жеткізе білу өнері-мақалдап сөйлеу. Мақал-мәтелдер халықтың айнасы десе де болады,өйткені ұзақ уақыт бойы байырғы халықтың қолданысында болады.Белгілі бір елдің күнделікті

тұрмысқа сай қолданған сөздерін,іс-әрекеттерін,мәдениетін,өркениетін айқын түрде мақал-мәтелде көрініс тапқаны айтпаса да белгілі. Қазақ мақал-мәтелдерінің бастау көзі сонау Орхон-Енисей жазба ескерткіштерінен бастау алады. XII-XIII ғасырлардан бізге жеткен жазба ескерткіштердің тілінде мақал мен мәтелдер баршылық. Мысалы: Орхон жазбаларында: «Бастыны еңкейтіп, тізеліні бүктірген» («Күлтегін» жырынан), «Өлімнен ұят күшті» («Тоныкөк» жырынан) деген мақал-мәтелдерді кездестіреміз. Ал Махмұт Қашқаридің «Дивани лұғат-ат түрік» сөздігінен: «Ұлы болсаң, кішік бол, халық үшін бәлік бол», ал «Құдатғу біліктен»: «Біліп сөйлеген білекке саналар, білімсіз сөз өз басын жояр» кездестіруге болады.

Мақал-мәтелдің көптігі тілдің байлығын көрсетеді. Қазақ тілінің түсіндірме сөздігінде мақал мен мәтелге мынандай түсіндірме берілген: мақал – үлгі-өнеге ретінде айтылатын жалпы халықтық нақыл сөз; мақал деп қысқа, образды, ұйқасты, тұжырымды нақыл сөзді айтамыз [1, б. 102]. Мәтел – тұжырымды. Бейнелі әрі ықшам нақыл сөз [1, б. 168].Яғни мақалда белгілі бір тәрбиелік мән немесе астарлы ой,жеткізілуге тиісті пікірдің ықшамдалып берілген сөз арқылы жеткізу деп білсек болады.Аталардан қалған өнеге сөздер,әрбір салада,түрлі кезеңдегі оқиғаларға байланысты күнделікті қолданылған.Мақал-мәтелдерді өз орнында қолдану қажет және де өз орындарында орналаспаса,сөздің қадір-қасиеті жоғалады. “Жібекті түте білмеген жүн қылады”,- демекші,мақал-мәтелдерді қолдана білмесек,сөз қасиетін бұзған болып саналамыз.Демек сөз маржандарын орынды тізе білу де үлкен өнер. Мәтелге келсек, жоғарыда мақалға берілген анықтаманы оған да беруге болады. Мәтел де халық даналығынан туған, мағынасы уағыз, өсиетке негізделген, құрылымы көркем, ырғақты, әрі ықшам сөз үлгісі.

Мәтелдің мақалдан айырмасы – мәтелде айтылатын ой – пікір мақалдағыдай емес, негізінен жанама түрде астарлау, меңзеу түрінде берілетіндігінде. [2] Мәтел мақалдағы ойдың ауқымдылығын қамти алмағандықтан,айырмашылығын білуге болады.Қай халықтың тілін алсақ та, мақал – мәтелдердің орны ерекше. Мақал – мәтел халықтың дәстүрін, әдет – ғұрпын, салт – дәстүрін бейнелейді. Әрбір адамды адамгершілікке, мәдениетке, ұқыптылық пен жауапкершілікке тәрбиелейді. [3, 42 -44б] Өзге тілді үйрену арқылы біз ол елдің мәдениетімен,өркениетімен,әдебиеті және тарихымен міндетті түрде танысамыз.Ол тілді қолданатын ел жайында көптеген мәлімет жинауға тырысамыз.Біз өзге елдің әдеби кітаптарын оқу арқылы ол елдің мақал-мәтелдерін,фразеологизмдерін үйренеміз.Ал ол бізге сөздік қорымызды көбейтуге,әдемі сөйлеуге үлкен үлесін тигізеді.Сондықтан да, мақал – сан ғасырлық өмір құбылыстары сарапталып, бүкіл бір халықтың ой елегінде екшеліп, жинақталған, мағынасы жан – жақты, кең, әрі терең, адами өнеге мен парасат түйіні. [4, 3 - 4б] Дастан, хиссаларға қарағанда мақал-мәтелдердің ерекше қасиеті көлемінің шағындығы, мазмұнының кеңдігі, тілінің өткірлігі, мағынасының тереңдігі. Әрі ол барлық халыққа әсерлі, жалпы адамзатқа ортақ, көңілге бөлекше қонымды, ұтымды келеді. Мақал-мәтелдерді халық не үшін қадірлейді? Саф алтындай асылдығы,

мірдің атқан оғындай өткірлігі, ықшамдылығы, дау тудырмас даналығы, өнеге үйреткіш тәлімділігі, қиып түсер қылыштай уыттылығы мен тапқырлығы үшін дер едік. [5]
Әлімбаев мақал-мәтелдерді жинау, зерттеу, басқа халықтар мақалдарын қазақ тіліне аудару жұмыстарымен де айналысып келеді: «666 мақал мен мәтел», «Мақал - сөздің мәйегі», «Өрнекті сөз - ортақ қазына», «Мақалнама», «Маржан сөз», «Нақылдар», «Батамен ер көгерер». «Халық - ғажап тәлімгер», «Нақылдың төркіннамасы», т.б.жинақтар мен зерттеу еңбектері бар. [6]

Мақал – мәтелдердің тіл білімінде, оның ішінде, қазақ және түрік тілдерінде әр тұрғыдан азды – көпті зерттеліп келгені мәлім. Зерттеу нысанына қатысты еңбектерге тоқталар болсақ, мақал – мәтелдердің тілдік табиғаты, олардың басқа тұрақты тіркестермен ұқсастықтары немесе ерекшеліктері А.Байтұрсынов, І.Кеңесбаев, Р.Сәрсенбаев, Б.Адамбаев, Ә.Қайдар, С.Нұрышев, Ғ.Мұсабаев, М.Ғабдуллин, Ғ.Тұрабаева салыстырмалы – салғастырмалы тұрғыдан А.Нұрмаханов, Э.Мұқышева, А.Дондаева, Д.Беғалықызының т.б. жұмыстарында қарастырылған.Дәл сол секілді түрік тіленде де: Аксой,Аксан,Чотуксөкен,Өздемир,Иүжеол-Өзезен,Токлу,Таннен,Аксен,Кула,Зейрек және басқалары. [7]
Жалпы түркі тілдерінде ортақ фраезологизмдер мен мақал-мәтелдер көптеп кездеседі.Оның ішінде соматизмдік ортақ мақал-мәтелдер.Соматизм деген - дене деген ұғымды білдіреді.Ал соматизмдік мақал-мәтел дегеніміз дене мүшелері лексикондары қолданылған мақал-мәтелдерді айтамыз.Демек біздің мақаламызда қазақ және түрік тілдеріне ортақ соматизмдік мақал-мәтелдер. Мысалға алар болсақ:

«**Аузы күйген суды үрлеп ішер» - «Sütten ağzı yanan,yoğurdu üfleyerek yer**», бұл мақал-мәтелдерде мағына бір,яғни бір нәрседен опық жеген адам келесіде абай болатынын,әрбір істі қателеспей мұқият жасайтынын,алғашқыда жіберген қателігін қайталамайтынын білдіріп тұр.Сонымен қоса қазақ тіліндегі мақал-мәтелде су баламасымен берсе,түрік мақал-мәтелінде сүт баламасын қолданған.Бұл мақалдағы соматизм «ауыз» сөзі.Қазақ тілінде де түрік тілінде де бір мағынада беріп,бір баламамен көрсеткен.

«Көзден таса,көңілден де таса» - «Gözden ırak olan,gönülden de ırak olur»,бұл жерде берілген мақал-мәтелдерде аудармасы дәлме-дәл және де бір мағынада берілген.Яғни адам неғұрлым бір-бірін көрмесе,көңілден де соғұрлым шыға бастайды.Бұл мақалдағы соматизм «Көз» сөзі арқылы көрсетілген.

«Балық басынан шіриді» - «Balık baştan kokar»,берілген мақал-мәтелдердегі мағына адамдар өздерін басқаратын топтардан,яғни басшылардан немесе әкімнен,басқару топтарынан үлгі алады.Егерде бір қоғамның басшысы дұрыс болмаса,онда үлгі алған адамдар да бұзылады.Адамдар бұзылса қоғамда бұзылады.Сол себепті «басынан шіриді»

деп балама берген.Қазақ және түрік тілдеріндегі мақал-мәтелдер бір мағынада қолданылады.

«Отыз тістен шыққан сөз,отыз руға тарайды» - «Otuz iki dişten çıkan, otuz iki mahalleye yayılır» немесе«Bir ağızdan çıkan, bin ağıza yayılır ».Қазақ тілінде берілген мақал мен түрік тілінде берілген мақал мағына жағынан бір.Айтылған әңгімені кері қайтару мүмкін емес,айналаңа тез жайылып, бәрінің аузында жүреді.Сол себепті әрбір сөйлегенде абай болған жөн.Ал айырмашылығы қазақ тілінде «отыз тістен»деп берсе,түрік тілінде «отыз екі тістен»деп қарастырған екен.Мақалдардағы соматизм «тіс» баламасымен берілген.

«Өзі тойсада көзі тоймайды»-«Açın karnı doyar,gözü doymaz»,бұл берілген мақал-мәтелдер мағына жағынан да,жасалуы жағынан да сай келеді.Бұл жерде соматизм «көз» сөзі.

«Бал ұстаған бармағын жалайды»-«Bal tutan parmağını yalar»,қазақ және түрік тілдеріне ортақ мақал-мәтелдер.Мағынасы:кез-келген бір салада жұмыс жасайтын қызметкердің,сол жұмысынан пайда көруі,астыртын пайда түсіруі табиғи екенін ұмытпаған абзал.Ал соматизм «бармақ» сөзімен берілген.

«Сөз сүйектен өтер»-«Dilin kemiği yok ama kemiği kırar».Берілген мақал-мәтелдерде бірдей мағына қарастырылып,әртүрлі формада жасалып тұр.Сомантизмдік қасиеті де түрік тіліндегі мақалда «тілдің сүйегі» деп қарастырғандықтан,бұл мақалды жатқызуға тура келді.

Қорыта келгенде қазақ және түрік тілдеріне ортақ соматизмдік мақал-мәтелдерді зерттей отырып,біздің түркі халықтарымен көптеген ортақтық бар екенін байқаймыз. “Өзге тілдің бәрін біл өз тіліңді құрметте” демекші түрік тілін үйренумен қатар,түрік тілінде мақал-мәтелдерді үйрену және де ортақ соматизмдерді табу қызықты бір еңбек болды.Түрік тілі арқылы ата-бабаларымыздың күнделікті қолданған дана сөздерін жаңғырту,түрік бауырларымызда қолданған ортақтарын табу және оны сомантизм группасына бөлу.Сөздік қорымыз көбеюмен қатар тәрбиелік мәні зор мақал-мәтелдерді қолданысқа шығарып жаңғырту қажеттілігі пайда болады. Ш.Уалиханов: «Тәуір деген әр бір би мен төре мақалдап сөйлеуді сүйеді және қатардағы қазақтармен сөйлескенде, тіпті кез-келген сөзінде оны көп қолданады»,–деп атап өтеді /1:180/.Мақал-мәтелдерді жастар арасында да қолданысқа шығарып,әдемі сөйлеуге баулу.Кез-келген елдің мақал-мәтелдерін алмасақ та, барлығының ең басты ерекшелігі – тәрбиелік маңыздылығы. Қазақ және түрік тіліндегі мақал-мәтелдерді үйрету негізінде біз балаларды тек қазақ және түрік халқының көп ғасырлық өмірлік тәжірибесімен, әлеуметтік, этикалық және эстетикалық көзқарастары мен дүниетанымымен таныстырып қана қоймай, ең бастысы сол нақыл сөздер мен мақал-мәтелдердің тәрбиелік мәнін түсіндіріп, сөздік қорын байытамыз.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі, 7 том. – Алматы: Ғылым, 1983. kazreferat.ru - сайтынан алынған.
2. Г. Ахметова. «Екі тілдегі мақал – мәтелдерді салыстыру». Тәрбие құралы. Алматы, 5.2008, 42 – 44 беттер.
3. Ж. Кейкин. Қазақтың 6000 мақалы мен мәтелі. Алматы, 3 – 4 беттер. Зейнелова Л.М., Наби Л.
4. Әлімбаев М. Өрнекті сөз – ортақ қазына. – Алматы, 1967. – 185 б.
5. Örnekli, Açıklamalı Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü. – Zambak, İstanbul, 2004.

Сарбаева Р.Е.
Chair of Diplomatic Translation
al-Farabi Kazakh National University

Teaching English by means of learning techniques as role plays

In this article I would like to focus on an educational tool which can explore a variety of views on any given matter in the same time exploring the emotional, psychological, and personal background of these views. This method of education is known as ***role-play*** and along with *case study* and *simulation* belongs to the repertoire of experiential learning techniques. The method is not new it has been part of the interactive pedagogies since the beginning of the 20th century, but I would like to share with you my experience on applying this method in the process of teaching English.

One of the reasons why I have always found role plays a fascinating educational activity is the fact that role plays in my classroom are considered to be a reflection of the reality outside of it.

I certainly see value in providing the opportunity for students to practice their rhetorical skills. Role play however, has always meant more to me than just a practice of style and delivery. By focusing on topics that are relevant and important for the society in which students live, role play allows students to step out of their roles as students. Students become aware that they are members of the community and that their voice matters, since they are capable of making arguments on the issues which are discussed by politicians, moral authorities and experts. By presenting students with a certain historical perspective and relevant examples a teacher can also make them realize that role plays have the power impetus for action, by legitimizing some polices with the power of arguments and evidence, by influencing people's attitudes and thinking.

What is a role-play?

Pole-play is the technique in which students are presented with roles in the form of a case or scenario,then act out the roles in order to experience them for educational purposes. Pole-play is, then, a spontaneous human interaction that involves realistic behavior under artificial or "imagined" conditions. In teaching methodologies, role-play is considered to be an excellent tool for introducing

students to different social roles. Mostly, this process takes place when situations involving specific problems of social life and moral dilemmas (e.g., intolerance and deception) are simulated. Therefore, the goal of role-play as a teaching method is not only to practice competencies, but also to induce a discussion that allows identification of effective and ineffective patterns of behavior under given circumstances. The technique involves many variations and types (depending on the level of preparation- spontaneous role-play, dramatic skits, etc. and the number of students involved- pairs, triads, groups and multiple groups). The technique is a very popular training method in a variety of adult training contexts: various types of business, military, etc. Apart from the functions listed above, in the context of role-plays they can serve as a tool for analyzing and researching issues, formulating arguments and exchanging views on a variety of topics.The formats that I used most often in my English classroom included:

- ***mocktrial*** – students are presented with a scenario of a court room procedures and act out the roles of different characters (judge, prosecution, defense, witnesses, jury, etc.).
- ***student parliament*** – students play the roles of politicians/law makers and represent different factions: social-democrats, liberals, etc. as well as groups of interest (farmers, women, teachers, etc.). This type of role-play may involve different context, for example meeting of a city council/ faculty meeting at university.
- ***meeting of an international body like UN, UNESCO, etc.*** – students may play the role of diplomats representing different countries, members of different NGOs or other groups of interest.
- ***talk-show (one of my favorites)*** – students play the role of guests invited to a TV studio to take part in a talk-show on a chosen topic (it can be a debate resolution). Students can create their own format of a talk-show (and style) and play roles of different characters invited to the studio (including a host).
- ***press conference*** – students can represent a party, an organization, a group of interest and they can respond to questions asked by the rest of the class (journalists of different papers).
- ***negotiations*** – students can represent different groups of interest, trying to solve a problem. The groups could be in conflict, for example: workers and employers but can also represent different, not necessarily conflicting interests: e.g. a country trying to join an international organization.

Each role-play will develop a range of skills in students. In particular I paid attention to the following:

communication skills;
research skills;
problem solving and critical thinking;
team and group work skills.

As I mentioned before role-playing has the potential to develop skills in self-expression, listening, communicating points of view, and interpersonal interaction. In their book “Many Sides: Debate across the Curriculum”, Alfred Snider and

Maxwell Schnurer present another argument in favor of role-play debates: "One of the most valuable things about role-playing debates is that they allow students to step away from the anxiety about debating and clarify what a person's arguments should be"[1].

How to prepare and conduct a role-play?

Each role-play is composed of the following stages:

Introduction: It should be well-prepared and detailed introduction, when the students are clear about the purpose of the exercise and know exactly what will be expected of them. The teacher may introduce a role-play by presenting a case study, debate on a chosen topic, talk-show format etc. Then the teacher could ask the students to brainstorm ideas concerning the scenario of a role-play and potential characters. The teacher should also remember about informing students of the logistics of the role-play: how much time can be spent on it(some of my role-plays lasted as long as 1.5 hours although 50 minutes were more common – I have in mind the activity itself, without preparation and de-briefing), what the process of preparation will be like, what the rules of a particular role-play format are, etc.

Assignment of roles: It is not an easy process and the teacher must rely on his knowledge. When I used role-play in the classroom I assigned characters according to my students' level of English.

Students' preparation: Many role-plays can be conducted with little or no preparation. I prefer to give students less time, since with more time they often try to memorize them.If the role-play is complex and requires a lot of research, the teacher may give students more time to prepare. It is important that the teacher monitors the process of preparation, for example by setting appointments with the groups of students to inquire about their progress and to address some questions that they may have. When preparing for a role-play on a given theme, students who will represent views of chosen characters may in fact interview their real life equivalents (for example a student who plays the role of a lawyer may want to interview a real lawyer). Before the students are sent on their assignment, the teacher may want to review with the students the basic rules and etiquette of conducting interviews.

Setting the stage for a role-play: This element of the activity is optional since not all role-plays will require a special set. Some however may and it is a good idea to ask students to think of the way in which the stage can be set and who will be responsible for doing it. Most talk show role-plays, student congresses and mock trial will require re-arranging of desks and chairs in a room. Some role-plays may require the use of props (a banner, a speaker's stand, etc.). One of the most exciting (but also most stressful!) props that can be used during a role-play is a video camera. Material recorded on a VCR tape is an invaluable resource for debriefing and analysis and if teachers have access to appropriate equipment, I would encourage them to use it with their students.

Conducting a role-play: Finally the big day has arrived and both the students and the teacher are ready to conduct a role-play. Similarly to the previous phases, the way in which any given role-play is conducted depends on the format,

the number of students participating and their roles. There are some general rules that the teacher who wants a role-play to be successful should remember. The most important thing for a teacher to keep in mind is that successful role-plays take place with minimal interference from the teacher. That is why a teacher should remain on the outside and advice and intervene only if it is absolutely necessary. Intervention may take place if the students get confused and are not able to correct the situation by themselves. If a situation of this sort occurs, teacher's comments should be brief and to the point and only assist in moving the action.

Before the role-play begins, the teacher should make it clear to the students once again that being a good actor is not as important as knowing the motives that lead the behavior of the assigned character, understanding the background of the situation and being able to make and respond to arguments (the general guideline to the students may be: *"Be yourself and act in the most natural way. It is better if you dimply act as you would if you were in the position of the person described in your role instructions, as if it were "for real." For example, if you are in the role of a woman executive, consider yourself to be the woman executive, rather than acting the way you think a woman executive would").* The teacher may also ask students to wear tags with names of the characters they are impersonating. The function of the tags is to provide students with a sense of security (after the role-play and before debriefing has begun, participants should be reminded to remove the tags and "exit the role"). After the role-play is finished, the teacher should thank the students for participation in the role-play, (using the real names of the students and thus providing a natural transition from the play to the debriefing phase).

Debriefing: Although the process of learning takes place before a role-play (in the initial brainstorming and preparation) as well as during the activity itself, the teacher should not forget that every educational activity should finish with some form of closure. In a debate it is providing feedback by the judges and coaches and looking at the flow sheet with debates (or some other form of debriefing: discussion with the audience, etc.). In order to make the process of learning more effective in the role-play, a teacher should dedicate some time to debriefing the activity. Debriefing should be distinguished from a teacher's evaluating the activity (which can also take place after a role-play) debriefing should focus on receiving comments from the students-centered as the role-play itself. The teacher should be more of a facilitator of the learning process than an instructor.

Role-plays can be a very effective method of engaging students in analysis of a variety of issues. This method of education is flexible but requires similar flexibility from both the teacher and his/her students. Each teacher who would like to use the method in the classroom should remember that the role-play should be a highly interactive, student-centered activity and only as such it will fulfill its educational objectives.

Reference:

1. A. Snider., M.Schnurer. Many Sides: Debate across the Curriculum. - IDEA Press, 2002. – P.69.

Смагулова К.Қ.
әл-Фараби атындағы ҚазҰУ

Халықаралық қатынастар мамандығының студенттеріне қытай тілін оқытудағы озық технологиялардың орны

XXI ғасырда Қазақстан Республикасындағы қайта құрулар, экономиканы дамыту жолындағы жаңа стратегиялық бағдарламалар, қоғамның жедел ақпараттану үдерісі мен қарқынды дамуы білім беру саласына қойылатын талаптарды түбегейлі өзгертті. Қазіргі кезде біздің Республикамызда білім берудің жаңа жүйесі жасалып, әлемдік білім беру кеңістігіне енуге бағыт алуда. Білім беру үрдісіндегі үйренушілердің қазіргі негізгі мақсаты білім алып, білік пен дағдыға қол жеткізу ғана емес, солардың негізінде дербес, әлеуметтік және кәсіби біліктілікке – ақпаратты өзі іздеп табу, талдау және ұтымды пайдалану, жылдам қарқынмен өзгеріп жатқан бүгінгі дүниеде лайықты өмір сүру және жұмыс істеу болып табылады.

Қазақстан өз дамуында жаңа серпілістер жасауды қажет етеді, әлемдегі бәсекеге барынша қабілетті 50 елдің қатарына енуі үшін білім саласында да үлкен реформалар жүргізілуі тиіс. Бұл жөнінде Елбасы өзінің Қазақстан халқына кезекті Жолдауында: «Білім беру реформасы – Қазақстанның бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін аса маңызды құралдарының бірі. Бізге экономикалық және қоғамдық жаңару қажеттілігіне сай келетін осы заманғы білім беру жүйесі қажет» деп ерекше атап көрсетті [1].

Жалпы алғанда инновация тек жаңа технологияларды, әдістер мен құралдарды қолдану ғана емес жаңа идеяларды, үдерістерді бірлікте жетілдірудің де жүйесі. Жаңа жүйені енгізу 4 кезең арқылы жүзеге асады: 1-кезең - оқып, үйрену; 2-кезең - меңгеру; 3-кезең - өмірге ендіру; 4-кезең – дамыту. Осы жерде жаңа инновациялық әдістерді пайдаланудың тиімділігі неде деген сұрақ туады.

- Бірінші, қазіргі уақыт жаңалық пен инновация уақыты. Күнделікті өмірде жаңа білім мен жаңалықтармен кездесеміз. Бұған оқыту үрдісі де сәйкес болу керек.
- Екінші, жаңалықты пайдалану студенттің ойлау қабілетін жаңалыққа икемдеп, алдын ала болжам жасауға үйретеді.
- Үшінші, инновациялық әдістер – белсенді оқыту әдістері. Ақпаратты белсенді түрде сіңірген студент жадында өздері айтқанның 80 % сақталса, өздері істегеннің 90 % қалады. Жаңа оқыту технологиясының түрлері көп. Соның бірі – деңгейлеп саралап оқыту. Әдетте сабақты жақсы оқитын, жалпы әзірлігі жеткілікті, ізденімпаз студенттер әр топтың 30-40 % құрайды. Олар

тапсырманы жүйе-жүйесімен дәйекті түрде белгіленген уақыт ішінде орындап шығады. Ал үлгерімі орташа немесе төмен студенттер қосымша тапсырмаларды ысырып қойып, әуелі негізгі элементтерді орындайды да, оларды әбден меңгерген соң барып, қосымша тапсырмаларға қайта айналып соғады. Осы мақсатпен Ж.А.Қараевтың деңгейлеп саралап оқыту технологиясын пайдаланамыз. Ол студенттердің оқу материалын меңгеру деңгейін төрт түрге бөледі.

1. Репродуктивтік деңгей. Жалпыға бірдей стандартты білім негізіндегі тапсырмалар беріледі. Мұнда студенттер алдыңғы сабақтарда алған білімдеріне және оқулықта бар мәселелерге байланысты құрылады.

2. Алгоритмдік деңгей. Студент оқытушының түсіндіруімен қабылдаған жаңа ақпаратты пайдалана отырып, тапсырманы орындайды.

3. Эвристикалық деңгей. Студент өзі ізденіп, қосымша әдебиеттерді пайдалана отырып, жауап береді. Бұл тапсырмаларды орындауда студенттің ой белсенділігі негізгі қызмет атқарады.

4. Шығармашылық деңгей. Студент таза өзіндік дағдысын, білім сапасының дамуын қамтамасыз етеді. Қазіргі кезеңде әр оқытушы үшін көмек болатын құрал «ақпараттық-коммуникативтік технологиялар (АКТ)». Оның тиімділігі өте көп. Күнделікті сабақта видео, аудио қондырғылар мен теледидарларды, компьютерді пайдалану үлкен нәтижелер беретіні баршаға мәлім. Жаңа ақпараттық технологияның ерекшелігі оқытушылар мен студенттердің бірлесіп, шығармашылықпен жұмыс істеуіне ықпал етеді. Ақпараттық технологияның ерекшелігі: студенттердің өздері ақпараттар жинап, жаңалық ашуға ұмтылып, ізденіп, жауабын тауып, өзінің көзқарасын логикалық түрде дәлелдеуіне итермелейді. Қазіргі заманғы ақпараттық технологиялар әрбір студенттің білім беру үдерісіне шығармашылық қабілетін дамытуға айқын мүмкіндіктер береді. Сондай-ақ оқушының танымдық іс-әрекеттері күшейіп, өзіндік жұмыстарды тез орындау мүмкіндіктері артады.

Қытай тілін оқыту үдерісінде жаңа ақпараттық технологияларды пайдалану студенттердің жаңа тілдік материалды меңгеруі кезіндегі оқу-танымдық әрекетін белсендіруге, пәнге қызығушылығын арттыруға мүмкіндік туғызады. Сонымен қатар, жаңа ақпараттық технология құралдарын ұсынылып отырған материалға жоғары деңгейдегі көрнекілік ретінде пайдалануға мүмкіндік береді, оқыту үдерісіне алуан түрлі жаттығуларды енгізу мүмкіндігін кеңейтеді, үздіксіз қарым-қатынас барысында оқу үдерісінің жандануын қамтамасыз ете алады, міне осының барлығы студенттің оқытылатын материалға жағымды қарым-қатынасының қалыптасуына мүмкіндік береді.

Қытай тілі пәніне ерекше пән ретінде қарауға болады. Оны оқытудың көптеген әдіс-тәсілдері бар. Осы әдіс-тәсілдерді әрқайсымыз күнделікті пайдаланамыз. Егер студентке қытай тіліне, тарихи және халықаралық қатынастар мамандығына қатысты білімді теориялық негізде түсіндіріп, оны студенттің ізденімпаздығымен ұштастырса жақсы нәтижеге жетуге болады.

Студенттің тілден білімін арттыру үшін негізгі теориялық білім беру аса маңызды. Егер студент тілдік немесе тарихи кеңістікті толық түсінбесе, тілдік ерекшелікті немесе тарихи оқиғаны да ұғына алмайды. Осы орайда қазіргі кезеңдегі тесттік материалдармен жұмыс істеуге біраз кері көзқарас бар. Тесттік тапсырмалармен жұмыс істеген уақытта студентте жаттап алу дағдысы қалыптасады, содан кейін еркін сөйлей алмауы, жаттандылық, тарихи терминдерді түсіне алмауы сынды әдет қалыптасады ал халықаралық қатынастар мамандығы тарихпен тікелей байланысты мамандық болғандықтан, осы жерде «Сатылай кешенді талдау – төл технологиясы» өте тиімді. Сабақ үстінде студент үнемі жұмыс істейді. Тарих және қытай тілі пәндеріндегі негізгі мәселелер:

- көтерілістер, революциялар.
- тарихи даталар.
- тарихи бітім шарттар.
- доктриналар, ұйымдар, жоспарлар.
- саясаттар.
- иероглифтардың жазылу тәртібі, қытай тіліндегі төрт тон.
- иероглифтардың құрамындағы графемалар.
- қытай тіліндегі халықаралық ұйымдар атауы.
- ресми іс-сапарлар, келісім шарттар.

Шетел тілін оқытуда мультимедиалық, гипермәтіндік, желілік және коммуникациялық ақпараттық технологиялардың пайда болуы үлкен мүмкіндіктерге жол ашты. Мультимедиалық технологиялар мәтіндік құжаттарға, графикалық суреттер, дыбыс және бейне көріністерін пайдалануға мүмкіндік береді. Мұның барлығы өз кезегінде оқыту уәждемелігінің, тілдік құралдарды меңгеру жылдамдығының жоғарылауына мүмкіндік туғызады. Тәжірибе көрсеткендей, мультимедианың қытай тілін үйретуде мүмкіндіктері зор. Педагогикалық зерттеулерге сүйенер болсақ, қытай тілін оқытуда мультимедиалық бағдарламаларды және ресурстарды пайдалану арқылы мынадай құндылықтарға қол жеткізуге болады [2]:

- оқу ақпаратының көпқырлылығы және бір уақытта көру, тыңдау және сөйлеу мүмкіндігіне ие болған студенттерге тілді үйренуде табиғи ортаны құру;
- әр түрлі тапсырмалар беру арқылы коммуникативтік шеберліктерін (тыңдау, сөйлеу, оқу және жазу) қалыптастыру мүмкіндіктері;
- ақпараттың қолжетімділігі, яғни аз ғана уақыт ішінде бір оқу ақпаратынан келесісіне өту мүмкіндігінің болуы, себебі бағдарламамен жұмыс жасау барысында студенттер өткен материалдар және тапсырмаларды еске түсірмеуі мүмкін емес;
- берілген тапсырмаға берілетін уақыт және мазмұн кеңістігінің шексіздігі: студенттер тапсырма орындау қарқынын таңдап алады, яғни орындау барысында олар кез-келген анықтамалық ақпаратты пайдалануға мысалы, қажетті лексиканы немесе дыбысталудың бағытын дұрыстау секілді әрекеттерге мүмкіндік алу.

Қазіргі таңда қытай тілі оқытушысының басты мәселесі студенттердің шет тілін оқуға деген қызығушылығын дамыту. XXI ғасыр жаңа технологиялар ғасыры. Сондықтан қазіргі күні шетел тілін түрлі жаңа технологияларды қолдана отырып студенттің қызығушылығын арттыруға және шет тілін жылдам әрі тиімді үйреніп алуға болады. Сондықтан оқытушы студентті ынталандыру, пәнге деген қызығушылығын арттыру мақсатында сабақты төмендегідей жолдармен өткізуіне болады:

- Сабақта тақырыпқа байланысты схемаларды, кестелерді, суреттерді кең көлемде қолдану;
- Сабақты ойын түрінде өткізу;
- Сабақта техникалық құралдарды тиімді қолдану;

Пәнге деген қызығушылықты арттыруда ең көп қолданылатын тиімді тәсіл сабақты ойын түрінде өткізу болып табылады. Сабақты ойын түрінде өткізу студенттердің грамматиканы, лексиканы тез меңгеруге, сөйлеу және есту қабілеттерін дамытуға көмектеседі. Сонымен қатар ойынды сүйіспеншілікпен оқытушылар да, студенттер де ойнайды. Себебі ойын студенттер үшін еліктіргіш сабақ болып табылады. Ойын кезінде жақсы оқитын студенттер де, нашар оқитын студенттер де тең. Сол себепті ойын кезіндегі теңдік сезімі, студенттің тапсырманың қолынан келетінін сезінуі, еркін атмосфера әрбір студентке өз бойындағы ұялшақтық сезімін жеңуге, өз ойын еркін білдіруге, топта бірлесе жұмыс істеуге көмектеседі. Ойындар келесідей маңызды әдістемелік тапсырмалардың орындалуына мүмкіндік туғызады:

1. Студенттердің сөйлеу арқылы араласуына психологиялық дайындығын жасауға;
2. Студенттердің тіл материалын көп қайталауына табиғи қажеттілікті қамтамасыз етуге;
3. Сөйлеудің жалпы алғанда күтпеген жағдайға дайындығы болып табылатын студенттердің қажетті сөйлеу үлгісін таңдап алуға жаттықтырады.

Оқу процесінде жаңа технологияларды қолдану аса маңызды. Өзімізге белгілі жаңа технологияларды қолдануға көп үлес қосып жүрген зерттеуші ғалымдар қатарына У.С. Полат, Е.Н. Дмитреева, С.В. Новиков, Т.А. Помелова жатады [3]. Жалпы жаңа технологияларды оқыту үрдісінде қолдану үлкен рөлге ие болып, барлық сфераларда қолданылуда. Интернет-технологиялар ақпаратты іздеуге, халықаралық ғылыми жобаларды әзірлеуге, ғылыми зерттеулер жүргізуге үлкен мүмкіндіктер туғызады. Сондықтан қытай тілі сабағында оқушының оқу-танымдық көзқарастарын дамыту үшін, ең алдымен қытай тіліне деген қызығушылығын артырудың жолдарын іздестіруіміз керек. Сондықтан, тіл үйренушілердің тілге қызығушылығын арттыру ең біріншіден ұстаздарға байланысты.

Қорыта айтқанда, шетел тілін меңгеру өте маңызды. Ол студенттің ой-өрістерін кеңейтеді, халықаралық достыққа, мәдениетке тәрбиелейді. Студенттің жеке тұлға ретінде дамуына жағдай жасауға бағыт алып отырған бүгінгі білім беру жүйесінде әлемдік стандарттар талабының негізгі

компоненттерінің бірі деп танылған көптілдік оқытуға көңіл бөлу бүгінгі заман тапсырысы болып табылады. Шетел тілінің оқытушысы оқытудың жаңа технологиясын жан-жақты меңгеріп, соңғы жарық көрген ғылыми әдістемелік әдебиеттердегі тәжірибелі ұстаздардың оқыту әдістерін оқып үйреніп, оларды өз жұмысында орынды қолдана білуі керек. Елбасымыз Н.А.Назарбаев айтқандай «Еліміздің ертеңі бүгінгі жас ұрпақтың қолында, ал жас ұрпақтың тағдыры ұстаздардың қолында». Сондықтан біз-ұстаздар XXI ғасырдың біздің алдымызға қойып отырған барлық талаптарына сай болып, үздіксіз білімімізді көтеріп отыруымыз қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі
1. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. М., 1999. - С. 7.
2. Шетел тілін оқыту әдісі // http:kz/press/2012/09/19.
3.Қараев Ж. Қытай тілі сабағында қолданылатын жаттықтырушы технологиялар // Ана тілі – 1999. - №3 – 2.

Қортабаева Г., Теменова Г.Қ.
түркітану және үндітану кафедрасы
әл-Фараби атындағы ҚазҰУ

Лингвомәдениеттану: түркі тілдес халықтардың дәстүріндегі антропонимиялық ерекшелік

Ат қою – ата-бабадан әулетке мұра болып ауысып, рудан-руға, ұрпақтан-ұрпаққа жеткен дәстүрдің бірі. Бұл қазіргі түркі тіл біліміндегі, соның ішінде қазақ тіл біліміндегі тілді сол тілде сөйлеушінің мәдениетімен, тарихымен т.б. тығыз байланысты лингвомәдениеттануға сай келеді.

Лингвомәдениеттану басқа халықтардың өмірінен де мәдени ақпарат береді, яғни бір ұлттың көршілес ұлтпен туыстығын немесе дәстүр ұқсастығын салыстыруды да мақсат етеді. Басқаны айтпағанда, мұның мәдениаралық коммуникация, оның тіларалық коммуникацияның көріністері ретіндегі антропонимдердің тілдік табиғатын тануға тікелей қатысы бар.

Антропонимдердің этномәдени, әлеуметтік мәнін, мазмұнын сипаттайтын құжаттық қызметін анықтаудың қазіргі антропоөзектік бағыттағы зерттеулерде мәні ерекше. Халықтың әдет-ғұрып, тарихи, дәстүрлері мен кісі аттарының арасында этномәдени байланысы бар екені қазақ тіл біліміндегі антропоцентристік бағыттағы лингвомәдениеттанымдық, этнолингвистикалық зерттеулер дәлелдеп отыр.

Әлем халықтарының көпшілігінде, оның ішінде қазақ тілінде де жалқы есімдердің көбі табуға айналған. Академик А.Н.Самойлович өткен ғасырдың бас кезінде-ақ бұл проблеманың әлеуметтік, этномәдени аспектісіне мән беріп, түркітанудың өзекті мәселелерінің бірі ретінде мән берген: «Чтобы исследователи разных тюркских народов обратили особое внимание на

личные имена, о том, что следовало бы составлять полные алфавитные списки личных имен, как мужских, так и женских, по отдельным народам и племенам с подробными указаниями, в каких случаях, в какую историческую эпоху, кому и почему давалось то или иное имя, что в последствии позволило бы произвести весьма интересные в культурно-историческом отношении сравнительное исследование личных имен всех тюркоязычных народов» [1, 299 б.].

Түркі тілдерінің лексикологиясын салыстырмалы түрде зерттеуші К.Мусаевтың еңбегін антропонимияға қатысты топтастырудың 7 принципін келтіреді.

Жаңа туған балаға ат қоюда ерте кездің өзінен-ақ ырым мен әдет-ғұрыпты сақтаушылық болған. Ал, ырым мен әдет-ғұрып ш.уәлиханов атап көрсеткендей, салт-санаға тән [2, 17 6.]. Мысалы, ұлы жоқ отбасында дүниеге қыз келетін болса, ол қызға *Ұлтуған* немесе *Ұлбосын* деп «кейінгі бала ұл болса” деген ырым-сеніммен ат қояды.

Ш.Саадиевтің айтуы бойынша, әзірбайжандарда күні бүгінге дейін шын аттарды жасырып, басқаша атау дәстүрі сақталып келеді. Түркіменстанда «әр баланың чын ады – шын аты және ямен ады» жасырын аты бар. Сібірдің солтүстігінде ер адамдарда екі ат болады: бірі – ресми есімі, ал екіншісі –күнделікті қолданыстағы ат болып саналған [3, 185 б.].

Қазақ антропонимисі Т.Жанұзақов былай дейді: «Запрет некоторых слов (табу) имел свое влияние и в сфере лично- собственных имен. Казахские замужние женщины давали свои имена «төрем, шырақ, жарқын, тетелес, мырзажігіт, шырайлым, бикеш» и др. [4, 56 б.].

Оңтүстік Сібірдегі түркілердің дәстүрлі дүниетанымын А.Самойловичтен кейінгі зерттеушілер күйеуі мен оның туыстарының атын айтуға тыйым салыну некелік қарым-қатынастың сипатына байланысты деп есептейді. Әйел басқа тектен (рудан) болғандықтан, күйеуінің жағынан бірқатар тыйымдар салынған: «большинство запретов, которыми было окружено ее поведение во время сватовства и свадьбы, постепенно снимались, но оставался минимум символов, который на протяжении всей ее жизни на земле мужа подчеркивал особый статус женщины - пришелицы, единственного существа «со стороны», находившегося в роде. Она не имела права произносить в слух имена своих старших родственников. Для нее их имен словно бы не существовало, равно как имена мужа [5, 151 б.].

Қырғыз есімдерін зерттеген А.Идрисовтың «кыргыз тилиндеги ысымдар» еңбегінде антропонимдердің қалыптасу кезеңдері қоғамның тарихи-экономикалық даму кезеңдеріне сәйкес анықталды: алтай дәуіріне дейінгі ежелгі кезеңде құстармен, географиялық атаулармен байланысты антропонимдер; хун дәуірінде қалыптасқан антропонимдер (б.э.д. II, III-VI б.ғ.) Мал жануар, құс, өсімдік, жәндік, аспан денелері т.б. байланысты аттар; көне түркі кезең (V-Хғ.) Ескі түркі ескерткіштеріндегі антропонимдер – *чур, барс, шумкар, арстан* т.б.; ортағасырлық кезеңдегі (X-XV ғғ.) аттарға араб есімдері қосылады. жаңатүркі кезеңде (XV-XX ғғ.) Бұрынғы есімдерге

ескіеврей (библиялық) араб, парсы аттары; Кеңес дәуірі кезеңіндегі есімдер революционерлер, әдеби кейіпкерлер, мемлекеттік ресми тұлғалар атауларымен сипатталған [6, 17 б.].

Сонымен бірге Г.Ф. Саттаровтың мақаласында татар тілінің антропонимиясының ежелгі қабаты көне түркі және ежелгі бұлғар кезеңіне қатысты анықталып, ежелгі түркілердің наным-сенімдеріне сәйкес - аспанға табиғатқа табынуды сипаттайтын есімдерімен көрсетіледі: *таштемир, бикташ, тәңгеребирде, кугәй, (кук+ай), айсылу, чулпан* т.б. [7, 69 б.].

Академик В.А.Гордлевскийдің түркі антропонимдер жүйесінің түркі қабатын мұсылмандыққа дейінгі деп анықтауы көптеген түркі тілдері бойынша антропонимист ғалымдардың пікірлерінде қолдау тауып жалғасты. Нақты айтқанда, осы зерттеулердің нәтижесінде танымдық, мифотанымдық сипаттама космонимдік лақап аттардың т.б. Негізі осы қабатқа тән [8, 131 б.].

Башқұрт антропонимиясындағы қыпшақ қабатын зерттеуші г.м.гариповтың пікірінше, барлық түркі тілдеріне ортақ, байырғы, түсінікті этностың терең қайнарларынан деректер беретін тарихи көздер [9, 52 б.].

Түркімен ономастикасын зерттеуші З.Б.Мұхаммедова: «Древнейшими, на наш взгляд, следует считать имена, восходящие к названиям атмосферных осадков, солнце, луны, растений, и животных» [10, 45 б.] деп жазады. Сонда ежелгі антропонимдер ретінде күн райы, ай мен күн, жұлдыз, өсімдік, хайуанатарға байланысты қалыптасқан есімдер көрсетіледі: *Ягмур* (жаңбыр) – бір түркіменнің қолбасшысының аты.

Өзбек антропонимикасы туралы Э.Бегметов: «Имена, Т*ангриберген, Тангриберди, Тангриқул, Қуанышбек, Ойзада, Ойкон* связаны с культом неба, солнца, и луны, являются ярким свидетельством поклонения и почитания людьми этих небесных и наземных «божеств», - дейді [11, 18 б.].

Қорыта келгенде, түркі тілдес халықтардың есімдеріндегі өзгешелік, айырмашылық, ұқсастық жағы, біріншіден, территориялық жағынан көршілестігі, екіншіден, тілдердің туыстығы, үшіншіден, олардың шаруашылық жағдайы, тұрмыс-тіршілігіндегі факторлардың басым бағыт алуы.

Ұлттық ономастикондық жүйенің оның ішінде антропонимдер де өзіндік ерекшелігі оның белгілі бір ұлттық тілге емес, ол қандай мәдени ортадада қалыптасқанына байланысты екенін қазақ антропонимдерінің лингвомәдени, этномәдени, әлеуметтанымдық сабақтастықта зерттелуі көрсетіліп отыр. Түркі халықтарының рухани ортақ құндылықтары туралы мәселелерді соза беруге әбден болады. Алайда осы мақсатта келелі істерді күн тәртібіне шығарып, ұлаңғайыр игілікті істер тындыру түркологияға жаңа бағыт пен соны серпіліс әкелмек.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Самойлович А.Н. К вопросу о наречии имен у турецких племен // Жиавя старина. От этнографии, СПБ, 1911 вып 2.
2. Валиханов Ч. Избранные произведения. – Алма-Ата, Т. 1, 1958.

3.Саадиев Ш.М. Основные правила выбора имен для новорожденных// Личные имена в прошлом, настоящем, будущем. – Москва: Наука, 1970.
4.Жанузаков Т.Дж. Лично-собсвенные имена в казахском языке. Автореферат дисс. кан. –Алма-Ата, 1960.
5.Самойлович А.Н. Заветные слова в языке казак-киргизкой замужней женщины //Живая старина. –Петроград, 1915.
6. Идрисов А. Кыргыз тилиндеги ысымдар. – Фрунзе, 1971.
7. Саттаров Г. Ф. Некоторые вопросы татарской антропонимии.// Вопросы истории философии и педогогики. – Казань, 1965, –вып. 1.
8. Гордлевский В.А. К личной ономастики у османцев. – Москва, 1968.
9. Гарипов Г.М. О древних кыпчакских именах в антропонимии башкир// Ономастика Поволжья. – Уфа, 1973, –вып 3.
10. Мұхаммедова З.Б. Исследование по истории туркменского языка XI-XIV вв. – Ашхабад, 1973.
11. Бегметов Э. Антропонимика узбекского языка. – Ташкент, 1965.

Tokmuhamedova Z.M., Nurgaliyeva M.N.
Chair of Diplomatic Translation
al-Farabi Kazakh National University

Some issues of education, upbringing and "Intellectual Nation" in sovereign Kazakhstan

Kazakhstan gained its independence in 1991 and entered the world community as a truly independent state. The end of the XX century and the beginning of the XXI century was the period of unprecedented epoch-making changes in the world. The nature of these changes is based on 3 main and closely related trends: modernization, multilateralism and interdependence. The dominant idea of the present time is development, cooperation and integration.

President of the RK N.A. Nazarbayev outlined the basic priorities in economic, social and cultural spheres in his annual addresses to the peoples of Kazakhstan. Particular attention in president's annual message was paid to social modernization. Social modernization, a new social policy – 3 principal state programs of which were set up as follows : development of education, healthcare and languages. According to President of the RK N.A Nazarbayev each person should master 3 languages: Kazakh, Russian and English.

As for teaching and learning foreign languages at the department of International relations it's envisaged to use four aspects of teaching languages: reading, speaking, listening and writing. The role of Internet could hardly be overestimated not only due to the rich resources of the Web net but also due to the fact that computer technologies would be an inalienable and natural source of learning languages and cultures. We use Internet to conduct English classes so that to encourage and motivate our students. Implementation of new technologies in the

system of education is one of the main directions of social modernization. We do everything possible to arrange language Olympiads, language fests and round tables in English. Such arrangements in English have an informative, cognitive and teaching character from the linguistic point of view as well as they are very helpful from the point of upbringing the young generation.

One of the basic aspects of a new social policy is education. In his message Nazarbayev N.A. underlined that the RK must accomplish modernization of higher education institutions and provide a new level of development for universities and research centers. Innovation model of higher education is being formed on the basis of "Nazarbayev University", which is market oriented. President of the RK N.A. Nazarbayev put forward the project – "Intellectual Nation - 2020". The principal aspects of this project are the following: First – breakthrough in the system of education. The main task of the first aspect is to train people with critical thinking, capable to analyze information glut.

The second aspect of the project "Intellectual Nation" is the development of science and enhancement of research capacity of the nation. Talented (gifted) scholars doing researches in various scientific fields are in great demand in our country. Currently, there are four directions making an impact on a scientific – technological map of the world: 1 – biotechnology and biochemistry. The National Centre of biotechnology has been established in Astana; 2 – ecoenergetics; 3 – ecology; 4 – antiaging. The third aspect of "Intellectual Nation" is the development of an innovation system. Innovation is a binding of idea and business providing a tangible increase of production, profit and competitiveness. Kazakhstan needs a breakthrough of innovation activity. An effective system of innovation technology management is being developed in Kazakhstan.

It's very important to look upon the educational process on a global scale. Each person should develop his (her) skills to learn (new things), skills to live for and skills to live together in the contemporary world. The main task of the innovative system of education is training people capable to handle with information glut.

Qualitative education must be the basis for innovation development of Kazakhstan. In various stages of its development the human society faced the necessity of solving special problems, which can be defined as youth problems of the society. The young people are a part of any country's population, a part with its own social and moral distinctions, interests and needs. Through youth the society reproduces itself both biologically and spiritually.

In current conditions the following social problems are important for the young people: way of life, work, education, culture, and also forming and strengthening of their new family and leisure among other things. Successful solving of these problems has both social and economic effects. The possibility of making mistakes, experiencing dissatisfaction and disappointment, related to the first independent steps of the young people, is thus reduced.

This creates conditions for reducing antisocial phenomena (alcoholism, drug abuse, crime, etc.) and also prevents unnecessary population fluctuation and

migration. Young people are facing such challenges as finding their place in the society and choosing their course of life. The University students have a more realistic outlook on their prospects, they are confident in their future, but the majority is not devoid of optimism. Urban youth feels more confident in their personal potential and opportunities for success than the young people from the provinces.

Following the President's initiative Kazakhstan has implemented many tasks, among which are: the development of Culture and Sports infrastructure, promoting healthy lifestyle for the young generation. Culture plays a great role in all aspects of our life. The formation of cultural tastes and informing our compatriots of the world diversity is impossible without including the arts as well as the spiritual and material culture of other countries and peoples.

The image of the country and the feeling of one's inseparable connection with one's motherland are being formed by the purposeful efforts of the state, society, educational and cultural institutions. Currently our country pays serious attention to historical education and upbringing as the basis of world cognition. The young generation of Kazakhstan is well informed and open to critical profound perception of the past as well as of the present.

Contemporary schoolchildren understand the logic of historical processes very well, creatively analyzing historical events and happenings. Work with the young generations is a very important part of the complete system of bringing up a value-oriented personality through the means of education, culture and history.

Understanding that the Kazakh culture is in its infancy stage, our country is intensely promoting Kazakhstan's culture to the world community. This way Kazakhstan can continue its independent and international development simultaneously. Active work with the mass media and an openness and readiness for all kinds of public relations increases the interest of the young generation. Considering the fact that the young are potential creators, we should try to do everything in order to provide them with conditions contributing to development of their latent capabilities and talents.

Today Kazakhstan needs breakthrough in the system of education and innovation activity. Innovative and creative type of behavior must dominate in our society. Our country is in need of talented (gifted) and advanced young people, competitive on the international level. In 1943 Winston Churchill said, that the empires of the future would be the empires of intellect.

The main goal of modern educational system of Kazakhstan is qualitative education.

Qualitative education, good healthcare and high intellectual level of the society are the main criteria of a state competitiveness in the system of the world community.

Young generation of Kazakhstan must enhance contributions to a global centre of new ideas, scientific innovation, economic vitality and cultural richness. The young people of Kazakhstan are advanced, optimistic and confident in their future. I consider that the issues of education and upbringing of the young will be always relevant and remain a subject of lengthy discussions and disputes.

References
1. World Monitor Magazine 17.06.2009.
2. www.kazpravda.kz
3. Nazarbayev “Kazakhstan in the Post-Crisis World: Intellectual breakthrough” – 13.10.2009.
4. Annual address of the RK President N.A. Nazarbayev to the Peoples of Kazakhstan -2011, 2012.

Төлеухан Ж., Жанбосынова Л.М.
шет тілдері кафедрасы
әл-Фараби атындағы ҚазҰУ
Хурмет А.
дипломатиялық аударма кафедрасы
әл-Фараби атындағы ҚазҰУ

Ағылшын тілі сабақтарында ән айту

Ағылшын тілі сабағында студенттерге ағылшынша ән айтып үйрету аталмыш тілді тез меңгерудің бірден бір тиімді әдістерінің бірі. Осы әдісті қалай дұрыс қолдану керек деген сұраққа жауап іздейміз.

Практикалық сабақта ән айту қызықты әдіс екендігі шет тілі оқытушыларына мәлім. Бұл мақалада практикалық сабақ барысында ағылшын тілі пәнінің оқытушысына ән айту әдісін дұрыс қолдану, оның пайдасы мен кері әсерлерін және де ән айту әдісін қолданудың қызықты да қолайлы жолдарын қарастырмақпыз.

Алдымен, кез келген шет тілін үйрену кезінде сол тілде ән айту- тіл үйренуінің ажырамас бір бөлігі екеніне тоқталамыз.

Одан кейінгі кезекте, оқытушының сабақта ән айту әдісін таңдау барысында кезігетін бірқатар мәселелерді талқылаймыз. Қорытындыда біз ән айтудың тиімділігін, студент әнді қалай тез айтып үйрену керек, сабаққа қызығушылығын қалай артыру керек және де ағылшын тілінде қалай өз бетімен ән сала алады деген мәселелерге тоқталамыз.

Ағылшын тілін оқытудағы ән айту әдісіннің пайдалы тұстары.

Ән жаңа сөздерді жаттауға, грамматика мен синтаксисті үйренуге көмектеседі. Ән арқылы шет тілін үйрену студентке сөйлемді толық тыңдап грамматика мен сөйлем жүйесін автоматты түрде жаттап алуына мүмкіндік береді. Яғни, бұл жаңа сөздер мен сөз тіркестерін есте сақтаудың оңай жолы. Мәтінде көп мағыналы сөздерді қолдану.

Кез келген тіл синонимдер мен ононимдерге бай. Ән айту және өлең жолдарын жаттау барысында студент жаңа сөздермен фразалардың қолданылуымен танысады. Яғни, студент сөздерді жеке-жеке жаттамайды, толық сөйлем не өлең жолдарымен жаттайды. Ән айту әдісі тез есте сақталынады және қайталап қолданылып отырады. Тыңдау әдісіне қарағанда

ән айту әдісі тез есте сақталынады, қызықтырақ және де шет тілін үйренетін студент бұл әдісті сабақта жиі қолдануды ұнатады. Ән -тыңдау қабілеттілігін дамытады және жақсартады. Әдіс тілді машықтандырады, еркін сөйлеуге көмектеседі.

Ағылшын тілі сабағында ән айту әдісін қолдану студентке тілдің екпінін, дауыс ырғағын, сөздердің дұрыс айтылуын тіпті дұрыс оқылуын қайталап дағдылануға мүмкіндік береді.

Тіпті түйық студент әуенге денелерін қозғап үйрене бастаса пысықтары әнін сөздеріне мән беріп тыңдай бастайды. Көріп есте сақтау қабілеті жоғары студенттер болып жатқан әрекеттерді бақылап және әнгіменің мағынасын түсініп не әннің сөздерін жаттай бастайды. Бұл кезде тіпті топтағы музыкаға әуес емес студенттердің өздері сабаққа қызығады.

Ән айтып көңіл көтеру және студенттерді ынталандыру

Жоғарыда айтып кеткендей, ән айту әдістің пайдалы қатарына әннің сөздері мен әуені студентерді өмірге деген құштарлығын артыруға, студент назарын тек сабақға ғана аударуға және ағылшын тілін тез үйренсек деген ойда да болуыны итермелейді.

Ән студенттің сенімділігін қалыптастырады.

“Тамшы жиналса теңіз болады”- дегендей ән айту әдісін біз шет тілі сабағында жиі қолдансақ студентке көп тыңдауыны және қайталауына мүмкіндік береміз, сөйтіп өз беттерімен, яғни студент уақыт өте магнитофонның көмегінсіз айтуға да дағдылана бастайды. Өздеріне деген сенімділік міне осы кезде пайда болады.

Әннің есте не тілдің ұшында тұратынын барлығымыз білеміз және бұл шет тілі оқытушысының нағыз қалауы емес пе?!

Ән оқытушыға топты дұрыс басқаруға көмектеседі

Сабақ үстінде оқытушы әнді қосқан кездегі студентердің алғашқы назары өте маңызды. Егер оқытушы студенттердің назарын басқа әдістермен сабаққа қызықтыры алмаса, міне осы ұсынылған әдістен кейін барлық студент назары оқытушы да деп айтсақ әбден болады.

Қорыта айтқанда, ән студентерге ағылшын тілінде мәтінді оқуға, оны қайталап тыңдауға, тіл үйренуге қызығушылықты арттыруға, есте сақтауға көмектеседі.

Ағылшын тілі сабақтарында ән тыңдау тәсілін қолданудағы оқытушының кезіктіретін қиыншылықтары.

Егер ән тыңдау тәсілінін жоғарыда айтылып талданғандай пайдалы тұстары көп болса неге ағылшын тілі оқытушылары ән тыңдау әдісін өте сирек қолданады?

Біріншіден, ағылшын тіліндегі әндердін барлығы ағылшын тілін үйренуге көмектеседі деп айтуға болмайды. Ағылшын әндерінің көбі ағылшындықтарға ғана арналған, мағынасы терең күрделі сөздермен жазылған және тез айтылады мұндай әнді, тілді жаңадан үйреніп жүрген студенттер қосылып айта алмайды, сөйтіп олар қиын ән оны айтудың пайдасы жоқ деп қарсылықтарын білдіруі мүмкін. Екіншіден, көптеген

таңылмал әндердің мәтіндерінің өзі кез келген аудиторияға тыңдауға келмейді.

Ән айту әдісін ағылышын тілі сабағында қалай тиімді пайдалану.

Әрине, бұл алдымен оқытушының дұрыс ән таңдауымен басталады. Егер сіз мәтіні мен музыкасы өте тез ырғақтағы әнді таңдасаныз онда студенттерге қызықсыз болады, жалыға бастайды тіпті қарсы пікірлерінде айтуы мүмкін.

Ағылшын тілін оқытуға арналған ән таңдау.

Ағылшынша әндерді күнделікті өмірде кез келген уақытта, не кез келген жерде тыңдап жатамыз, бірақ ағылшын тілі сабағына біз ағылшын тіліндегі кезкелген әнді ала алмаймыз. Өйткені, оқытушының негізгі мақсаты студент әнді өз бетімен айтып үйрену және өткен тақырыппен байланыстырса одан да жақсы нәтиже көруге болады.

Мысалы:

present simple	The Beatles / She Loves You Bette Middler / From A Distance
present continuous	Fool's Garden / Lemon Tree Rod Stewart / Sailing
teaching past simple	The Beatles / Yellow Submarine Gloria Gaynor / I Will Survive
past continuous	John Lennon / Jealous Guy Oasis / Champagne Supernova
present perfect	Michael Buble / Haven't Met You Yet U2 / Still Haven't Found What I'm Looking For Chris de Burgh / Lady In Red Sinead O'Connor / Nothing Compares To You
present perfect continuous	Anastacia / Left Outside Alone Led Zeppelin / Since I've Been Loving You Foreigner / Waiting For A Girl Like You
past perfect	James Blunt / Goodbye My Lover Maddness / My Girl
used to	Dandy Warhols / We Used To Be Friends Bruce Springsteen / The River Pet Shop Boys / The Way It Used To Be
going to future	Jack Johnson / We're Going To Be Friends
will future	Savage Garden / Truly Madly Deeply James Blunt / You're Beautiful Gloria Gaynor / I Will Survive
teaching future continuous	The Police / Every Breath You Take Ottis Redding / Sitting On The Dock Of The Bay
future perfect	Faith Hill / You Will Be Mine Sheryl Crowe / It's Only Love
1st conditional	Frank Sinatra / If You Go Away

	Simply Red / If You Don't Know Me By Now
2nd conditional	Red Hot Chili Peppers / If Eric Clapton / Tears In Heaven
3rd conditional	Lisa Stansfield / Change
"wish"	Pearl Jam / Wishlist
passive voice	Westlife / Written In The Stars
reported speech	Stereophonics / Mama Told Me Not To Come Te Killers / Somebody Told Me

Сонымен қатар, жақсы нәтижеге қол жеткізу үшін оқытушы арнайы топ деңгейіне байланысты жеңілірек ән таңдауы керектігін ұмытпаған жөн. Яғни, алдымен оқытушы ән таңдайды сосын таңдалған әнді айтудан бұрын әннің мәтініңде кезігетін жаңа сөздерді пайдалана отырып әртүрлі ойындар не жаттығулар жасаудан бастағаны жөн. Әрине, бұл әдісті егер топ бастауыш деңгейде болса қолдануға ыңғайлы.

Ал топ жалғастырушы деңгейде болса әніндегі грамматиканы не жаңа сөз және сөз тіркестерін пайдалана отырып сөйлем құрастыруына болады.

Студенттер әннің мәтініндегі жаңа сөздерді пайдалана отырып жаттығу жасаған не ойын ойнаған кезде ән күй табақта орындалып тұрса жасқы. Бұл әдіс студенттер әннің мағынасын толық түсінбесе де әуен мен ырғаққа үйренуіне яғни, әнмен таңыса бастауына көмектеседі. Алдын ала жасалынған жаттығудың бұл түрі студенттер әнді алғаш рет тыңдап айтқан кезде белсенділік танытуына алып келеді.

Әнді сабақ үстінде екі-үш рет тыңдап ойындар не жаттығулар орындағаннан кейін оны келесі сабаққа дейін тоқтату керек. Келесі сабақта өткен сабақтың жаңа сөздерін қайталап сосын әнді тағы бір рет тыңдасақ студенттердің жалығып кетуіне жол берілмейді. Сол себебті оқытушы таңдалған әнді қанша рет тыңдау керек, қанша рет айту керек деген мәселеге де аса мән беруі қажет.

Қолданған әдибиеттер:

1. http://tefltunes.com/grammarsongs.aspx Songs For Teaching English Grammar.
2. http://www.songsforteaching.com/grammarspelling.htm.

Хурмет А.
дипломатиялық аударма кафедрасы
әл-Фараби атындағы ҚазҰУ

Ағылшын тілін оқыту әдістемесін модернизациялау

Рухани интеграция дәуірлеген бүгінгі таңда ағылшын тілі - ғаламдық феноменге айналды. Мемлекетаралық байланыстарды нығайту елдердің экономикалық қарқынына ғана емес, ол руханиятқа, соның ішінде, тілге де тәуелді. Оқыту саласына түбегейлі өзгеріс жүріп жатқан, оқыту әдістері мен

оның мазмұны қайта қарастырылып жатқан қазіргі таңда шетел тілдерін оқытудың тарихи тәсілдері мен оның негізгі тенденцияларын жетілдіру жүйесіне орала кету орынды.

Қазір шетел тілін оқыту методикасы ғылым болып қалыптасып келе жатқанына ешкім күмән келтіре қоймас. 1930 жылы Е. М. Рыт методикаға алғаш анықтама берген. Ол: «Шетел тілін оқыту методикасы салыстырмалы тіл білімінің тәжірибелік айқындауышы», - деп баға берген болатын.

Қазіргі заманымызда әлемде көптеген салаларда айтарлықтай алуан өзгерістер болып жатыр, заман ағысымен көптеген жаңа техникалық өзгерістер де еніп,адамзат сол өзгеріске қарай ыңғайланып,игеруде. Әлемде болып жатқан әлеуметтік-экономикалық өзгерістер, жаһандану процесі қазіргі білімге құштар жастарға арнап ағылшын тілін және басқа да халықаралық тілдерді оқыту және танымал ету үшін алуан түрлі оқу-әдістемелік өнімдерді бүкіл әлемге таратуда. Аудио және бейне материалдарға көпшіліктің қолдары жетерлік, ал Интернет сайттарының өзі көз сүріндірерлік екені белгілі. Бүкіл медиа (радио, телевизия, интернет, газет-журналдар және т.б.) тіл үйретуге жұмылдырылған. Сан салалы білім беруге арналған теле және радио арналары тағы бар.

Қазіргі кезде тіл үйрету саласында жаңа ақпараттық және қатысымдық технологияларды қолдану қажеттігі бүкіл әлемнің білім беру жүйесінде өзекті мәселелердің бірі. Заман талабына сай қазіргі жастар тек оқулық арқылы емес,ақпарат құралдары арқылы да тіл үйренуі қажет,осындай тәсіл арқылы жастардың тіл үйренуге деген қызығушылықтары да арта түседі. Заман ағымына қарай тікелей әдіске енгізілген өзгерістер педагогикада туындаған прогрессивті идеялармен терең байланысты. Осыны ескере отырып, ЮНЕСКО-ның 1998 жылғы «Оқытушылар мен оқыту ісі шапшаң өзгермелі әлемде» атты баяндамасында және ЮНЕСКО-ның 2005 жылғы «Ақпараттық және коммуникациялық технологиялар оқытушыларды даярлау ісінде» тақырыбындағы баяндамасында дәстүрлі білім беру үрдісіне ақпараттық және қатысымдық технологияларды енгізудің мақсаттары мен оның салдары талданған.

Жаңа технологиялардың пайда болуымен тілдерді оқыту әдістемесіндегі оқытушының ролі басым дәстүрлі дәрістік бағыттан студентке бағытталған интерактивті оқыту ортасын жасау қажеттігі туды делінген. (UNESCO. Teachers and Teaching in a Changing World. p.19–20)

Индустриалды дамыған елдерде орта мектеп бітіретін оқушылар ата-әжелерінің өмір бойы алатын ақпаратын алып шығады деген түсінік бар.

Канада ұлттық мектептер кеңесі ассоциациясының жүргізген зерттеулерін алатын болсақ, келесі отыз жылдықта күтіліп отырған өзгерістер көлемі жағынан соңғы үш ғасырда болған өзгерістермен тең болады. (National School Board Association, 2002).

Осы сияқты құжаттарды басшылыққа ала отырып, ағылшын тілін оқыту әдістемесінде ең алдымен, осы саладағы оқытушылардың медиа сауаттылығы мен медиа біліктілігін дамыту мәселесі қолға алуды қажет етіп

тұрғаны өз өзінен белгілі.

Ағылшын тілі оқытушыларына бір факторды жақсы түсіну керек, ол – бір ғана медиамәтіннің медиа саласында сауаты жоқ адамнан гөрі белсенді және медиа сауаттылығы бар адамға берері мол екенін түсіну. Сондықтан ағылшын тілін екінші тіл ретінде және ағылшын тілін шетел тілі ретінде оқытудың мультимедиа құралдарды тиімді қолдану әдістемелерін қалыптастыру мәселесі қазіргі таңда ағылшын тілін оқыту әдістемесін жалпы модернизациялауға апаратын бірден бір жол.

Адам баласы қашанда жаңа технологиялар диапазонын өздері мен дүниеден алған сезімдік әсерлері арасындағы дәнекер ретінде пайдаланып келгені белгілі. Статистиканың құрғақ сандары мен зерттеулердің нәтижесі сананың эмоционалды механизмдеріне тиіспейді. Ал біздің ішкі санамыз эмоционалды еместің бәрін маңызды емес деп білетіні белгілі болды.

Жазу, баспасөз, электронды пошта, радио, телевизия мен компьютер күнделікті өмірде қатысымды жақсартуға және тілдік қатысымның төрт психологиялық әрекеттерін (тыңдау, оқу, сөйлесу, жазу) дамытуда көмекші болып табылатыны да аян.

Ағылшын тілін екінші тіл ретінде және ағылшын тілін шетел тілі ретінде оқыту әдістемесіндегі негізгі бағыт, ол - интерактивтілік. Бұл біздің қарым-қатынастар орнату мен оларды қолдау үшін қолданатын тіліміз. Бұл әдетте, мазмұны хабардан тұратын іскерлік тілмен салыстырғанда, мақсатқа жету тілі болып табылады. Өзара қарым-қатынасты қамтамасыз ету үшін сөз сөйлеуші интерактивті стратегияларды қолданады.

Ағылшын тілін оқыту әдістемесін алатын болсақ, осы тілде көркем фильмдерді қарап, сол тілдік ортаға еніп, тілді сіңіру жұмысы аса тиімді. Бұл адамның қызығушылығын оятып, жадында айтылған сөздер тез жатталып қалуына да септігін тигізеді.

Мультимедиалық оқытуда ақпарат өте көрнекті түрде ұсынылады. Лексиканың аудармасыз семантикасын, яғни табиғи, натуралды әдісті оп-оңай жүзеге асыруға мол мүмкіндік бар.

Тағы бір маңызды құрал ол: Интерактивті тақта (IWB). Интерактивті тақта – бұл компьютер мен проекторға қосылған үлкен интерактивті кешен болып табылады. Оқытушы мен тіл үйренуші оқушы я студент материалды көрсету компьютер арқылы басқарылады.

Мысалы, белгілі бір сөздің фонемалық символының айтылуын тексереді, аудармасыз сурет арқылы лексикалық қорды байыту жұмысын іске асыруға болады және тағы сол сияқты толып жатқан оң мақсаттарға қол жеткізуге болады.

Ағылшын тілі сабақтарында интерактивті тақтаны қолданудың артықшылықтары: сабақтағы уақыттың үнемделуі, сабақ материалының мейлінше тығыз ұсынылуы, аз уақытта көп ақпарат көзіне қол жеткізе білу және т.с.с.

Әр жаңа технологияның артықшылықтарымен қатар кемшіліктері де болуы әбден заңды. Сондықтан интерактивті тақта қолданылып өтілетін

сыныптарда көп жұмыс мұғалімге байланысты болғандықтан, жиі сынға ұшырауда. Демек, бұл да ғылыми-әдістемелік зерттеулерді қажет ететін тың бағыт.

Ағылшын тілін оқытудың негізгі мақсаттарының бірі білім алушының коммуникативтік мәдениеттілігін және шет тілін практика жүзінде меңгеру шеберлігін дамыту. Оқытушының міндеті білім алушылырдың шет тілін үйренуге қолайлы жағдайын туғызу. Яғни білім алушы өзінің шығармашылық белсенділігін көрсете алатын оқытудың тәсілін қолдану. Заманауи педагогикалық әдістер яғни жобалық әдіс және жаңа информациялық техниканы қолдану. Интернет ресурс білім алушының дағдыларын ескере отырып олардың индивидуалдық ерекшеліктерін анықтауға көмектеседі.

Ағылшын тілі сабағында компьютерді қолдану формалары: лексиканы меңгеру, сөйлеу дағдыларын дамыту, диалогты және монологты дамыту, жоба жұмысына үйрету, граматтиканы өту.

Ағылшын тілі сабағында интернеттің көмегімен түрлі дидактикалық тапсырмаларды орындауға болады: оқу дағдыларын қалыптастыру, жазу дағдыларын қалыптастыру, студенттің сөздік қорын кеңейту, студенттің ағылшын тілін оқуға деген қызығушылығын арттыру.

Ағылшын тілін оқыту әдістемесінде тағы бір айта кететін өте маңызды бағыт: мультимедиалық презентациялар. Мультимедиа алуан түрлі ақпараттық объектілердің бірлігінен, мысалы, мәтін, графика, бейне (video) анимация және дыбыстан тұрады. Ағылшын тілінде презентациялар дайындағанда студенттер жоспарлау, жобалау және мультимедиалық өнімді жасау үрдісінде жаңа білім мен білікке ие болады. Мультимедиалық презентациялардың кейбіреулері, мәселен, Интернет сайт жасау, бейнефильмдер түсіру, фильмді монтаждау, гипермедиалық құрылымдар жасау, радио, телевизия бағдарламаларын қолдану, мультимедианы қолданып, презентациялар дайындау және тағы сол сияқты. Сөйтіп, трансляциялық оқытудан интерактивті оқытуға көшу мүмкіндігі өз-өзінен шешіледі деп ойлаймыз. Бірақ бұл ретте мотивацияның ролін де жоққа шығаруға болмайды.

Сонымен қатар маңыздылығы артып келе жатқан әрекет түрі – ол қашықтықтан оқыту әдістемесі. Мысалы, қашықтықтан бірлескен жобалық жұмыс жасау әрекетін алуға болады. Оны ағылшынша telecomputing деп атайды. Бұл оқыту үлгісі дүниежүзілік өрмек арқылы бір оқу орны мен басқа бір оқу орнының оқу байланысын іске асыруға мүмкіндік беретін тәсіл. Осы жұмыстың нәтижесінде: пікір алмасу; тәжірибе алмасу; ақпарат алмасу; мәселелер шешу әдістерімен алмасу; жеке және бірлескен жобалар нәтижелерімен алмасу және тағы сол сияқты сан алуан амал-тәсілдерді жүзеге асыруға мүмкіндік бере алады. Ішкі сана сырттан келіп түскен ақпаратты эмоцияға айналдырады. Осы «эмоциялық архивтің» негізінде аз ғана секундтің ішінде әрекет етудің қарапайым да шұғыл шешімдерін интуитивті түрде береді. Осы дана, тиімді сезімдер тілі жүйесіне біраз уақыт

ғалымдар сенбей келді. Берлиндік ғалым, психолог Герд Гигеренцер осы жайында былай дейді: «Біздің миымыз ғасырлар бойғы эволюцияның нәтижесінде азғантай ғана ақпараттан шапшаң әрі дұрыс шешімдер шығаруға үйренген». Шешім қабылдау ағылшын тілі әдістемесінде рольдік ойындар арқылы жүзеге асатын және тіл үйрену үрдісін белсендендіруші стратегия болып табылатынына тәжірибеде көз жеткізілді. Высотскийдің теориясы бойынша, адамның үйреніп жүрген тілін дамыту үшін оны сол әлеуметтік ортаға орналастыру керек. (Высотский, 1982, т 1, 115б). Ал медиақұралдар тіл үйренушіні сол әлеуметтік және әдеби тілдік ортамен тиімді қамтамасыз ете алады деп есептейміз.

Мультимедиа қорларды пайдаланып оқыту үрдісіне деген жаңа көзқарастардың теориялық негізін не құрайды: мәдени-әлеуметтік теория; оқу үрдісінің конструктивистік үлгілер теориясы; таным үрдістерінің жағдаяттық үлгілері; «таратылған сана-сезім» үлгісі (Salomon және басқалары, 1993); проблемалық бағытталған оқыту теориясы (ЮНЕСКО қабылдаған.

Вандербильт университеті ұсынған «Сана мен технология» үлгісі): «шебер және шәкірт»үлгісі; танымдық икемділік теориясы; рефлексивті оқу; белсенді зерттей оқу және т.с.с.

Қазіргі таңда байланыс пен шығармашылық оқытуға негізделген коммуникативті - бағдарлау әдістемесінің орны бөлек. Әртүрлі қатысым құралдарын пайдалана отырып, студенттер мен ұстаздар сарапшылармен және өз қатарластарымен чат, электронды тақталар, электронды пошта араласа алады. Нақты реалды және виртуалды уақыт жағдайларында араласу қатысушыларға еш кедергісіз ақпарат алмасуға мүмкіндік береді. Әңгіме шегерілген уақытта да өтуі мүмкін. Ондай жағдайда ойланып-толғануға уақыт болады, уақыт айырмашылықтарын өтеуге де болады. етел тілін оқыту әдістемесі әрдайым толықтырылуы, дамытылуы тиіс.

Қолданылған әдебиеттер:
1. Ағылшын тілі мектепте №1.2010ж., 18б.
2. http://kk.wikipedia.org

Şadkam Zübeyde
El-Farabi Üniversitesi, Şarkiyat Fakültesi
Türkoloji veHindoloji Bölümü

Kazakistan-Türkiye Üniversitelerarası ilişkileri

Bağımsız Kazakistan Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti ilişkilerinin geçmişi yaklaşık çeyrek asra dayanmaktadır. Bu süreçte iki ülke bir çok alanda karşılıklı işbirliği ve dayanışma sonucunda hem iki devlet hem iki millet arasında mevcut maddi manevi bağları güçlendirerek geliştirdi. Eğitim alanında 90'lı yılların başından itibaren Türkiye Cumhuriyeti Orta Asya ülkeleri öğrencileri için "Büyük Öğrenci Projesi" altında geniş bir burs programı yürütmeye başlattı ki bu proje çerçevesinde binlerce Orta Asya'lı genç Türkiye'de yüksek eğitim alma

fırsatına sahip oldular. Ayrıca Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev ile Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Süleyman Demirel arasında, 29 Nisan - 1 Mayıs 1992 tarihinde gerçekleşen Almatı zirvesinde yayımlanan "Ortak Bildiri" ve 1 Mayıs 1992'de iki ülke arasında imzalanan "Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Alanlarında İşbirliği Anlaşması" ile, Türkistan Devlet üniversitesi'nin iki ülkenin ortak üniversitesi hâline getirilmesi kararı alınmış ve konuyla ilgili Mutabakat Zaptı, 28 Eylül 1992'de Ankara'da imzalanmıştır.
İki ülke Hükûmetleri arasında, "Türkistan Şehrinde Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Kurulmasına Dair Anlaşma" ise, 31 Ekim 1992'de Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirvesi'nde Ankara'da imzalanmıştır.

1996 yılında da Almatı'da Süleyman Demirel üniversitesi, 2005 yılında da Yabancı Diller ve Mesleki Karyer üniversitesi Almata kuruldu. Bu üniversiteler arasında Hoca Ahmet Yesevi üniversitesinin konumu ve önemi daha farklı. Bu üniversiteler dışında bir çok eğitim merkezi ve okullar da Kazakistanda mevcut ama biz burda üniversitelerarası ilişkilere odaklanmaya çalışacağız:

Kazakistan ve Türkiye üniversiteleri arasında ilişkiler yukarıda bahsettiğimiz gibi 90'lı yılların başından başlamıştır. Bu ilişkilerin ilki olarak El-Farabi Kazak Milli Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi rektörleri arasında 1991 yılında imzalanan bir protokol anlaşmasıdır. Bu protokol çerçevesinde iki üniversite rektörü milli eğitim kontenjanı dışında kendi aralarında öğrenci ve öğretim üyesi değişimi üzerinde anlaşmışlardı. Bu anlaşma hala yürürlülükte ve şuan Ankara üniversitesi her yıl El-Farabi Üniversitesinin 2-4 öğrencisini kabul etmektedir. Ne yazık ki iki üniversite sarasındaki ilişki bununla sınırlanmakta. Bunun dışında El-farabi Üniversitesi son yıllarda Türkiye'nin 12 üniversitesi ile de akademik işbirliği konusunda anlaşmalar ve protokollar imzalamış bulunmaktadır.(tabloda görüldüğü gibi)

El-farabi Kazak Ulusal üniversitesinin uluslararası ilişkiler kaordinatörliğinden aldığımız bilgilere göre El-Farabi üniversitesinin Türkiye üniversiteleriyle yaptığı anlaşmalardan ve akademik işbirliğinden daha çok Rusya, Kore, Japon üniversiteleri akademik işbirliğinde olduğunu görmekteyiz.

Bir ekonomi yazısında: "Eğitim bir yatırım türüdür. Ekonomi literatüründeki beşeri sermaye teorisi, eğitimi bir yatırım olarak tanımlamakta ve getirisi büyük olan bu yatırıma ayrılan payın zaman içinde hızla büyümesini olağan bulmaktadır. Buna göre, kişiler eğitim alarak verimliliklerini artırmakta ve gelecekte sahip olacakları işten bekledikleri ücret de buna paralel olarak artmaktadır."diyordu. Bunun somut örneği olarak Kazak-Türk okullarının son 20 yılda ulaştığı ve bundan sonra ulaşacağı başarıları gösterebiliriz.

Ancak üniversiteler arasında yapılan anlaşmalar ve ortak çalışmalar 22 iki yıl sonra beklenilen durumda olmadığını hissetmekteyiz. Burda bulunmamızın sebebi de bence bu duruma bir çözüm arayışında olmamızdır. Aslında benim değinmek istediğim ve bahsetmek istediğim konuları dün açılış konuşmasında Manas Üniversitesi rektörü sayın Balcı dile getirdiler. Biz eğitim özellikle üniversitelerarası ilişkilerimizde çok yol katetmiş değiliz. 22 yıl önce öğrenci

değişimi ile akademik ilişkilerimize başladıysak bugün hala aynı durumdayız ne yazık ki. Tabi bu süreçte öğrenci sayısı çoğalmış olabilir.

Üniversitelerarası ilişkilerimizde karşılaşılan sorunların bir kısmını bu şekilde sıralayabiliriz:

- Hala iki ülke üniversitelerinin diplomlaraının denklik sorunu olması(H.A. Yesevi ve Abay üniversitesi dışında),
- İki ülke üniversitelerinin yüksek eğitim sisteminin farklı olması,(Kazakistan son 3 yılda yüksek eğitim sistemini dünya standartlarına göre değiştirdi ancak bu geçit süreci sorunlu ve sancılı geçmekte).
- Belirli uzmanlıklarda ortak ders müfredatının olmaması,
- Akademik işbirliği anlaşmaları öğrenci değişiminden öteye gitmemesi,
- Ortak dil sorunu,
- Eğitim yönetim sisteminin farklı ve değişik olması,
- İki ülke akademisyenleri ve yüksek eğitim kurumları tarafından yapılan ortak ilmi projeler ve çalışmaların az ve sınırlı olması,

Bu sorunların giderilmesi için her iki ülke akademisyenleri ve sorumlu yöneticileri tarafından ciddi ve hummalı çalışmalar yapılması şart. Ancak eğitim ve eğitim yönetimi sisteminde değişiklikler yapılmadan yukarıda bahsedilen sorunlar çözülmeyecektir. Ekonomi, siyasi ve kültür alanında iki ülke arasındaki ortak ve karışılıklı çalışmalar yoğun ve geniş çapta gerçekleşmektedir. Habuki eğer yüksek eğitim alanında sorunlar giderilirse hem siyasi hem ekonomi ilişkileri hız ve derinlik kazanacağı kanaatındayız.

Yüksek eğitim alanında karşılaşılan sorunların giderilmesinde Türkçenin ve Kazakçanın konumu için de çok önem taşımaktadır. Dolayısıyla ortak dil sorunu da bir adım çözülmüş olacağı kanaatındayız. Çünkü eğer ortak ders müfredatı hazırlanırsa iki ülke öğrencileri, araştırmacıları ve akademisyenlari birbirinin diline vakıf olacaklar ve anlaşmamazlık yada tercüme sorunu kalkmış olacaktır. Hem bu vesile ile her iki dil de akademik ve bilimsel alanda kullanıma geçecekler. Türkiye türkçesi Pazar ve çarşı dili olmaktan, Kazakça ise Rus dili karşısında kullanım alanı genişleyecektir.

Kaynakça:

1. Шадкам З. «Қазақстан университеттерінде түрік тілін оқыту және мәселелері» (Түрік тілінде) 8-ші Халықаралық салада түрікше үйрету: Түрік тілін шет тілі ретінде оқытатындардың конгресі» мақалалар жинағы. Анкара, 2009ж.
2. Шадкам З. «Қазақстанда түрік тілінің оқытылуы және мәселелері» 9-Кипр Халықаралық Университетінде өткен «II Dünya Dili Türkçe» конференциясы жинағы. 21 қараша 2009 ж.
3. Шадкам З. «Білім беру саласында Қазақстан-Түркия арасындағы қарым-қатынаста әл-Фараби ат. ҚазҰУ-дың орны». «Дипломатиалық қарым-қатынастарының 20-ші жылында Қазақстан-Түркия қарым-қатынастары» атты халықаралық симпозиум. 2 маусым 2012 ж. Гүмүшхане, Түркия.

Мазмұны. Содержание. Contents

Құттықтау сөз. Приветственное слово
Мурат Чемрек - Еуразия ғылыми-зерттеу институтының (ERI) директоры, доцент, PhD, саясаттану докторы 3
Shakirov K.N., Baitukayeva A.Sh.
The strategy of the leading higher educational institution under globalization conditions.....4
Ахметалиева Г.У.
Ж.Аймауытов пен М.Дулатов шығармаларындағы синонимдердің сөз таптарына қатысы.....6
Әбідін З.А.
Араб тіліндегі дипломатиялық терминология мәселелері.....10
Байтукаева А.Ш.
Совершенствование профессиональной компетентности студентов международников средствами иностранного языка.....14
Байтукаева Д.У.
Роль активных методов обучения в совершенствовании предметных компетенций у будущих специалистов 19
Baitukayeva Dana
Competence-based approach application in educational process….....…22
Бимагамбетова Ж.Т.
Межкультурная коммуникация в профессиональной деятельности……..24
Бөрібаева С.Б.
Іскерлік қарым-қатынас этикеті.....32
Голикова В.И.
К вопросу о преподавании предметов на английском языке в системе высшего образования РК.....36
Dossova S.N., Kambarov B.K., Iskakova Z.
Innovative strategies in teaching Hindi language for foreigners.....41
Дүйсеева Л.А.
Тіл үйрететін орталықтардың отандық білімге қосар үлесі.....44
Жанұзақова Г.А.
Шетел тілі сабағында білім алушының пәнге деген қызығушылығын арттыру.....47
Жанұзақова Г.А., Маткеримова Р.А.
Шет тілін оқытудағы әдістемелердің өмірдегі қолданысы.....52
Ибраемова Э.Б.
Педагогтың инновациялық мәдениеті.....56
Ибраемова Э.Б.
Эссе жазғызу шет тілін оқытудың әдісі ретінде.....60
Karipbayeva G.A.
The importance of professional-oriented teaching.....62
Курманкулов М.Т.

Нетрадиционные занятия- уроки.....64
Курманкулов М.Т.
Коммуникативный подход в обучении студентов иностранному языку.....67
Қортабаева Г., Теменова Г.Қ.
Тілді үйретудегі инновациялық әдістер.....69
Makisheva M.K.
Some new strategies and practical application techniques in Teaching English.....73
Маткеримова Р.А.
Параллельные тексты в обучении французскому языку.....77
Маткеримова Р.А., Жанузакова Г.А.
Роль фразеологизмов в преподавании иностранного языка (французский язык).....80
Momynkulov Z., Kurmankulov M.
Research Centers as an Opportunity to bring up a new generation of young researchers.....85
Nurgalieva M.N.
Strategies for Reading.....89
Нұрсеитова Д.Л.
Жапон тілін оқыту әдістемесі.....91
Рахимбаева Р.М., Муртаза А.Ш.
Проблема межкультурной коммуникации в изучении иностранных языков.....96
Садуова Ш., Тоқтасынова А.
Қазақ және түрік тілдеріндегі ортақ мақал-мәтелдеріндегі соматизмдер.....101
Сарбаева Р.Е.
Teaching English by means of learning techniques as role plays.....105
Смагулова К.Қ.
Халықаралық қатынастар мамандығының студенттеріне қытай тілін оқытудағы озық технологиялардың орны.....109
Қортабаева Г., Теменова Г.Қ.
Лингвомәдениеттану: түркі тілдес халықтардың дәстүріндегі антропонимиялық ерекшелік.....113
Tokmuhamedova Z.M., Nurgaliyeva M.N.
Some issues of education, upbringing and “intellectual nation” in sovereign Kazakhstan.....116
Төлеухан Ж., Жанбосынова Л.М., Хурмет А.
Ағылшын тілі сабақтарында ән айту.....119
Хурмет А.
Ағылшын тілін оқыту әдістемесін модернизациялау.....122
Zübeyde Şadkam
Kazakistan-Türkiye Üniversitelerarası ilişkileri.....126